

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KORUYUCU AİLE UYGULAMASININ
SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve KOÇTÜRK

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fikret EFE

MART – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

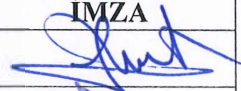
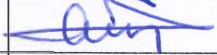
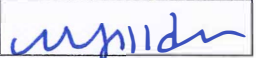
**KORUYUCU AİLE UYGULAMASININ
SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve KOÇTÜRK

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

“Bu tez 19/03/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Fikret EFE	KABUL	
Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR	KABUL	
Doç. Dr. Neşide YILDIRIM	KABUL	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Merve KOÇTÜRK
Öğrenci Numarası	:	11360Y59011
Enstitü Anabilim Dalı	:	Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	KORUYUCU AİLE UYGULAMASININ SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ
Benzerlik Oranı	:	%16

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

15.04/2019
Öğrenci İmza

Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Fikret EFE

Tarih: 10.04.2019

İmza:

KABUL EDİLMİŞTİR

REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için, sıcak bir aile ortamına ihtiyaçları vardır. Bu nedenle, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara bu sıcak ortamı sağlayabilmek için en iyi yollardan birisi de koruyucu aile hizmetidir. Bu kapsamda koruyucu aile uygulamasına yönelik toplumun farkındalığı Kırıkkale ili örneğinde ele alınmıştır.

Bu çalışma esnasında, çalışmanın başından sonuna kadar titizlik ile her an bana destek olan, beni umutsuzluğa kapıldığım anda motive eden geniş bilgi birikimi ve deneyimini bana aktaran, kendisiyle çalışmaktan gurur duyduğum değerli danışmanım Doç. Dr. Fikret EFE hocama şükran ve minnetlerimi sunarım.

Aynı zamanda, savunma sınavı jüri üyelerim, Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR ve Doç. Dr. Neşide YILDIRIM hocalarıma bana zaman ayırıp değerli eleştiriler getirerek, tezime katkıda buldukları için teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca donanımıyla, çalışkanlığıyla, bana rehber olan, SPPS bilgisiyle bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen sevgili Dr. Afra Nur AKSOY'a, bu süreçte bana en büyük manevi desteği veren ve tezim için teknik desteği sağlayan sevgili eşim Sercan KOÇTÜRK'e teşekkür ederim.

Merve KOÇTÜRK

19/03/2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1. Aile, Çocuk ve Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramları	7
1.1.1. Aile Kavramı	7
1.1.2. Çocuk Kavramı	8
1.1.3. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı	10
1.2. Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Alınan Önlemler	11
1.2.1. Aile Yanında Sosyal Yardımla Destekleme	13
1.2.2. Kurum Bakımı	14
1.2.3. Evlat Edinme	15
1.2.4. Koruyucu Aile Hizmetinin Tanımı ve Amacı	17
1.3. Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmeti	19
1.3.1. Koruyucu Aile Hizmetinin Gelişimi	19
1.3.2. Koruyucu Aile Hizmeti ve Sayısal Veriler	22
1.3.3. Koruyucu Aile Hizmetinden Yararlanacak Çocuğun Tespiti	24
1.3.4. Koruyucu Aile Olabilmenin Şartları	25
1.3.5. Koruyucu Aile Eğitimleri	26
1.3.6. Koruyucu Ailenin Görev ve Yükümlülükleri	27
1.3.7. Koruyucu Aileye Yapılacak Ödemeler	29
1.3.8. Koruyucu Aile Hizmetinin Sonlandırılması	33
1.4. Koruyucu Aile Modelleri	34
1.4.1. Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli	35
1.4.2. Geçici Koruyucu Aile Modeli	35
1.4.3. Süreli Koruyucu Aile Modeli	35
1.4.4. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli	36
1.5. Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetinin Genel Görünümü	36

1.5.1. Kırıkkale İlindeki Mevcut Koruyucu Aile Hizmetinin Genel Görünümü	40
BÖLÜM 2. KORUYUCU AİLE HİZMETİ ÜZERİNE YÜRÜTÜLEN AKADEMİK ÇALIŞMALAR.....	42
2.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	42
2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	48
BÖLÜM 3. YÖNTEM.....	54
3. 1. Araştırma Deseni	54
3. 2. Evren ve Örneklem.....	54
3. 3. Veri Toplama Araçları	56
3. 4. Araştırma Soruları ve Hipotezler.....	60
3. 5. Veri Toplama Süreci	61
3. 6. Veri Analizi	61
3. 7. Sınırlılıklar.....	62
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	63
4.1. Koruyucu Aile Hakkında Bilgi ve Görüşler.....	63
4.1.1. Olumsuz Maddelerin İncelenmesi.....	65
4.1.2. Olumlu Maddelerin İncelenmesi	66
4. 2. Koruyucu Aile Hizmeti Hakkında Doğru Bilinen Yanlılar.....	67
4. 3. Koruyucu Aileye Yönelik Bilgi ve Görüşlerinin Belirli Değişkenler İle Karşılaştırılması.....	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA	101
EKLER.....	107
EK A: ANKET FORMU	107
ÖZGEÇMİŞ.....	110

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AS	: Araştırma Sorusu
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
H	: Hipotez
KMÇ	: Korunmaya Muhtaç Çocuk
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SÇG	: Sosyal Çalışma Görevlileri
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHÇEKK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
vb	:Ve Benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk (2011-2018)..	14
Tablo 2 : Kurum Bakımı 2018 Yıl Sonu Verileri.....	15
Tablo 3 : Evlat Edinilen Çocuk Sayısı (2011-2018)	16
Tablo 4 : Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocuk Sayısı (2011-2018)	23
Tablo 5 : Yaş Aralıklarına Göre Belirlenen Ödeme Oranları	30
Tablo 6 : Koruyucu Aile Aylık Ödeme Miktarları.....	33
Tablo 7 : İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri	36
Tablo 8 : Kırıkkale’de Yer Alan Koruyucu Aileler Hakkında Genel Bilgiler	40
Tablo 9 : Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	41
Tablo 10: Örneklem Dağılımı	55
Tablo 11: Katılımcıların Kişisel Bilgileri.....	56
Tablo 12: Bilgi ve Görüş İçin Betimsel İstatistikler 1	63
Tablo 13: Bilgi ve Görüş İçin Betimsel İstatistikler 2	64
Tablo 14: Frekans Analizi	64
Tablo 15: Olumsuz Maddeler İçin Betimsel İstatistikler	65
Tablo 16: Olumlu Maddeler İçin Betimsel İstatistikler	66
Tablo 17: Doğru/Yanlış Bölümü 1. Madde.....	67
Tablo 18: Doğru/Yanlış Bölümü 2. Madde.....	68
Tablo 19: Doğru/Yanlış Bölümü 3. Madde.....	68
Tablo 20: Doğru/Yanlış Bölümü 4. Madde.....	69
Tablo 21: Doğru/Yanlış Bölümü 5. Madde.....	69
Tablo 22: Doğru/Yanlış Bölümü 6. Madde.....	70
Tablo 23: Doğru/Yanlış Bölümü 7. Madde.....	70
Tablo 24: Doğru/Yanlış Bölümü 8. Madde.....	71
Tablo 25: Doğru/Yanlış Bölümü 9. Madde.....	71
Tablo 26: Doğru/Yanlış Bölümü 10. Madde.....	72
Tablo 27: Doğru/Yanlış Bölümü 11. Madde.....	72
Tablo 28: Doğru/Yanlış Bölümü Tüm Maddeler	73
Tablo 29: Katılımcıların Kişisel Bilgileri.....	74
Tablo 30: Cinsiyet İçin Betimsel İstatistikler.....	75
Tablo 31: Levene’s Test (Cinsiyet).....	76

Tablo 32: ANOVA Sonuçları (Cinsiyet).....	76
Tablo 33: Yaş İçin Betimsel İstatistikler.....	77
Tablo 34: Levene's Test (Yaş).....	78
Tablo 35: ANOVA Sonuçları (Yaş).....	78
Tablo 36: Eğitim Seviyesi İçin Betimsel İstatistikler.....	79
Tablo 37: Levene's Test (Eğitim Seviyesi).....	79
Tablo 38: ANOVA Sonuçları (Eğitim Seviyesi).....	80
Tablo 39: Scheffe Test Sonuçları (Eğitim Seviyesi).....	80
Tablo 40: Medeni Durum İçin Betimsel İstatistikler	81
Tablo 41: Levene's Test (Medeni Durum).....	82
Tablo 42: ANOVA Sonuçları (Medeni Durum)	82
Tablo 43: Scheffe Test Sonuçları (Medeni Durum).....	83
Tablo 44: Doğum Yeri İçin Betimsel İstatistikler	84
Tablo 45: Levene's Test (Doğum Yeri)	84
Tablo 46: ANOVA Sonuçları (Doğum Yeri).....	85
Tablo 47: Çocuk Sahibi Olup Olmama İçin Betimsel İstatistikler.....	86
Tablo 48: Levene's Test (Çocuk Sahibi Olup Olmama).....	86
Tablo 49: ANOVA Sonuçları (Çocuk Sahibi Olup Olmama)	87
Tablo 50: Çevresinde KMÇ Olup Olmama İçin Betimsel İstatistikler	88
Tablo 51: Levene's Test (Çevresinde KMÇ Olup Olmama)	88
Tablo 52: ANOVA Sonuçları (Çevresinde KMÇ Olup Olmama)	89

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Koruyucu Aile Uygulamasının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Kırıkkale Örneği			
Tezin Yazarı: Merve KOÇTÜRK		Danışman: Doç. Dr. Fikret EFE	
Kabul Tarihi: 19/03/2019		Sayfa Sayısı: xi (Ön kısım)+106 tez+4 ek	
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet			
<p>Bu çalışmada koruyucu aile hizmetine yönelik toplumun farkındalığına dikkat çekmek amacıyla katılımcıların koruyucu aile uygulaması hakkında, sahip oldukları bilgi düzeyi, görüşler ve doğru bildikleri yanlışlar belirlenmiştir. Ayrıca belirlenen bilgi düzeyi, sosyo-demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama, çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama) göre Kırıkkale ili örneğinde incelenmiştir. Nicel bir araştırma olan bir çalışmada araştırma desenlerinden genel tarama deseni kullanılmıştır.</p> <p>Araştırmaya katılan 400 birey, tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. İlk olarak alt gruplar Kırıkkale ilinin ilçeleri olarak belirlenmiştir ve alt gruplardan birim çekme işlemi uygun örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından alanyazın taraması, uzman görüşü alınması ve ön deneme çalışması yapılarak bir anket formu geliştirilmiştir. IBM SPSS 21.0 programı kullanılarak tanımlayıcı bilgilerin elde edilmesi amacıyla betimsel istatistik analizi, katılımcıların ortalama bilgi düzeyleri arasında belirli değişkenlere göre farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla da çıkarımsal istatistik analizi (tek yönlü varyans analizi) kullanılmıştır.</p> <p>Anket sonuçları, katılımcıların koruyucu aile uygulaması hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadıklarını ve ayrıca doğru bildikleri birtakım yanlışların olduğunu ortaya koymuştur. Doğru olanın aksine katılımcılar, korunmaya muhtaç çocukların ciddi psikolojik problemleri olduğunu, aileleri tarafından ihmal edildikleri, cinsel veya fiziksel tacize maruz kaldıkları için koruyucu aile yanına yerleştirildiklerini ve devletin bu ailelere ek maaş ödediğini sanmaktadırlar. Bunun yanı sıra cinsiyet ve çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama değişkenleri açısından katılımcıların bilgi düzeyleri arasında bulunan fark anlamlı bulunmamıştır.</p> <p>Yaş, eğitim düzeyi, medeni hal, doğum yeri ve çocuk sahibi olup olmama değişkenleri açısından bulunan farkların ise anlamlı olduğu görülmüştür. Genç katılımcılar yaşlı katılımcılara göre, eğitim seviyesi yüksek olanlar düşük olanlara göre, büyükşehir belediyesi olan illerde doğanlar diğer illerde doğanlara göre, bekârlar boşanmış olanlara göre ve çocuk sahibi olmayanlar olanlara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye sahiptirler ve bu uygulamaya yönelik görüşleri daha olumludur.</p>			
Anahtar Kelimeler: Koruyucu Aile, Korunmaya Muhtaç Çocuk, Sosyal Hizmet.			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Master Thesis

Master of Science	☒	PhD	☐
Title of Thesis: Investigating the Foster Care Services based on Socio-Demographic Variables: The Case of Kırıkkale			
Author of Thesis: Merve KOÇTÜRK		Supervisor: Assoc. Prof. Fikret EFE	
Accepted Date: 19/03/2019		Number of Pages: xi (pre-text)+106 Main body+ 4 apendices	
Department: Social Work			
<p>In this study, the level of knowledge, opinions and misconceptions about foster care were determined in order to draw attention to the current awareness of the society about the foster family services. In addition, the level of knowledge was examined according to various variables (age, gender, educational level, marital status, place of birth, whether or not having children, whether or not having children in need of protection) in Kırıkkale province. This was a quantitative study and survey design as a research method was used.</p> <p>400 participants were selected using the stratified random sampling. Sub-groups were determined as the districts of Kırıkkale province and unit withdrawal from sub-groups was carried out by means of convenience sampling A questionnaire form was developed by the researcher as a data collection tool, by literature review, obtaining expert opinions and conducting a pilot study. For data analysis both descriptive statistical analysis and inferential statistical analysis (one-way analysis of variance) were used through IBM SPSS 21.0.</p> <p>The results of the survey showed that the participants did not know much about the foster care system and they have some misconceptions about it. Contrary to what is correct, participants believed those children have serious psychological problems, they are in foster care system because they are sexually or physical abused by their parents, and that the state is paying additional salaries to foster families. No significant difference was found between the knowledge levels of the participants in terms of gender and having children in need of protection around.</p> <p>The differences found in terms of age, education level, marital status, place of birth and whether or not having children were significant. Young participants compared to older ones, more educated ones compared to less educated ones, those who were born in the provinces with metropolitan municipalities compared to ones born in other provinces, single participants compared to divorced ones and those who had no children compared to ones having children had more information and more positive opinions about the foster care system.</p>			
Keywords: Foster Family, Children in Need of Protection, Social Work			

GİRİŞ

Konu ve Problem

Bu araştırmanın konusu, koruyucu aile uygulamasına yönelik toplumun, farkındalığının Kırıkkale ili örneğinde ele alınmasıdır. Koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyi, görüşler ve doğru bilinen yanlışlar belirlenmiştir. Sosyo-demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama, çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama) göre Kırıkkale ili örneğinde incelenmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapmakta olan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün internet sayfasında yer alan toplam yirmi altı hedef incelendiğinde ilk iki hedefin aşağıdaki şekilde ifade edildiği görülmektedir (Çocuk Hizmetleri Hedefler, 2018);

1. Çocukların korunmaya muhtaç bir hale gelmesini engelleyecek tedbirler almak ve korunmaya muhtaç çocuklar için de öncelikli olarak aile yanında bakım sağlanmasını kolaylaştıracak sosyal politikalar geliştirmek.
2. Korunmaya muhtaç çocuklar için sırasıyla evlat edindirme, koruyucu aile yanına yerleştirme ve çocuk evlerinde bakım şeklinde aile kurumuna en yakın ortamı sağlamak.

Bu iki maddeden şu şekilde sonuçlar çıkarılabilir. Korunmaya muhtaç çocuklar için yapabilecek en önemli hizmet AÇSHB'nin diğer sistemlerle(MEB, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı gibi) iş birliği içerisinde olarak, öncelikle onları korunmaya muhtaç duruma getirecek hususların ortadan kaldırılması, yani önleyici ve engelleyici hizmetlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu hedefin sağlanamadığı durumlarda daha doğru bir ifadeyle çocuğun korunmaya muhtaç duruma geldiği durumlarda en faydalı hizmet çocuğa kaybettiği aile ortamının sıcaklığını yaşatabilmek için çalışmaktır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün hedeflerinde de görüldüğü üzere evlat edindirme işleminin ilk adımı, koruyucu aile hizmetini sağlamak, son adım olarak ise çocuk evlerine yerleştirmek olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan koruyucu aile; bazı nedenlerle öz ailesinin yanında bakımları sağlanamayan çocukların, eğitim, bakım ve yetiştirme sorumluluğunu kısa veya uzun vadeli olarak, ücretli veya

gönüllü olarak devlet denetiminde üstlenen , aile ya da kişilerdir (Koruyucu Aile Nedir?, 2018).

Çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için onları koruyacak, sevecek, destekleyecek, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayacak sıcak bir aile ortamına ihtiyaçları vardır. Çocuklar, sevgi gördükleri, gereksinimlerinin düzenli şekilde karşılandığı, sağlıklı bireyler olarak topluma kazandırılabilirler. Bu nedenle, çocuklara yardım edebilmenin en iyi yolu, öz ailesinin koşulları iyileşinceye kadar başka bir ailenin yanında bakımlarının sağlanmasıdır. Tüm dünyada korunmaya muhtaç çocuklar için en çok tercih edilen bakım şekli, ülkemizde de olduğu gibi koruyucu aile bakımındır. Koruyucu aile bakımının, çocuğa sağladığı sıcak aile ortamı, çocuğun psikolojik ve sosyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlar (Koruyucu Aile Nedir?, 2018).

Koruyucu aile hizmeti ülkemizde 1960'lı yılların başında profesyonel olarak uygulamaya konulmuştur (Karatay, 2017). Günümüze kadar, çeşitli düzenlemeler ve geliştirilmeler yapılarak getirilmiştir. Özellikle 2000 yılından itibaren bu hizmetin yaygınlaşması için çalışmalara (tanıtım ve duyuru kampanyaları gibi) öncelik verilmiştir (İçağasıoğlu, 2001). Yapılan bu çalışmalara rağmen koruyucu aile sisteminin ülkemizde yeteri kadar yaygınlaştığı söylenemez. Ülkemizde 2017 yılsonu itibariyle toplamda 135.781 korunmaya muhtaç çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklardan yalnız 5642'sine koruyucu aile yanında bakım sağlanmaktadır. Profesyonel olarak uygulamaya konulmasından 57 yıl sonra koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısının toplam korunmaya muhtaç çocuk sayısına oranı %3.7 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizdeki bu oran koruyucu aile hizmetinin yaygın olduğu ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. İngiltere genelinde Mart 2018 itibariyle 70.720 korunma altındaki çocuğun yaklaşık 55.200'ü koruyucu aile yanında yaşamaktadır ve bu sayı toplam korunmaya muhtaç çocukların %78'ini oluşturmaktadır (Fostering Statistics UK, 2018). Amerika Birleşik Devletlerinde ise en son yayınlanan 2016 yılı Eylül ayı verilerine göre 437.465 çocuk bakım altında olduğu paylaşılmıştır. Korunma altındaki çocukların %77'si koruyucu ailelerde kalırken, % 17'si yurt ve grup evlerinde kalmaktadır (Foster Care Statistics USA, 2016).

Verilen oranlar incelendiğinde akla ilk gelen koruyucu aile uygulamasının ülkemizde

neden yaygınlaşmadığı sorusu olmaktadır. Ülkemizde koruyucu ailelerin, neden koruyucu aile olmayı tercih ettikleri, üzerine birtakım araştırmalar yapılmıştır (Bilican-Gökkaya, 2014; Daşbaş, 2015; Vural, Körükçü, Aral ve Körükçü, 2016). Fakat bu noktada asıl sorulması gereken soru, koruyucu aile olanların dışında kalan kesimin neden koruyucu aile olmayı seçmediği veya istemediği yönünde olmalıdır. Bu noktada uluslararası literatürde birçok araştırma yer almaktadır (Baum, Crase ve Crase, 2001; Leber ve LeCroy, 2012; Poll, 2017) ve yaygın sonuç toplumun koruyucu aile konusunda ne kadar az bilgiye sahip olduğu yönündedir.

Koruyucu aile hizmeti toplumun katılımıyla yürütülebilecek bir uygulamadır. Bu nedenle koruyucu aile uygulamasının ülkemizde yaygınlaşması, toplumun desteğinin ve katılımının sağlanabilmesi için atılacak ilk adım toplumu genel özellikleri (sosyo-kültürel, dini ve antropolojik gibi) ile tanıyarak, bu özelliklerin koruyucu aile olmak istemeye etkisini belirlemek ve toplumun konu hakkındaki bilgilerini, görüşlerini ve doğru sandıkları yanlışları tespit etmektir. Eğer AÇSHB bu alanda yapılan farkındalık çalışmalarını dikkate alıp hareket ederse, hizmetin yaygınlaştırılması ve doğru bir şekilde uygulanması konusunda güzel bir adım olacaktır. Bu nedenle hâlihazırda koruyucu aile olmuş bireyler ile değil toplumun genelinin konuya bakış açısı önemlidir ve toplumun konu hakkındaki bilgilerini, görüşlerini ve doğru sandıkları yanlışları tespit etmek ve sosyo-demografik yapıları ile bu durumun ilişkisine bakmak, araştırmanın temel problemi olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı koruyucu aile uygulamasına yönelik toplumun bilgi düzeyi, görüşleri ve doğru bildikleri yanlışları tespit etmektir ve bu sayede, Türkiye'deki koruyucu aile hizmetine katkıda bulunmak ve uygulamanın yaygınlaşmasını sağlamaktır. Bu nedenle, çalışmada koruyucu aile uygulamasına yönelik toplumun güncel farkındalığı Kırıkkale ili örneğinde ele alınmıştır. Çalışmanın özel amacı ise koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyinin, görüşlerin ve doğru bilinen yanlışların belirlenmesi ve sosyo-demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama, çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama) göre Kırıkkale ili örneğinde incelenmesidir. Söz konusu temel amaç doğrultusunda, aşağıdaki araştırma soruları yanıtlanmıştır;

1. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri nasıldır?
2. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik doğru bildikleri yanlışlar nelerdir?
3. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinin cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?.
4. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?
5. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
6. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri medeni hale göre farklılık göstermekte midir?
7. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri doğum yerine göre farklılık göstermekte midir?
8. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çocuk sahibi olup olmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?
9. Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasının sonucunda ülkemizdeki koruyucu aile uygulaması üzerine toplumsal farkındalık konusunda yapılan çalışmaların çok az olduğu görülmüştür. Yapılan bazı çalışmalar ise farkındalık konusunu sadece bilgi düzeyi olarak ele almışlardır ve toplumun görüşlerini, bu konuda ki doğru bildikleri yanlışları ele almamışlardır. Bu nedenle ele aldığı konular açısından çalışmamızın, bu alanda literatüre önemli bir katkıda bulunacağı umulmaktadır. Toplumun bilgi düzeyinin yanında ön yargılarının da belirlenmesi bu sorunun altında yatan asıl nedenleri belirlememizde ve bu sayede koruyucu aile uygulamasının gelişmiş ülkelere oranla ülkemizde çok gerilerde kalmasına geçerli çözümler üretilmesinde AÇSHB'ye yardımcı olacağı düşünülmektedir. İkinci olarak bu çalışmada koruyucu aile uygulaması ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Koruyucu aile hizmetinin güncel durumun nasıl olduğu, ne gibi uygulamalar yapıldığı, yaşanan sorunların neler olduğu ve güncel istatistiki veriler detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu sayede belirlenen sorunlar üzerinde yapılan

çalışmanın bulguları ışığında geçerli olabilecek öneriler sunulmuştur. Özellikle bu çalışma bu uygulamayı sağlayan kesimler tarafından önemli bir bilgi kaynağı olarak kullanılabilir. Doğru bilinen birtakım yanlışların ortaya çıkarılması sosyal hizmet çalışanlarının, bu durumu değiştirme yönünde, nasıl bir çalışma yapmaları konusunda yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda katılımcıların bilgi düzeyi ve görüşlerini sosyo-demografik bazı değişkenler açısından da ele almıştır. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hali, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama, çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama gibi değişkenler var olan soruna nasıl yaklaşmamız konusunda bize yardımcı olacaktır. Belirlenen değişkenler ile bilgi düzeyi ve görüş arasındaki farklılıkların ortaya konması, yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

Son olarak, bu çalışma için araştırmacı tarafından alan uzmanları ve ön deneme çalışması ile geçerlilik ve güvenilirlik testi yapılarak bir anket formu geliştirilmiştir. Anketin birinci bölümünde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirleyecek olan kişisel bilgiler ile ilgili sorular yer almaktadır. Anketin ikinci bölümde koruyucu aile uygulaması üzerine yer alan ifadelerin katılımcılar tarafından doğru veya yanlış olarak değerlendirilmesi istenmiştir. Son bölümde ise katılımcıların koruyucu aile uygulaması üzerine bilgi düzeylerinin ve görüşlerinin belirlenmesini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı 0.83 olarak bulunan bu anket formu bu alanda yapılacak diğer çalışmalar için yardımcı bir kaynak olacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Nicel bir araştırma olan bu çalışmada esas amaç; var olan bir durumu belirlemek olduğu için araştırma desenlerinden *genel tarama deseni* kullanılmıştır. Toplumun genelini temsil ettiğine inanılan bir grup örneklem biriminde yapılacak olan çalışma toplumdaki koruyucu aile uygulamasına ilişkin var olan bilgi, görüş ve doğru bilinen yanlışları ortaya çıkarması ve elde edilen verileri sosyo-demografik değişkenlere göre incelemesi amacıyla yönelik olarak bu araştırma deseni seçilmiştir.

Araştırmanın evreni Türkiye toplumdur. Çalışmanın evrenini ise Kırıkkale ilinde

ikamet eden kişiler oluşturmaktadır. Örnekleme yöntemi olarak ise, tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Evrendeki alt gruplar Kırıkkale ilinin ilçeleri olarak belirlenmiştir. Evrendeki alt grupların evrendeki ağırlıkları belirlenmiştir ve sahip oldukları oranda örneklemede temsil edilmeleri amaçlanmıştır. Alt evrenlerden birim çekme işlemi uygun örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından bir anket formu oluşturulmuştur. Bu anket formu alanyazın taraması, uzman görüşü alınması ve Kırıkkale ilinde ikamet eden 50 bireye anket sorularının anlaşılabilirliği, yanıtlanma kolaylığı ve soruların böyle bir konuyu temsil etme gücü sorulması yoluyla öndeneme çalışması yapılarak oluşturulmuştur.

Bu araştırmada toplam 9 adet araştırma sorusu cevaplandırılmıştır. Bu nedenle her biri için farklı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Birinci ve ikinci araştırma soruları tanımlayıcı bilgiler alınmasını gerektiği için bu bölümlerde betimsel istatistik analizi (decriptive statistics analysis) kullanılmıştır. Diğer araştırma soruları (3,4,5,6,7,8 ve 9) katılımcılardan elde edilen bağımsız değişkenlerle (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hali, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama ve yakınlarında korunmaya muhtaç çocuk sahibi olup olmama) katılımcıların ortalama puanları arasında farklılık olup olmamasını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle bu bölümde çıkarımsal istatistik analizi (inferential statistics analysis) kullanılmıştır. Her bir bağımsız değişken için ayrı ayrı tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır (One-Way ANOVA). İstatistik analizleri IBM SPSS 21.0 programı kullanılarak yapılmıştır.

BÖLÜM 1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın temelini oluşturan kavramsal çerçeve ele alınmıştır. İlk olarak aile, çocuk ve korunmaya muhtaç çocuk kavramları açıklanarak bu alandaki temel bilgiler verilmiştir. Daha sonra korunmaya muhtaç çocuklar için alınan önlemler (aile yanında sosyal yardım ile destekleme, kurum bakımı ve evlat edinme) açıklanarak bu önlemlerden biri olan koruyucu aile uygulamasına geçilmiştir. Türkiye’de koruyucu aile hizmeti ele alınarak koruyucu aile hizmetinin tanımı, amacı, tarihsel gelişimi, koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti, koruyucu aile olabilmenin şartları, koruyucu aile eğitimleri, koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri, koruyucu aileye yapılacak ödemeler ve koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması gibi koruyucu aile hizmetini derinlemesine açıklayacak konular ele alınmıştır. 14.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği göz önünde bulundurularak bu konular ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu hususlar açıklandıktan sonra koruyucu aile modellerine yer verilmiştir. Türkiye’de ve özel olarak Kırıkkale’de koruyucu aile hizmetinin genel görünümünden bahsedilmiştir. Son bölümde ise ulusal ve uluslararası alan yazında koruyucu aile hizmeti üzerine yapılan araştırma çalışmaları ele alınmıştır.

1.1. Aile, Çocuk ve Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramları

Koruyucu aile uygulamasının temelini aile, çocuk ve korunmaya muhtaç çocuk kavramları oluşturmaktadır. Konunun derinlemesine anlaşılabilmesi için bu kavramlara açıklık getirmek gerekmektedir. Bu bölümde ilk olarak aile ve çocuk kavramları ele alınacaktır. Daha sonra korunmaya muhtaç çocuk kavramı açıklanarak korunmaya muhtaç çocuklar için alınan önlemlere değinilecektir.

1.1.1. Aile Kavramı

Evrensel bir sosyal kurum olan aile hemen hemen her toplumda görülmektedir ve her birinde farklı özelliklere sahip olmasından dolayı genel geçer bir tanıma sahip olmamakla birlikte sosyolojik açıdan toplumun en küçük ve en yapısal birimi olarak tanımlanmaktadır (Alp, 2007). Bu tanımından dolayı aile, sosyal kurum incelemelerinde çok önemli bir yere sahiptir çünkü toplumun anlaşılmasının yolu kurumları incelemekten geçer ve ferdin ait olduğu ilk sosyal bünye olarak aile bireyleri biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan hayatları boyunca etkilemektedir (Eyce, 2014). Ayrıca

aile bireyin birçok farklı sosyal beceriler (kendine güven, diğer bireylere sevgi duyma, kendini sevme vb.) geliştirerek topluma adaptasyonunu sağlayan yaşamında çok önemli yer tutan gerek fizyolojik (beslenme, bakım vb.) gerekse psikolojik (sevgi, duygusal bağlanma, kültürel değerler kazanma) ihtiyaçlarının giderildiği birincil yer ve çevredir (Gezek, 2009).

Birey yaşamı boyunca birçok şeyi seçme özgürlüğüne sahip olsa da içine doğduğu aileyi seçme özgürlüğüne sahip değildir demek yanlış olmayacaktır. Fakat buna karşılık aile, ruhsal ve toplumsal açıdan sağlıklı bireyler yetiştirebilme imkânına her zaman sahiptir ve bunun için gerekli ortamı hazırlayacak bilgili ve bilinçli seçimler yapmalıdır (Yavuzer, 2001). Anne, baba ve aile ortamının çocuk üzerindeki etkisi çocuk daha dünyaya gelmeden başlar ve ilk doğduğu andan itibaren artarak devam eder. Anne-babanın kişilik özellikleri, eğitim seviyeleri, sahip oldukları meslekler, geçirdikleri bedensel veya ruhsal hastalıklar, kendi yetişme tarzları, ekonomik özgürlükleri ve çocuk için ayırdıkları vakit gibi çocuğun birebir anne ve baba ile olan etkileşimini etkileyen unsurlar arasında sayılmaktadır (Sosyal Hizmet, 2018).

Ayrıca ailenin teknolojiden yararlanabilme durumu, ev ortamının uygunluğu, ev ortamındaki huzur, yaşanılan şehir, ikamet edilen çevre, devletin sağladığı sosyal imkanlar, akrabalar ile olan ilişkiler, sağlık hizmetlerinden yararlanabilme durumu, iletişim ve medya araçlarının uygunluğu, eğitim hizmetlerinden yararlanabilme durumu gibi doğrudan aile kurumunu etkileyen ve bunun sonucunda çocuğun psiko-sosyal ve sosyo-kültürel gelişimini şekillendiren birçok etken vardır (Sosyal Hizmet, 2018).

1.1.2. Çocuk Kavramı

Doğduğu andan itibaren yardıma ve korunmaya ihtiyacı olan ve bu durumun ortadan kalkma süresi bedensel, psikolojik durumu uygun duruma gelene kadar ve topluma uyum sağlamaya hazır olana kadar değişkenlik gösteren insan haline çocuk denir (Uluğtekin, 2005). Her ne kadar doğumlarından itibaren yardıma ve korunmaya ihtiyacı olan bireyler olsalar da geleceğin mimarları olarak görünmesi gereken çocuklar toplumun en değerli hazineleridir. Ülkemizde milli ve dini değerlerimize baktığımızda da bunu şu şekilde örneklendirebiliriz; Hz. Peygamber “çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın” ya da Hz. Ali “çocuklarınıza asil insan gibi davranın” derken, Mustafa Kemal Atatürk de çocuklara hak ettikleri değeri vererek

“küçük hanımlar ve beyler” diye hitap etmiştir (Mehdiyev, 2018).

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Çocuk Çalışma Grubu Raporuna göre Türkiye’de çocukların toplam nüfusa oranına bakıldığında ülkenin toplumsal yapısı ile ilgili çok çarpıcı bir gerçek ortaya çıkmaktadır. 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminden elde edilen verilere göre ülkenin toplam nüfusu 74.724.269 olarak karşımıza çıkmaktadır. 0-18 yaş nüfusun 23.979.277 olduğu bu verilere göre çocukların ülkenin nüfusunun üçte birini oluşturdukları görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi çocuklara yönelik dört genel hak ele almıştır. Bu hakları şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Çocuğa karşı ayrımcılık yasağı
2. Çocuğun yüksek yararı
3. Çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı
4. Çocuğun kendini ilgilendiren tüm kararlara her seviyede katılması

Bu sözleşme ülkemizde 1995 yılında Resmi Gazetede yer alarak onaylanmıştır ve özellikle bu tarihten itibaren yürütülen çalışmalar sayesinde çocukların karşılaştığı sorunlara karşı toplumsal farkındalık önemli ölçüde artmıştır. Söz konusu temel ilkeler 2005 yılında çıkarılan Çocuk Koruma Kanunu söz konusu sözleşmeyle uyumlu olarak çocuk kavramını 18 yaşını doldurmamış kişi olarak belirlemiştir. Ayrıca bu konunun temel ilkeleri bu sözleşme ile uyumludur ve çocuğun yüksek yararı ilkesine sıklıkla atıfta bulunulmuştur. Ayrıca, ayırım gözetmeme ilkesi açısından mevcut duruma bakıldığında; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları önünde her Türk vatandaşı ayırım gözetilmeksizin eşit haklara sahiptir.

Fakat Türkiye’de çocukların karşılaştığı sorunlar incelendiğinde, bu sorunların Türkiye’nin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerinin bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Gelir dağılımı, yoksulluk, işsizlik ve bölgeler arası eşitsizlik sorunları, cinsiyet rollerinde eşitsizlik, çocuğun, ekonomik bir kaynak olarak görülmesi çocukları etkilemektedir. Çocuklarla ilgili sorunlar incelendiğinde; eğitimden yoksun bırakma, yoksulluk, cinsiyet eşitsizliği, şiddet, istismar, çocuk işçiliği gibi sorunların çocukları çembere aldığı görülmektedir. Sonuç olarak; karşımıza korunmaya muhtaç çocuk kavramını çıkmaktadır.

1.1.3. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı

Genel olarak korunmaya muhtaç çocuk; ailesi olmayan, annesi ya da babası olmayan, ailesi olup da çocuğa bakacak durumda maddi veya manevi güce sahip olmayan çocuklar olarak tanımlanabilir (Kuş, 2014). Hakkında koruma kararı çıkartılan korunmaya muhtaç çocuğa öz ailesinin yanında bakımının yapılabilmesi için yardım edilebilir, evlat edinilecek durumda ise evlatlık verilebilir veya koruyucu aile yanına yerleştirilebilir ve eğer bu durumlar gerçekleşmezse koşullar oluşana kadar korunmaya muhtaç çocuğa kurum bakımı sağlanabilir (Kuş, 2014).

Türkiye’de Cumhuriyetten sonra girilen bu yoldaki çalışmalar 1926’da yürürlüğe giren Türk Medenî Kanununda küçüklerin korunması ile ilgili olarak getirilen hükümler korunmaya muhtaç çocuklar açısından büyük bir adım olarak görülmektedir. Fakat Medenî Kanundaki bu düzenleme şekli yeterli olmamaktadır. Çünkü Medenî Kanunda anne ve babası olan çocukların durumu geniş olarak düzenlendiği halde anne ve babası olmayan çocuklar hakkında yeterli düzenleme yoktur. Bunun üzerine 1949 yılında 5387 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun” çıkarılmıştır. Bu Kanunda yeterli görülmediği için 1957 yılında 6972 sayılı kanun çıkarılmıştır.

6972 sayılı kanunun birinci maddesinde korunmaya muhtaç çocuk hakkında açıkça bir tarif yapmıştır. Gruplar halinde birtakım çocuklar şıklar halinde sayılmış ve sayılan bu çocuklara *korunmaya muhtaç* denileceği belirtilmiştir. 6972 sayılı Kanunun sonraki maddelerinde ise bu gibi çocuklar hakkında ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmektedir. 6972 sayılı Kanunun 1 inci maddesi şöyle demektedir: Beden, ruh ve ahlâk gelişmeleri tehlikede olup;

1. Ana ve babası olmayan,
2. Ana veya babası belli olmayan,
3. Ana ve babası tarafından terkedilen
4. Anne babası tarafından fuhşa, dilencilığe, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanmaya veya serseriliğe sürüklenmek tehlikesine maruz bulunan çocuklar (Korunmaya Muhtaç Çocuklar) denilir.

Daha önce yürürlükte bulunan 5387 sayılı Kanun bu şekilde açık bir tarif vermemiş, korunmaya muhtaç çocukları dolaylı olarak şu şekilde tarif etmiştir;

“Beden, ruh, ahlâk gelişmeleri tehlikede olup ana ve babasız, ana ve babası belli olmayan ve Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre haklarında korunma tedbirleri alınmasında zaruret görülen çocukların mahkeme kararıyla ve reşit oluncaya kadar bu kanunla belli edilen şartlar içinde bakılma ve yetiştirilerek meslek sahibi edilmeleri köy ihtiyar heyetleri, mahalli belediyeler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanır.”

Bir çocuğa korumaya muhtaç çocuk diyebilmemiz için iki şart aranır. Bu şartlar genel ve özel olmak üzere iki kategoride toplanmaktadır. Genel şartların korunmaya muhtaç her çocukta mutlaka bulunması gereklidir. Bunlar; küçüklük (18 yaşını dolduruncaya kadar) ve beden, ruh, ahlak ve fikrî gelişmenin tehlikede olmasıdır.

Özel şartlar ise 6972 sayılı kanunun birinci maddesinde korunmaya muhtaç çocukların tarifi yapılırken şıklar halinde (anne ve babasız olmak, anne ve babanın belli olmaması, anne ve baba tarafından terk edilmek ve anne ve baba tarafından ihmal edilmek) sayılmıştır. Bir çocuğa korumaya muhtaç çocuk diyebilmemiz için bu genel şartlardan en az birine sahip olması gereklidir. Yani bu özel şartlardan biri mutlaka genel şartlarla birlikte çocukta bulunmalıdır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun üçüncü maddesi korunmaya muhtaç çocukları şu şekilde tanımlamaktadır; Bu Kanuna göre;

Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade ederken, **Korunma ihtiyacı olan çocuk** ise bedensel, ahlaki, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimi ile güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru olmuş çocuğu ifade eder (Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

1.2. Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Alınan Önlemler

Türk Medeni Kanununun 346 ve 347. maddeleri çocukların bakımlarının sağlanması konusundaki hususlara değinmektedir (Türk Medeni Kanunu, 2001). 346. maddede çocuğun güvenliği ve gelişimi tehlikeye düştüğünde anne baba çare bulamaz ise, hâkimin çocuğun korunması adına önlemler aldığı belirtilmiştir. 347. madde ise

korunmaya muhtaç çocuğun bakımı üzerine daha ayrıntıyı şu şekilde vermektedir; çocuk bedensel ve zihinsel gelişim olarak tehlikeye düşmüş ise ya da terk edilmiş hâlde ise hâkim, çocuğu anne ve babadan alır. Başka bir ailenin yanına ya da bir kuruma yerleştirir. Çocuğun aile içerisinde kalması ailedeki huzuru bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir. Bu durumda anne ve babanın ortaya çıkacak giderleri karşılamaya gücü yetmiyorsa bu giderler devlet tarafından karşılanır.

2013 yılında Kalkınma Bakanlığının öncülüğünde UNICEF'in teknik yardımlarıyla hazırlanan "Çocuk Refahı Belgesinde çocukların iyi olma halini dikkate alan yaklaşımlar konu edinilmiştir. Bu yaklaşımlar Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan "Çocukların, insan olarak haklarının yanı sıra özel hakları da vardır." ilkesi göz önünde bulundurularak edinilmiştir. Bu nedenle, çocukların iyi olma halinin sağlanması, bu hakları gözetken özel politikalar gerektirir. Bu belgede çocuk refahı veya çocuğun iyi olma hali ise; sağlık, maddi durum, eğitim ve öznel iyi olma hali gibi farklı alanlarda çocuğun daha iyi olmasını amaçlayarak çocuk refahını ve çocuk gelişimini bir bütün olarak ele alan yaklaşımı içermektedir (Çocuk Refahı Belgesi, 2013).

Türkiye'de çocuk refahı, çocuğun iyi olma hali OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ve Avrupa Birliği ülkelerinin de kabul ettiği gelir, sağlık, eğitim ve sosyal katılım olmak üzere dört kriter etrafında incelenmektedir (Karakaş ve Çevik, 2016). Çocuk refahının sağlanmasına engel olan sorunlar incelendiğinde ise en temel ve en yaygın olarak çocuk işçiliği, çocuk yoksulluğu, çocuk ihmal ve istismarı ve değişen aile yapısını saymak mümkündür (Yıldırım alp ve Hız, 2018). Çocuk refahı konusunda korunmaya muhtaç çocuklar hemen hemen en dezavantajlı grup olarak değerlendirilmektedir ve özellikle değişen aile yapısı olmak üzere yukarıda sayılan diğer sorunlardan oldukça etkilendiklerini söylemek mümkündür. Bu nedenle özellikle günümüzde korunmaya muhtaç durumdaki çocukların bakım hizmetlerinin sağlanması en önemli toplumsal konulardan biri olarak görülmektedir. Değişik sebeplerle bir aileye sahip olamayan, ailesinden ayrı yaşamak zorunda olan, kendi ailesi yanında yaşama şansını yitirmiş ve bakıma muhtaç olan çocukların koruma altına alınarak topluma kazandırılmaları, toplumun geleceği açısından önem arz etmektedir (Şenocak, 2010).

Koruma altına alınmasına karar verilen çocuklara devlet gereken korumayı sağlamak ve bakım hizmetleri sunmaktadır. Bu hizmetleri; aile yanında sosyal yardımla destekleme, kurum bakımı, evlat edindirme ve koruyucu aile uygulaması şeklinde saymak mümkündür.

1.2.1. Aile Yanında Sosyal Yardımla Destekleme

İngiltere’de 1601 yılında Elizabeth Yoksulluk Kanunu ile bakıma muhtaç çocukların sorumluluğunu üstlenmiş olan ana-baba ve akrabalara nakdi yardım yapılmasına karar verilmiştir (Yalçın, 2011, 39). Bu açıdan değerlendirildiğinde korunmaya muhtaç çocuklar için uygulanan aile yanında sosyal yardımla destekleme hizmetinin diğer bakım türlerine göre nispeten daha erken ortaya çıktığı söylenebilir. Korunmaya ihtiyaç duyan çocuklar için öncelikle çocuğun ailesi veya akrabasının yanında bakılıp korunması amaçlanmaktadır. Çocuğun öz ailesi veya akrabasının yanında korunması yöntemi, maddi yönden desteğe ihtiyaç duyan ailelerin parasal ve nesnel yönden faydalanmasına olanak sağlayan bir sosyal yardım çeşidi olarak Türkiye’de ilk olarak 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda yer almıştır (Şenocak, 2010, 179). Bu kanunun dokuzuncu maddesinin “d” bendinde eğer aileler yoksulluk içinde olan yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çekiyorsa kaynaklar dâhilinde, nakdî yardımda bulunmak amacıyla gerekli programları geliştirmek ve uygulamak SHÇEK’nun(mülga) görevleri arasında bulunmaktadır ifadesi yer almaktadır.

Bu maddeye dayanılarak çıkartılan “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği” ile çocuk aile yanında bakılsın diye imkânlar sağlanmıştır (Akyüz, 1992).

Bu hizmet sayesinde çocuk mecbur kalınmadıkça ailesinden ayrılmamakta, anne, baba ve çocuk arasındaki günlük ilişkiler ve ortak yaşantılar parçalanmamaktadır bu nedenle eğer hâkim ailenin çocuklarının yoksulluk nedeniyle kuruma vermek istedikleri sonucuna varırsa bu istekleri reddetmektedir ve çocuğa ailesi yanında sosyal yardım sağlanmaktadır (Şenocak, 2010). Ülkemizde korunmaya muhtaç çocuğa ailesi yanında bakım sağlamanın önemi günden güne daha çok fark edilmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün sağladığı istatistikler incelendiğinde ailesi yanında sosyal yardım sağlanan çocuk sayısının yıllar

içerisinde arttığı gözlemlenmektedir. Tablo 1’de verilen değerler incelendiğinde 2011 yılında 34.982 olan koruma altına alınmadan aile yanında desteklenen çocuk sayısı 2018 yılına gelindiğinde 3 katına çıkmıştır (AÇSB İstatistikler, 2018).

Tablo 1:

Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk (2011-2018)

Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk	
2011	34.982
2012	33.344
2013	42.970
2014	56.018
2015	71.845
2016	84.872
2017	104.729
2018	119.537

1.2.2. Kurum Bakımı

Herhangi bir aile ortamında yetişmeyen veya ailenin bakım görevini yerine getiremediği durumlarda, kimsesiz ya da korunmaya muhtaç hale gelen çocukların, kendileri gibi olan çocuklarla resmi ya da özel kurumlarda topluca ya da gruplar halinde, biyolojik bağları olamayan görevliler tarafından sürekli veya belli bir süreliğine olan bakım türüne (Taştekil, 1992, 313) kurum bakımı denilmektedir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu bu kuruluşları şu şekilde tanımlamaktadır (SHÇEKK(mülga), 1983). Kanunda geçen;

(f) Sosyal hizmet kuruluşları: bu kanunun amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyette bulunan kuruluşlar olup bunlardan;

1. Çocuk yuvaları 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını doldurmuş kız çocukları için kurulmuştur. Bu kuruluşlar yerleştirilen çocukların bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini desteklemek sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevlidirler.
2. Yetiştirme yurtları ise 13 - 18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için kurulmuştur. Onları korumak, onlarla ilgilenmek, bir iş sahibi olmalarını sağlamak ve bunun sonucunda bu çocukları topluma yararlı kişiler haline

getirmek yetiştirme yurtlarının görev sorumlulukları arasındadır.

3. Kreş ve Gündüz Bakımevleri 0 - 6 yaş grubundaki çocuklar için kurulmuştur. Onların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulmuşlardır ve diğer kuruluşları gibi yatılı değillerdir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün sağladığı istatistiklere göre kurum bakımı için 2018 yılsonu verileri aşağıdaki Tablo 2 de yer almaktadır (AÇSHB İstatistikler, 2018).

Tablo 2:
Kurum Bakımı 2018 Yıl Sonu Verileri

	Kuruluş Sayısı	Bakılan Çocuk Sayısı
Çocuk Evleri Sitesi	111	6.383
Çocuk Evleri	1.192	6.199
Çocuk Destek Merkezi	63	1.632
Kuruluş Bakımı Altında Bulunan	-	14.214
Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan	-	2.762

1.2.3. Evlat Edinme

Türk Medeni Kanunu'nun 305-320. maddeleri arasında detaylı olarak açıklanan evlat edinme kısaca "birbirlerine düzgün soy bağı ile bağlı bulunmayan kimseler arasında, hukukun öngördüğü koşullara göre yapılan bir hukuksal işleme dayanan ve kendine özgü soy bağı meydana getiren hukuksal bir kurum" (Akyüz, 2000, 123) olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca bu maddelerde evlat edinmek için gereken şartlar, yapılması gerekenler ve çocuk ve ailenin sorumlulukları da tanımlanmaktadır. Bu koşullardan bir kaçını şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Evlat edinecek aile korunmaya muhtaç çocuğu en az bir yıl boyunca bakmış ve eğitmiş olmalıdır.
2. Evlat edinecek kişi veya kişilerin evlat edinecekleri çocukla aralarında en fazla kırk yaş fark bulunabilir. Ayrıca bu bireyler korunmaya muhtaç çocuktan en az on sekiz yaş büyük olmalıdır.

3. Evlat edinecek bireyler otuz yaşından büyük olmalıdır ve en az beş yıldır evli olmalıdırlar.

Evlat edinme günümüzde her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Çünkü sosyal politika açısından önem taşıyan ve güncelliğini sürdüren esas sorun; çocuğun korunmasını üstlenecek, ona biyolojik ve psikolojik gelişmesi için gerekli bakım olanaklarını sağlayacak asıl toplumsal kurumun belirlenmesi sorunudur (Şenocak, 2010). Son yıllarda ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde evlat edinme sayısında görülen artış, çocuk refahı ile ilgili alanda sağlanan en önemli başarıdır. Örneğin, ABD’de 1995 ile 2001 yılları arasında yaklaşık 25.000 çocuk evlat edinilmiştir (Lindsay ve Schwartz, 2004). Ülkemizde ise, Medeni Kanun’un yürürlüğe girdiği 1926’dan itibaren evlat edinilen çocuk sayısı yalnızca 7.529’dur (Şenocak, 2010). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün sağladığı 2011 yılsonu verilerine evlat edinme bu yılın sonunda 11.444’e ulaşmıştır (AÇSHB İstatistikler, 2018). Bir yıl içerisinde yaşanan bu artış ülkemizde de evlat edinme konusunun önem kazandığı yönünde yorumlanabilir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün sağladığı istatistikler incelendiğinde evlat edinilen çocuk sayısının yıllar içerisinde az da olsa arttığı gözlemlenmektedir.

Tablo 3:

Evlat Edinilen Çocuk Sayısı (2011-2018)

Evlat Edinilen Çocuk Sayısı*	
2011	11.444
2012	12.057
2013	12.822
2014	13.646
2015	14.515
2016	15.007
2017	16.171
2018	16.809

*sayılar önceki yıllar dâhil edilerek bildirilmiştir.

1.2.4. Koruyucu Aile Hizmetinin Tanımı ve Amacı

Aileleri hayatta olmasına rağmen çeşitli nedenler ile kurum bakımına bırakılan korunmaya muhtaç çocukların aile sevgisi alarak yaşaması ve ihtiyaç duydukları aile ortamını onlara sağlayarak yaşam kalitelerini arttırmak için oluşturulan uygulamaya koruyucu aile hizmeti denilmektedir (Kuş, 2014). Koruyucu aile hizmetinin amacı, öz ailesinin çeşitli nedenler ile çocuklarına sağlıklı şekillerde bakamadıkları durumlarda çocuklara yardım etmek ve onlara bu durumu hissettirmemektir. Ailelerin sorunlarına çocukların dâhil olmasını engellemek ve çocukların bu dönemlerini zarar görmeden atlattıklarını ve normal hayatlarına devam etmelerini sağlamak, onların öz ailelerinden, okullarından ve çevrelerinden uzaklaşmadan yaşamlarını sürdürmeleri için ortam oluşturmak gibi amaçlarının olması koruyucu aile hizmetini önemli kılmaktadır (Kuş, 2014).

Türkiye’de, koruyucu aile hizmeti koruma tedbiri olarak 1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun ile uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra bu kanunu yürürlükten kaldırılarak, 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun çıkarılmıştır ve bu hizmet bir koruma tedbiri olarak uygulanmaya devam edilmiştir. 1983 yılında ise 6972 sayılı kanunu yürürlükten kaldıran 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu çıkarılmıştır ve koruyucu aile hizmeti korunmaya muhtaç çocuklara yönelik bir hizmet modeli haline getirilmiştir (Yazıcı, 2014). Aile Sosyal Politikalar Bakanlığının Kurulmasının ardından bu kanunun ismi ile Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir. 1993 yılında yürürlüğe giren Koruyucu Aile Yönetmeliği 2012 yılında yürürlükten kaldırılarak onun yerine koruyucu aile bakım yöntemine yeni bir yaklaşım getiren bir yönetmelik 28497 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur (Yazıcı, 2014).

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliğinde koruyucu aile şu şekilde tanımlanmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012);

MADDE 4.

(h) Bu yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da

karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen (j), (k), (s) bentlerinde tanımlanan eğitimlerden en az birini almış ve (a), (e), (r), (ş) bentlerinde tanımlanan modeller kapsamındaki aileyi veya kişiyi, ifade eder.

Bu tanım içerisinde yer alan j bendi çocuğun öz ailesi dışında başka bir aileye yerleştirilmesi ile ilgili verilen eğitim olan **Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi** içermektedir. (k) bendinde ise korunmaya muhtaç çocukların içinde özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara hizmet vermek üzere koruyucu aileye verilen uzmanlık eğitimi olan **Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi** açıklamaktadır. Son olarak (s) bendinde çocuğun gelişimini desteklemek adına çocuk gelişimi, etkili ebeveynlik yapılması kapsamında genel ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitim olan **Temel Aile Eğitimi** açıklanmaktadır.

Bu noktada yapılan tanımlardan ilk olarak koruyucu aile olabilmek için alınması gereken belli başlı eğitimler olduğu durumunu çıkarabiliriz. Bu eğitimler Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi, Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi ve Temel Aile Eğitimidir. Yapılan tanım içerisinde ki diğer bentler ise koruyucu aile modelleri ile ilgilidir. Velisi dışında kalan akrabalar ya da çocuğun tanıdığı komşu gibi yakın çevresinde olan kişilerin temel aile eğitimi kapsamında eğitim almasıyla sağladığı bakıma **Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli** denmektedir. Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış çocuklar için Temel eğitim ve Koruyucu Ailenin Birinci ve İkinci Kademe Eğitimi almış ailelerin sağladığı birkaç gün ya da en fazla bir ay sağlanan bakıma **Geçici Koruyucu Aile Modeli** denmektedir. **Sürelili Koruyucu Aile Modeli** ise öz ailesine kısa sürede verilme imkânı olmayan çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır. Son olarak, **Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli** özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimi olan ya da eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı ifade etmektedir.

Bu noktada yapılan tanımlardan ikinci olarak koruyucu aile hizmetinin belli başlı modelleri olduğu durumunu çıkarabiliriz. Bu modeller: Akraba veya Yakın Çevre

Koruyucu Aile Modeli, Geçici Koruyucu Aile Modeli, Süreli Koruyucu Aile Modeli ve Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modelidir.

Yukarıda yer alan maddeler koruyucu aile hizmetine bir takım yenilikler getirmiştir. Duman'ın (2008) belirttiğine göre Amerika'daki bazı eyaletlerde koruyucu aile olmak için "Koruyucu Aile Sertifika" programına katılıp başarılı olmak zorundadırlar, sadece bu programda başarılı olup "koruyucu aile sertifikası" alabilen aileler koruyucu aile olabilmektedir. 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği ile birlikte ülkemizde de bu tarz bir uygulama başlatılmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere koruyucu aile olmak isteyen bireyler olmak istedikleri koruyucu aile modeline göre eğitim almış olmaları gerekmektedir. Koruyucu aile eğitim programını tamamlayan adaylara "koruyucu aile eğitimi katılım belgesi" verilir. Temel aile eğitimi ve koruyucu aile birinci kademe eğitiminin yanı sıra çocuk yetiştirmeye yardımcı olacak sertifikalı diğer eğitimleri almış olanlar, daha özel bakım gerektiren çocuklara verilecek koruyucu aile hizmetlerinde veya süreli koruyucu aile yerleştirmelerinde ise, temel aile eğitimi ve koruyucu aile birinci kademe eğitimini tamamlayanlar öncelikle tercih edilmektedir (Yazıcı, 2014, 253). Bu yönetmelikle birlikte belirlenen hususlar ayrıntılı bir şekilde aşağıda yer alan bölümde açıklanacaktır.

1.3. Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmeti

2012 yılında 14.10.1993 tarih ve 21728 sayılı Resmî Gazetede yürürlüğe giren Koruyucu Aile Yönetmeliği kaldırılmış onun yerine koruyucu aile bakım yöntemine yeni bir yaklaşım getiren Koruyucu Aile Yönetmeliği, 12.12.2012 tarih ve 28497 sayılı Resmi Gazetede yürürlüğe konulmuştur (Yazıcı, 2014). Bu bölümde bu yönetmelikle birlikte düzenlenen koruyucu aile hizmetinin gelişimi, koruyucu aile hizmetinin amacı, koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti, koruyucu aile olabilmenin şartları, koruyucu aile eğitimleri, koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri, koruyucu aileye yapılacak ödemeler ve koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması gibi hususlar açıklanacaktır.

1.3.1. Koruyucu Aile Hizmetinin Gelişimi

Ülkemizde Osmanlı Devleti'nden günümüze her zaman çocukların korunmasına çok büyük önem verilmiştir. Dönemi incelediğimizde öksüz veya yetim kalma, maddi

yetersizlik, savaş ve göçlerle tehciye uğrayan toplulukların ortada kalmış çocukları ve lâkit bebekler, çocukların korunmasını gerektiren sebepler olarak görölmüştür. Osmanlı Devletinde terk edilmiş, anne-babası bilinmeyen çocuk hangi dine mensup ise yine aynı dine bağlı olan kişiler tarafından eğitilip, himaye edilmesine özen gösterilmiştir (Yazıcı, 2007). Osmanlı Hukukunda, İslâm hükümlerinden yararlanılarak uygulanan kimsesiz çocukların bakılıp, eğitilmek amacı ile aile yanına yerleştirilmesi uygulamasının dışında farklı "koruyucu aile" uygulamalarına da yer verilmiştir. Bu uygulamalardan biri, yetim ve öksüz çocukların yakınları varsa öncelikle onların yanına, yakınları yoksa kendilerine hamilik yapacak çevredeki hayırseverlerden birinin yanına yerleştirilmeleridir (İzgi, 1987). Özellikle kız çocuklarının kötü niyetli insanların eline düşmesini engellemek amacı ile yalnız yaşayan ve çocuğu sahiplenebilecek özelliklere sahip olan kadınların yanına yerleştirdikleri görölmektedir (Kurt, 1992).

Cumhuriyet Döneminde de koruyucu aile sistemi uygulanmaya devam edilmiş ve çeşitli düzenlemeler yapılarak günümüze kadar getirilmiştir. 1926 yılında çıkarılan Türk Medeni Kanunu'nun velayet hükümleri çerçevesinde 273. madde ile şu şekilde ifade edilmiştir (Türk Medeni Kanunu, 1926);

MADDE 273. Çocuğun, bedeni veya fikri tekâmülü tehlikede bulunur veya çocuk manen metruk bir halde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile nezdine veya bir müesseseye yerleştirebilir. Velayet altında olmayan çocuklar için ise şu şekilde bir durum öngörölmüştür;

MADDE 274. Velayeti ifadan aciz veya mahcur olan yahut nüfuzunu ağır surette suiistimal eden veya fahiş ihmalde bulunan ana ve babadan, hâkim, velayet hakkını nez edebilir. Ana ve babadan velayet nez olununca, çocuğa, bir vasi tayin olunur. Nez' in hükmü, ileride doğacak çocuklara şamildir.

Daha sonra 1930 yılında çıkarılan Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda da koruyucu aile hizmetine ilişkin hükümler şu şekilde yer almıştır (Umumi Hıfzıssıhha Kanunu,1930);

MADDE 161. Metruk (bırakılmış, terk edilmiş) çocukları altı yaşını ikmal edinceye kadar mahalli belediyeleri, belediye olmayan yerlerde köy ihtiyar heyetleri, himayeye mecburdurlar. Hususi müesseseleri olmayan yerlerde belediyeler bu çocukları icap

ederse bir ücret mukabilinde bakılmak ve büyütölmek üzere aileler nezdine verirler. Altı yaşından sonra bu çocukların himayesi ve tahsil ettirilmesi Maarif Vekâletince deruhte (üstüne almak) olunur.

Ancak kanunlarda yer alan birtakım eksiklikler ve denetlemelerdeki aksaklıklar nedeniyle koruyucu aile üzerine ilk uygulama 5387 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşmiştir (Kabul: 27.05.1949). Bu kanunda bu hizmetin düzgün bir şekilde uygulanması adına birtakım yetersizlikler içerdiği için mülga 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun çıkarılmıştır (Kabul: 24.05.1967) (Kurtuluş-Akbulut, 2011).

Çıkarılan bu kanunlar çerçevesinde düzenlenen ve genellikle 0-6 yaş grubundaki çocuklar için yapılan ilk uygulamaları şu şekilde sıralayabiliriz (Karakayalı, 2009):

1. 1958: Adana'da 50 kişilik bir projenin uygulamasına geçilmiştir.
2. 1961: Sosyal Hizmetler Enstitüsünce Ankara'da yürütölen koruyucu aile pilot projesi
3. 1961: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu(UNICEF) ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile imzalanan, koruyucu aile pilot projesi (Ankara, Temmuz)
4. 1964: İzmir'de başlatılan koruyucu aile pilot projesi (Aralık)

1975 yılına kadar koruyucu aile hizmeti Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ve Koruyucu Aile Bürosu tarafından yürütölmekteydi. 2099 sayılı genelge ile bu hizmet 1983 yılında Çocuk Bakım Yurtlarına devredilmiştir (Akyüz, 2000). Ayrıca 1983 yılında Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kurulmasını öngören 2828 Sayılı Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna dayanılarak 1984 yılında ise ilk Koruyucu Aile Yönetmeliğı çıkarılmış ve koruyucu aile uygulamaları 1993 yılına kadar, bu yönetmelikte belirtilen esaslara göre yürütölmüştür. 14.10.1993 tarihinde ise, ikinci bir Koruyucu Aile Yönetmeliğı çıkarılarak, uygulamada oluşan eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Bu yönetmelikte de 30.12.2006 tarihli ve 31.07.2009 tarihli yönetmeliklerle bir kısım değışiklikler yapılmasına rağmen 1993 tarihli yönetmelik yürürlükte kalmaya devam etmiştir (Kurtuluş-Akbulut, 2011).

2011 yılında yayınlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kapatılarak, Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı kurulmuştur. Aynı Kanun Hükmünde Kararname'ye göre Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde "Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü" de kurulmuştur. 6 Haziran 2018'de, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı(ASPB)(mülga) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın(mülga) birleştirileceği açıklanmıştır. 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde ise "Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı" olan başlığı "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" olarak yeniden düzenlenmiştir.

1.3.2. Koruyucu Aile Hizmeti ve Sayısal Veriler

Yukarıda tarihsel gelişimi verilen koruyucu aile uygulamasının yıllar içinde tedrici bir artış gösterdiği söylenebilir. 1960'lı yıllarda profesyonel olarak hizmete sunulan koruyucu aile sistemi yatılı kurum bakımı karşısında her zaman geri bir noktada bulunmuştur. 1961-1975 yılları arasında 544 çocuğa koruyucu aile yanında bakım sağlanırken 1983-1993 yılları arasında bu sayı 2128'e yükselmiştir. Fakat 1993 yılı verilerine bakıldığında toplam 18.862 çocuğun korunma altında kurumlarda barındırıldığı 404 çocuğun ise bir koruyucu aile yanına yerleştirilebildiği görülmektedir. Yani söz konusu dönem içinde korunmaya muhtaç çocukların %2.14'ünün koruyucu ailede bakıldığı söylenebilir (Karatay, 2017, 411). 1983 yılından 2000'li yılların başlarına kadar yukarıda bahsedilen durumda önemli bir değişiklik olmamıştır. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2001 yılında 17.482 çocuğun koruma altında kurumlarda barındırıldığı bunlardan sadece 495 çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirildiği görülmektedir. Yani 2001 yılında korunmaya muhtaç çocukların %2.75'inin koruyucu ailede bakıldığı söylenebilir (Karatay, 2017, 415). Koruyucu aile uygulamasının yaygınlaşması için özellikle 2000 yılından itibaren çalışmalara öncelik verilmiştir ve bu çalışmaların en önemlisi koruyucu ailenin yaygınlaştırılması için yapılan tanıtım ve duyuru kampanyalarıdır (İçağasioğlu, 2001).

Yapılan bu çalışmalara rağmen koruyucu aile sisteminin ülkemizde yeteri kadar yaygınlaştığı söylenemez. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün sağladığı 2017 yılsonu verileri incelendiğinde Türkiye'de korunmaya muhtaç olduğu tespit edilen ve çeşitli şekillerde desteklenen toplam çocuk sayısı 135.781 kişidir. Bu çocukların en büyük kısmı (84.872) ailesi

yanında nakdi yardımla desteklenerek bakılmaktadır. Bu sayının toplam korunmaya muhtaç çocuk sayısı içindeki oranı oldukça yüksektir (%62.5). Koruyucu ailede bakılan çocuk sayısı ise 5642 olarak görülmektedir ve toplam korunmaya muhtaç çocuk sayısı içindeki oranı ise %3.7 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizdeki bu oran koruyucu aile hizmetinin yaygın olduğu ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. İngiltere genelinde Mart 2018 itibariyle 70.720 korunma altındaki çocuğun yaklaşık 55.200'ü koruyucu aile yanında yaşamaktadır ve bu sayı toplam korunmaya muhtaç çocukların %78'ini oluşturmaktadır. Toplamda 43.710 koruyucu aile bulunmaktadır ve koruyucu aile hizmeti bölümünün her yıl bu sayıya en az 6.800 koruyucu aile daha katma hedefi vardır (Fostering Statistics UK, 2018). Amerika Birleşik Devletlerinde de korunmaya muhtaç çocukların büyük çoğunluğu 'koruyucu aileler' yanında bakılmaktadır. Sisteme giriş çıkışlar ve alternatif bakım modelleri arasında sık değişimler gözlenen ABD'de koruyucu aile yanında bakımı yapılan çocuklar ile ilgili istatistikler en son 2016 yılında paylaşılmıştır. 2016 yılı Eylül ayı itibariyle 437.465 çocuk bakım altında olduğu paylaşılmıştır. Korunma altındaki çocukların %77'si koruyucu ailelerde kalırken, % 17'si yurt ve grup evlerinde kalmaktadır (Foster Care Statistics USA, 2016).

Her ne kadar koruyucu aile hizmetinde batılı ülkelere kıyasla geride kalmış olsak da Tablo 4'te verilen Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün sağladığı istatistikler incelendiğinde ülkemizde de son 8 yıldır koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısında artış olduğu gözlemlenmektedir (AÇSHB İstatistikler, 2018).

Tablo 4:

Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocuk Sayısı (2011-2018)

Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocuk Sayısı*	
2011	1.282
2012	1.492
2013	3.351
2014	4.008
2015	4.615
2016	5.004

2017	5.642
2018	6.468

*sayılar önceki yıllar dâhil edilerek bildirilmiştir.

1.3.3. Koruyucu Aile Hizmetinden Yararlanacak Çocuğun Tespiti

Mahkeme tarafından hakkında korunma kararı verilen çocuk, korunmaya muhtaç çocuktur ve çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi uygun ise çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir (Karakayalı, 2009). Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti; 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 6. ve 7. maddelerinde düzenlenmiştir (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012). Bu maddelere göre acil korunma ve bakım tedbiri alınan çocuklar öncelikli olarak koruyucu aile yanına yerleştirilir. Koruyucu aile yanına yerleştirilebilecek durumda olanların fotoğrafları, kişisel bilgileri, korunma veya bakım tedbirini belirten liste ile birlikte sağlık durumu, durum değerlendirme raporu gibi evraklar kuruluşlar tarafından il veya ilçe müdürlüğüne gönderilir. Daha sonra sosyal çalışma görevlisi tarafından koruyucu aile adayının sosyal incelemesi tamamlanır ve aile ile ilgili durum değerlendirme raporları düzenlenir, çocuklar arasından eşleştirme yapmak üzere ilgili kuruluşa ziyaret yapılır ve çocuğu tanımak amacıyla çocukla ve çocukla ilgilenen personel ile görüşme yapılır. Duruma göre yapılan eşleştirme önerisi, komisyona sunulur. Bu eşleştirmeler komisyon tarafından değerlendirilir ve çocuk uygun görülen ailenin yanına sözleşme imzalanarak, mahalli mülki amirin onayı ile yerleştirilir.

Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilmesi ise 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 14. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde şu şekilde özetlenebilir;

1. Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun yerleştirilmesinden önce çocuğun fikri alınarak çalışmalar yapılır.
2. İki ayı geçmeyecek şekilde çocuğun aile ile birlikte zaman geçirmesi sağlanır ve bu süreç olumlu tamamlanırsa yerleştirme işlemine başlanır ve sözleşme imzalanır. Çocuklar sağlık kartlarıyla birlikte aileye tutanak ile teslim edilir.
3. Koruyucu aile yanına, gereken şartlar oluştuğunda en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Fakat çocukların kardeş olma durumu varsa çocuk sayısı sınırlandırılmayabilir.
4. Bunun yanı sıra kardeşler ayrı ailelere verildiyse birbiriyle görüşmeleri kısıtlanmaz. Eğer koruyucu ailenin öz çocuğu var ise çocukların birbirleri ile

olumlu iletişim kurmalarını sağlamak amacıyla özellik bakımından uygun çocuk yerleştirilir.

5. Geçici koruyucu aileye 0-3 yaş grubu için maksimum iki çocuk, 4 yaş ve üzeri çocuklar için aralarındaki yaş farkı üç yaş olmak üzere maksimum üç çocuk yerleştirilebilir. Kardeş çocuklar için bu durum geçerli değildir.
6. Koruyucu ailelerin yanına suça karışmış çocuklardan en fazla iki çocuk yerleştirilir.
7. Suça karışmış çocuklarla suç mağduru çocuklar aynı aileye yerleştirilmezler.
8. Özel zorlukları olan çocuklarla diğer çocuklarda aynı aileye yerleştirilmezler.
9. Geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilecek çocukların yaşları, cinsiyetleri ve korunma altına alınma nedenleri değerlendirilir, yerleştirilen çocukların birbirleri için tehdit oluşturmaması sağlanır.
10. Geçici koruyucu ailelerin yanına yerleştirilen çocuklar günün her saatinde doktor raporuyla beraber aileye verilirler.
11. Uzmanlaşmış koruyucu ailelere verilecek çocukların tek olarak yerleştirilmesi uygundur. Fakat çocuğun yararına bir durum olacaksa en fazla iki çocukta yerleştirilebilir.
12. Çocuk yerleştirilen aileye; fotoğraflı Koruyucu Aile Kimlik Kartı verilir.

1.3.4. Koruyucu Aile Olabilmenin Şartları

Koruyucu ailenin tespit edilmesi, koruyucu aile olabilmek için gereken şartlar ve istenen belgeler 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 8. maddesinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012). Bu madde aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

1. Başvuru yapan ailelerin ikamet Türkiye'de olmalıdır ve Türk vatandaşı olmalıdırlar.
2. Başvuru yapan aileler 25 ile 65 yaş aralığında olmalıdır.
3. Başvuru yapan aileler en az ilkokul mezunu olmalıdır.
4. Başvuru yapan aileler düzenli bir gelire sahip olmalıdır.
5. Başvuru yapanlar evli ise birlikte il müdürlüklerine başvurabilirler.
6. Koruyucu aile olacak eşlerden birinin çocuk ile arasındaki yaş farkı on sekizden az olamaz. (Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli hariç)

7. Öncelikli olarak akrabalar ya da çocuğun yakın çevresine koruyucu aile olmaları adına tekliflerde bulunulur. Bu ailelerin ya da kişilerin teklife olumlu yanıt vermeleri durumunda yaş ve eğitim şartı aranmadan bu kişiler koruyucu aile olabilir.
8. Anne baba veya vasi koruyucu aile olamaz.

Koruyucu aile olmak için başvuran ailelerle görüşme yapıldıktan sonra doldurdıkları form vasıtasıyla başvuruları alınır ve en geç bir ay içerisinde aşağıda yer alan belgeleri toplanmaları istenir. Evli olunması durumunda bu belgeler her iki eşten de istenir;

1. T.C. Kimlik Numarası beyanı
2. Bir adet vesikalık fotoğraf
3. Öğrenim durumu beyanı
4. Gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgenin örneği
5. Adli sicil kaydı belgesi
6. Koruyucu aile ile ilgili eğitim belgelerinin onaylı örneği
7. İncelemede tespit edilen durumlara karşı aileyi tanımaya yönelik diğer belgeler
8. Sağlık raporu

1.3.5. Koruyucu Aile Eğitimleri

Koruyucu aile olmaya karar vermiş, il veya ilçe müdürlüğüne başvuruda bulunmuş ve başvurusu kabul edilmiş kişi ve ailelerin, koruyucu aile olabilmeleri ve bu hizmeti çocuğa verirken en yüksek faydayı çocuğa sağlayabilmesi amacı ile bazı eğitimler alması gerekmektedir (Kuş, 2014). Korunmaya muhtaç çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilme süreçleri oldukça hassas ve önemli bir dönemdir. Bu nedenle koruyucu aile olacak bireylerin bu hizmeti etkili bir şekilde verebilmeleri için bu eğitimler oldukça önemlidir. Özellikle çocuklar ailelerin yanlarına yerleştirilmeden önce geçmiş yaşantılarında ne gibi sorunlar yaşadıkları veya etkilendikleri olaylar belirlenmektedir ki koruyucu aileler veya koruyucu ebeveynler ne tarz sorunlarla karşılaşabilecekleri konusunda hazırlık olsunlar. Korunmaya muhtaç çocuğun geçmiş yaşamında etkilendiği kişiler, sesler, nesnelere, olumlu ya da olumsuz davranışlar belirlenmektedir. Çocuğun ayrıntılı olarak incelenmesi ona bulunacak aileyi kolaylaştırır. (Kuş, 2014). Koruyucu aile tanımı içerisinde yer alan j bendi: Çocuğun öz ailesi dışında başka bir aileye yerleştirilmesi ile ilgili verilen eğitim olan **Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini**

içermektedir. (k) bendinde ise korunmaya muhtaç çocukların içinde özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara hizmet vermek üzere koruyucu aileye verilen uzmanlık eğitimi olan **Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi** açıklamaktadır. Son olarak (s) bendinde çocuğun gelişimini desteklemek adına çocuk gelişimi, etkili ebeveynlik yapılması kapsamında genel ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitim olan **Temel Aile Eğitimi** açıklanmaktadır.

1.3.6. Koruyucu Ailenin Görev ve Yükümlülükleri

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 1. fıkrasında her çeşit koruyucu aile modelini içererek koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012).

Korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuğa karşı görev ve yükümlülükleri

Koruyucu ailenin, yanına yerleştirilen korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuğa karşı görev ve yükümlülükleri, 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b), (d), (h), (i) ve (j) bentlerinde açıklanmıştır. Aileler çocukların sağlıklı gelişmesi için her türlü koşulu sağlamakla yükümlüdürler. Hiçbir şekilde çocuğu bir işte çalıştıramazlar. İzinsiz bir şekilde çocuğun ikametini değiştiremezler ve koşullarının değişmesi sonucu bir değişiklik planlandığı zaman kurum ile iş birliği yapma zorundadırlar. Ayrıca çocuğu ilgilendiren kararlar alınacağı zaman çocuğun da fikrini almalıdırlar. Ayrıca bu aileler çocuk yerleştirme önerisi yapıldığında mazereti yok ise kabul etmekle yükümlüdürler.

Korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuğun öz ailesine, kan bağı bulunan akrabalarına ve yakın çevresine karşı görev ve yükümlülükleri

Koruyucu ailenin yanına yerleştirilen korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuğun öz ailesine, kan bağı bulunan akrabalarına ve yakın çevresine karşı görev ve yükümlülükleri, 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 1. fıkrasının (c) ve (ç) bentlerinde açıklanmıştır. Bu bentler görüşürülmesinde bir sakınca bulunmayan çocuğun; anne, babası ve diğer yakınları ile koruyucu aile birimince uygun görüldüğü bir vakit, çocuğun görüşmesini sağlamak ve çocuğun kan bağı bulunan kişilerle kurumun bilgisi dışında iletişime geçmemek olarak ifade edilmiştir.

Bakanlığa bağı İl veya İlçe Müdürlüğü'ne ve sorumlu sosyal çalışma uzmanına karşı görev ve yükümlülükleri

Koruyucu ailenin Bakanlık'a bağı İl veya İlçe Müdürlüğü'ne ve sorumlu sosyal çalışma uzmanına karşı görev ve yükümlülükleri ise 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 1. fıkrasının (e), (f), (g), (ğ) ve (ı) bentlerinde açıklanmıştır. Bu bentler şu şekilde özetlenebilir; çocuğun hayatını etkileyen konulara sorumlu sosyal çalışma görevlisi ile birlikte karar vermek ve çocukla ilgili standart dışı durumları, sorumlu sosyal çalışma görevlisine bildirmek. Yerleştirilen çocuklarla ilgili mesleki çalışmalar yürüten sosyal çalışma görevlisiyle işbirliği yapmak. İl veya ilçe müdürlüklerinin yapacağı eğitimlere katılmak. Telefon numarasının değişmesi halinde sorumlu kişiye hemen haber vermek, adres bilgilerindeki değişikliklerini acil durumlar dışında değişiklik gerçekleşmeden en az yirmi gün önce, başka bir il veya ilçeye taşınma durumunda en az bir ay önce il veya ilçe müdürlüğüne bildirmek.

Geçici koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri

Geçici koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri ise 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 1. fıkrasına ek olarak aynı maddenin 2. fıkrasında açıklanmıştır. Bu fıkra şu maddeleri içermektedir; Acil koruma gerektiren çocukları, mazeretsiz olarak üç defadan fazla olmamak şartıyla günün her saatinde kabul etmek. İl ya da ilçe dışına çıkmadan önce il veya ilçe müdürlüğüne bilgi vermek. Ev koşullarını çocuğa uygun olarak düzenlemek. Geçici koruyucu aile olmaktan vazgeçmeleri durumunda en az bir ay önceden il veya ilçe müdürlüğüne durumu bildirmek. Geçici koruyucu aile olmaktan vazgeçen ailelerin, il veya ilçe müdürlüğünün uygun bulması halinde yanlarındaki çocuklar için, uygun hizmet modellerine geçişleri sağlanana kadar hizmeti sürdürmek.

Uzmanlaşmış koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri

Uzmanlaşmış koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri ise 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 1. fıkrasına ve aynı maddenin 2. fıkrasının (a) bendi hariç diğer bentlerine ek olarak aynı maddenin 3. fıkrasında açıklanmıştır. Bu fıkra şu maddeleri içermektedir; ilgili birimlerle koruyucu ve destekleyici tedbir kararları ile ilgili işbirliği yapmak, verilen denetim tedbiri varsa ilgili birimlerle işbirliği

yapmak ve uygulama planı, varsa tedavi planı, eğitim tedbiri ile ilgili olarak yükümlülükleri yerine getirmek ve sorumlu kişilerle işbirliği içerisinde çalışmak.

1.3.7. Koruyucu Aileye Yapılacak Ödemeler

Koruyucu aile hizmeti, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik oluşturulan bir hizmet modelidir. Koruyucu aile olmak isteyen kişi veya aile, gönüllü olarak bu hizmeti verebilmektedir. Aynı zamanda koruyucu aile, devlet tarafından çocuk için yapılan aylık bakım ödemesi olarak da çocuğun bakım masraflarını giderebilmektedir.

Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğa yapılan aylık bakım ödemesi çocuğun fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimi ve eğitimi için önemli bir kaynak olmaktadır. Bu ödeme ailelerin maddi olarak bir sıkıntı çekmeden çocuğa bakabilmelerini sağlamaktadır. Çocuğun, gönüllü olanların dışındaki koruyucu aileye maddi olarak zorluk yaratmaması, devletten çocuğun bakımı için maddi destek alması bu hizmetin gelişimini sağlamaktadır. Maddi olarak bir çocuğun bakımını üstlenemeyecek durumda olan aile veya kişi, bu sorunu devletin verdiği aylık bakım ödemesi ile çözmektedir ve sorumluluğu çocuğa en çok gerekli olan sevgiyi yani manevi desteği vermekle sınırlandırılmıştır. 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 24, 25, 26 ve 27. maddelerinde koruyucu ailelere yapılacak ödemelerin esasları açıklanmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012).

MADDE 24. Koruyucu ailelere yapılacak ödemeler

(1) Koruyucu aile yanına verilen çocukların harcamalarına karşılık talepte bulunan koruyucu ailelere her çocuk için, aşağıda belirtilen yaş aralıklarına göre belirlenen oranlar karşılığı belirlenen tutar, kesinti yapılmadan aylık ödenir (Belirlenme tarihi: 24 Ocak 2015). Bu oranlar aşağıda yer alan Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5:
Yaş Aralıklarına Göre Belirlenen Ödeme Oranları

Yaş	Oranlar
0-3	%50
4-5	%75
6-14	%80
15-18	%85
19+	%90

Koruyucu aile ödemeleri, yıldan yıla değişme göstermektedir. Bu ödemelerin hesaplanması, katsayının belirlenmesi işlemleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmektedir. Yönetmelik'te de belirtildiği gibi koruyucu ailelere yapılacak ödemeler yaş aralıklarına göre belirlenen oranlar ile belirlenmektedir.

Engelli, özel ihtiyaçları ve zorlukları olan çocuklar için yapılacak olan aylık bakım ödemesi, çocuğun yaş ve özür durumu da dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun eğitim çağında olduğu halde eğitimine devam etmemesi durumunda, çocuğa yaş grubuna göre yapılacak olan bakım ödemesinin yüzde ellisi ödenir. Bu tür veya farklı özelliklerde olan çocuklar için yapılacak ödemelerin miktarları, ödeme günleri gibi durumlar yönetmeliğin 24. maddesinin diğer fıkralarında yer almaktadır ve şu şekilde özetlenebilir (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012);

1. Özel zorlukları olan ya da engelli olan çocuklar için aylık ücret özür ve yaş durumları da dikkate alınarak birinci fıkrada belirtilen miktar yüzde elli artırılarak uygulanır.
2. Koruyucu aile yanında, eğitim yaşında olup da eğitime devam etmeyen çocuklar için (ikinci fıkrada belirtilenler hariç) ailenin aldığı ücret yaş grubuna göre aldığı ücretin yüzde ellisi oranında ödenir.
3. Ailenin yanına aynı süreçte kardeş çocuklar hariç ikinci çocuk yerleştirilirse yeni geçen çocuk için, ücret yaş grubuna göre birinci fıkrada belirtilen ödemenin yüzde sekseni kadarı ödenir. Üçüncü ve daha fazla yerleştirilen çocuk için ödenecek ücret yaş grupları dâhilinde, birinci fıkrada belirtilen ödemenin yüzde altmışını geçemez.

4. Aile yanına yerleştirilen her çocuk için ödenen ücretler, her ayın yedisine kadar peşin olarak yapılır.
5. Koruyucu ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın kendine ait sosyal güvencesi olmayan eşlerden birinin bir asgari ücret tutarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında isteğe bağlı sigortasını yaptırmayı ve ödeme belgesinin ibrazı halinde primleri aylık ödemelere ilave edilerek bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanır.
6. Ailelere, çocuk başına ödeme, bakanlıkça gönderilen ödenekten, koruyucu aile ve çocuğun takip edildiği il müdürlüğünce yapılır.

Geçici koruyucu aile modeli, korunmaya muhtaç durumda olan çocukların bir kuruma yerleştirilmemesi durumunda acil olarak bir aile yanına yerleştirilmelerini sağlamaktadır. Çocuğun koruyucu aile yanında birkaç gün ile en fazla bir ay kaldığı bu modelde genel olarak yönetmeliğin 24. maddesinde belirtilenlerden 5. fıkra hariç olmak üzere ödeme yapılmaktadır. 5. fıkrada koruyucu aile aylık bakım ödemesinin her ayın yedisinde koruyucu ailelere yapılacağı ifadesi yer almaktadır ancak geçici koruyucu ailelere yapılacak ödeme ay sonunda yapılmaktadır. Çocuğun koruyucu aile yanında bir aydan daha az süre ile kalması durumunda çocuğun aile yanında kaldığı gün oranında ödeme yapılmaktadır. Geçici koruyucu ailelere yapılacak ödemeler yönetmeliğin 25. maddesinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 26. maddesinde ek olarak yapılacak ödemeler açıklanmaktadır, ayrıca 27. maddesinde sağlık giderleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Bu maddeler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Eğitim, kurs, servis, harçlık ve diğer giderler:

1. Okula giden ya da gitmeyen çocuklara, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen harçlık kadar harçlık verilir ve bu konuda aileler yönlendirilir. Fakat komisyon tarafından, Özürlü Sağlık Kurulu Raporunda yer alan tanı dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, para kavramını bilmeyen ya da parasını koruyamayacağına karar verilen engelli çocukların harçlıklarını koruyucu aileler çocukların ihtiyaçları dâhilinde kullanır.
2. Tam gün öğrenim görün ve dışarda yemek yemek zorunda olan çocuklar için harçlıklar iki katına çıkarılır.

3. Ailelere ise okula servis ile gitmek zorunda olan çocukların ve engelli çocukların okul servis ücretleri ile 4-5 yaş grubu kreş çağı veya anaokulu çocuklarının servis ücretleri ya da servis bulunmaması durumunda ulaşım giderleri karşılığı otobüs bilet ücreti ödenir. Çocukların gelişim ihtiyaçlarının karşılanması veya meslek edinmek üzere açılan kurslara katılacakların ücretsiz kontenjanlardan yararlanma durumları değerlendirilir. Eğer kontenjandan yararlanamamışlarsa çocukların kurs ile ilgili her türlü giderleri karşılanır. Çocuk duruma ve değerlendirmelere göre, bir yıl içinde birden fazla kursa katılabilir. Bu giderler fatura esasında değerlendirilerek ödenebilir. Öğrenim amaçlı başka illere giden çocukların ulaşım bir günlük konaklama ve yanında giden koruyucu anne ve babanın da ulaşım ve bir günlük konaklama giderleri 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 8 inci maddesine göre memur veya hizmetli olmayanlar için ödenecek tutarı geçmeyecek şekilde ödenir. 16. maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda koruyucu aile hizmeti devam eden çocuklar için aylık bakım ödemesi koruyucu ailenin, koruyucu aile hizmetine ilişkin kütük kaydının bulunduğu il müdürlüğüne ödenmeye devam edilir. Ayrıca, çocuğun devlet yurtlarından yararlanması durumu öncelikle değerlendirilir.
4. Bakım ücreti almayan koruyucu ailelere talep ederlerse ödemeler yapılabilir.
5. Koruyucu aile yanında bakılan çocuklar için aşağıda düzenlenen katlı ödemelerde 24 üncü maddenin birinci fıkrası esas alınır: Okula giden çocuklara sadece eylül ayında okul masrafları için üç kat, hizmetten yararlanan çocukların hepsine yıllık giyim masrafları için nisan ve ekim aylarında iki kat, tutarında ödeme yapılır.
6. Ücreti almayan koruyucu ailelere de talep ederlerse çocukların giyim ve eğitim masrafları karşılığı olarak beşinci fıkraya göre ücret alabilirler.
7. Belirtilen tutarlar, bakanlıkça gönderilen ödenekten, koruyucu ailelere il müdürlüğüne ödenir.
8. Sağlık giderleri için koruyucu ailede bakılan çocukların sağlık harcamaları için kuruluş bakımındaki çocuklarda olduğu gibi 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır.

Koruyucu ailelere ödenen ücret (10270) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda elde edilen rakamın sırasıyla %50'si, %75'i, %80'i, %85'i ve %90'ı

alınarak belirlenmektedir. Harçlıklar ise kuruluş bakımındaki çocuklar için yapılan hesaplama ile belirlenmektedir. Memur maaş katsayısı sırasıyla 600 (İlköğretim 1-4. sınıfı), 900 (İlköğretim 5-8. sınıfı), 1200 (Lise ve dengi okul) ve 2000 (Yükseköğrenime devam eden) gösterge rakamı ile çarpılarak bulunan miktar kadar ödeme yapılmaktadır. 2018 yılının 2. yarısı için katsayı:0,117940 olarak belirlenmiştir (Koruyucu Aile Ödeme Miktarları, 2018).

Tablo 6:

Koruyucu Aile Aylık Ödeme Miktarları

Yaş Okul Durumu	Oranlar %	Aylık Bakım Ücreti	Gösterge	Aylık Harçlık	Aylık Toplam
0-3	50	605,62	-	-	605,62
4-5	75	908,43	-	-	908,43
6-14 (İlköğretim 1-4 ve 5-8 Sınıflar)	80	969	600 900	70,76 106,15	1039,76 1075,15
15-18 (Lise ve Dengi)	85	1029,56	1200	141,53	1171,09
19 + (Yüksek Öğrenim)	90	1090,12	2000	235,88	1326

Servis : 273 TL

Kurs : 2195 TL (Meslek Edinme)

4138 TL (Yeni Orta Öğretim Sınavı)

6431 TL (Üniversiteye Hazırlık)

Servis ve kurs ücretlerine ilişkin olarak bulunan ildeki ortalama fiyatlara dikkat edilmelidir. İsteğe Bağlı Sigorta prim Tutarı: 649,44 TL

1.3.8. Koruyucu Aile Hizmetinin Sonlandırılması

Çocuğun koruyucu ailesinden geri alınması ve çocuğun geri alınmasında sonraki süreç Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 20. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı maddenin 1. fıkrasına göre koruyucu ailenin yanına yerleştirilen çocuğun koruyucu ailesinden geri

alınması şu durumların tespitinde olmaktadır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012). Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, aşağıdaki durumların tespiti halinde aileden alınır.

1. Koruyucu ailenin yönetmelikte belirtilen görev yükümlülükleri yerine getirmemesi.
2. Çocukla koruyucu aile arasındaki sağlıklı iletişimin sağlanamaması
3. Aile tarafından çocuğun istismar edildiğinin anlaşılması
4. Koruyucu ailenin, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunması
5. Çocuk için hizmetin yararlı gerçekleşmediğinin fark edilmesi
6. Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilmesine neden olan durumun ortadan kalkması.
7. Çocuğun yararlanacağı hizmet modelinde değişikliğe gidilmesi
8. Koruyucu ailenin hizmet vermektten vazgeçmesi.

Çocuğun geri alınmasına karar verilmesi halinde, çocuğun ayrılık planı oluşturulur. Tutanak düzenlenerek aileden geri alınır ve çocuk aile yanından alındığında sözleşme feshedilir ayrıca koruyucu aile kimlik kartının geçerliliği sona erer. Koruyucu aile sonlandırma formunun çocuğun alındığı günden itibaren en geç on gün içinde Genel Müdürlüğe ulaştırılması gerekmektedir. Koruyucu ailenin çocuğu vermek istememesi halinde yazılı olarak bildirimde bulunulur ve en geç üç gün içinde koruyucu aile birimine çocuğun getirilmesi istenir. Zorluk çıkaran aileler için kolluk yardımı alınır. Geri alınan çocuğun yerleştirildiği yere uyum sağlaması adına plan oluşturulur.

1.4. Koruyucu Aile Modelleri

Koruyucu aile modelleri, koruyucu ailelerin çeşitlerini ifade etmektedir. Bu modeller, korunmaya muhtaç durumda olan çocukların ne kadar sürede bakıma muhtaç olduklarını ihtiyaçları doğrultusunda belirlemek ve koruyucu aile olacak ailelerin hangi koşullarda, ne şekilde bu hizmeti vermeleri gerektiğini belirtmektedir. Koruyucu aile modelleri, 14.12.2012 tarih ve 28497 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. maddesinde açıklanmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012).

1.4.1. Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin (a) bendinde akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; velisi dışında kalan akrabalar ya da çocuğun tanıdığı komşu gibi yakın çevresinde olan kişilerin temel aile eğitimi kapsamında eğitim almasıyla sağladığı bakımdır. (*Çocuğun anne veya babası ya da vasisi, koruyucu ailesi olamazlar*). Her ne kadar korunmaya muhtaç çocuğa olan bu yakınlık bir avantaj gibi görünse de bu ailelerin koruyucu aile olma konusunda gönüllü ve istekli olmaları gerekmektedir. Yani çocuğun akrabası veya onun tanıdığı olmak koruyucu aile olmak için yeterli bir şart değildir.

1.4.2. Geçici Koruyucu Aile Modeli

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin (e) bendinde geçici koruyucu aile modeli tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımdır. Kimi zaman acil durumlarda ve korunmaya muhtaç çocuğun bir kuruma yerleştirilememesi durumunda geçici koruyucu aile modeline başvurulmaktadır. Özellikle koruyucu aile hizmet modellerinden hangisinin çocuğun koşullarına daha uygun olduğu tespit edilmemiş korunmaya muhtaç çocuklar için sıklıkla bu model kullanılmaktadır.

1.4.3. Süreli Koruyucu Aile Modeli

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin (r) bendinde süreli koruyucu aile modeli tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; öz ailesine kısa sürede verilme imkânı olmayan çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve koruyucu aile birinci kademe eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır, süreli koruyucu aile modeli evlat edinme koşulları uygun olmayan çocuklar için oluşturulmuş modeldir.

1.4.4. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli

28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. maddesinin (ş) bendinde uzmanlaşmış koruyucu aile modeli tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimi olan ya da eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı ifade eder. Uzmanlaşmış koruyucu aile modeli, özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklar için oluşturulmuş bir koruyucu aile modelidir. Burada söz edilen özel zorlukları ve ihtiyaçları bulunan çocuk kavramı da yine bu yönetmeliğin 4. maddesinin p bendinde tanımlanmıştır. Özel zorlukları ve ihtiyaçları bulunan çocuk; “suç mağduru olan ya da suç işleyen, davranış bozuklukları sergileyen ve özel ilgi, destek ve bakım gerektiren ve mahkeme kararı ile koruma ve bakım altına alınan çocuktur. Diğer koruyucu aile modellerinden farklı olarak uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde bir çocuğun bakımını üstlenecek ailenin eğitim düzeylerinin de önemi bulunmaktadır. Eğitim düzeylerinin yönetmelikte de belirtildiği üzere lisans düzeyinde veya eşlerden en az birinin ilköğretimi bitirmiş ve koruyucu aile ile ilgili temel eğitimleri almış olması gerekmektedir.

1.5. Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetinin Genel Görünümü

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın koruyucu aile hizmeti üzerine hazırladığı özel sitede yayınladığı verilere göre Tablo 7’de il bazında koruyucu aile uygulaması sayısal verileri sunulmuştur (Koruyucu Aile İstatistikleri, 2018).

Tablo 7:

İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri

İl Adı	Mevcut Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	Yıl İçerisinde (01.01.2018-31.12.2018)			
			Toplantı Sayısı	Koruyucu Aile Başvuru Sayısı	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilen Çocuk Sayısı
İSTANBUL	484	532	69	267	107	120
İZMİR	360	404	12	67	57	67

ANKARA	310	358	95	182	61	71
KAYSERİ	199	228	42	82	38	42
KOCAELİ	184	226	20	48	39	45
KONYA	181	211	46	23	49	60
BURSA	154	181	16	83	39	47
G.ANTEP	153	206	61	7	29	41
SAMSUN	152	169	8	48	26	27
ADANA	151	197	5	15	46	58
HATAY	147	208	18	45	31	43
ANTALYA	143	169	13	21	35	39
BALIKESİR	140	166	10	6	19	21
MANİSA	136	167	61	10	43	43
MERSİN	129	166	32	31	28	38
DENİZLİ	125	156	42	51	28	35
AYDIN	115	134	10	38	23	25
AFYON	104	127	2	88	33	41
K. MARAŞ	100	147	0	12	20	36
TEKİRDAĞ	92	98	47	20	20	21
ISPARTA	85	105	0	16	14	16
SAKARYA	70	76	6	12	9	10
ÇORUM	64	80	12	11	12	17
ESKİŞEHİR	63	73	51	23	13	15
MUĞLA	58	67	75	53	17	20
GİRESUN	56	66	5	10	8	9
ORDU	52	62	18	14	14	15
SİVAS	47	55	14	12	4	6
ZONGULDAK	47	61	40	30	15	20
EDİRNE	47	58	23	11	5	7
DİYARBAKIR	46	76	36	20	17	31
ERZURUM	45	55	17	8	7	8
ŞANLIURFA	45	67	0	35	9	17
KIRIKKALE	45	52	6	29	7	7
ÇANAKKALE	43	51	13	11	7	10

TOKAT	42	53	19	33	7	9
DÜZCE	42	55	2	10	6	10
AMASYA	41	51	4	12	8	9
AKSARAY	40	52	0	8	10	16
OSMANİYE	40	49	66	23	6	12
KASTAMONU	39	46	33	9	7	7
KÜTAHYA	37	51	4	10	6	10
MALATYA	37	42	46	14	9	9
TRABZON	36	46	27	22	11	14
ERZİNCAN	33	45	38	20	11	15
NİĞDE	30	39	0	6	7	8
ELAZIĞ	28	37	0	3	5	9
KARAMAN	27	35	5	5	4	5
MUŞ	26	45	4	9	4	11
KIRŞEHİR	25	28	3	9	5	6
BURDUR	25	28	3	24	6	6
MARDİN	23	29	3	15	7	7
UŞAK	22	25	1	5	7	8
BİNGÖL	22	29	19	12	6	8
YALOVA	21	25	21	10	7	7
ADIYAMAN	20	31	5	23	11	13
KARABÜK	19	27	13	6	3	3
BOLU	18	26	7	20	9	14
YOZGAT	17	23	1	6	6	9
RİZE	16	20	6	7	6	8
VAN	15	24	0	2	6	7
SİİRT	12	18	38	0	0	0
SİNOP	12	14	8	6	5	5
KIRKLARELİ	12	15	0	6	2	2
ÇANKIRI	11	11	9	1	1	1
BARTIN	9	12	9	7	1	2
BİTLİS	8	13	5	5	4	4
ARTVİN	8	17	2	3	1	2

GÜMÜŞHANE	7	9	15	7	3	4
BİLECİK	6	6	24	6	4	4
BATMAN	6	8	9	4	1	1
HAKKARİ	5	11	2	2	2	5
İĞDIR	5	8	15	2	1	1
KİLİS	4	6	0	0	1	1
AĞRI	4	11	22	6	2	6
KARS	3	6	11	2	2	2
ŞIRNAK	3	8	1	8	1	2
BAYBURT	3	3	0	3	2	2
NEVŞEHİR	3	3	6	5	3	3
ARDAHAN	2	4	5	2	2	4
TUNCELİ	0	0	4	3	1	2
TOPLAM:	5236	6398	1440	1840	1148	1421

Batılı ülkeler ile karşılaştığımız zaman koruyucu aile hizmetinin Türkiye için gelişme sürecinde olan bir bakım hizmeti olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Koruyucu aile hizmetinin illere göre dağılımını incelerken dikkat etmemiz gereken en önemli etken nüfus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir ilde nüfus arttıkça o ildeki korunmaya muhtaç çocuk sayısında da artış görülmektedir çünkü bu illerde var olan iş imkânları köyden kente göç olgusunun artmasına neden olmuştur ve bunun sonucu olarak gelir ortalamasının düşmesi, korunmaya muhtaç çocukların sayısının artmasının sebeplerinden bir tanesidir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi 2018 Ocak ayı itibariyle İstanbul, koruyucu aile hizmetinin en yaygın olarak görüldüğü il olmuştur. İstanbul ilinde 484 koruyucu aile mevcuttur ve bu aileler toplam 532 çocuğun bakımını üstlenmiştir. İstanbul ilini 360 koruyucu aile ve 404 koruyucu aile yanındaki çocuk ile İzmir takip etmektedir. Üçüncü sırada yer alan Ankara ilindeki mevcut koruyucu aile sayısı 310 iken koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayısı 318’dir. Koruyucu aile sayıları ile İstanbul, İzmir, Ankara, Kayseri, Kocaeli, Konya, Bursa, Gaziantep, Samsun ve Adana ilk 10 il olarak görülmektedir.

En az koruyucu aile sayısının bulunduğu iller ise Bayburt, Nevşehir ve Ardahan illeridir. Listenin en sonunda bulunan Tunceli ilinde 2018 Ocak ayı itibariyle hiç

koruyucu aile bulunmamasına karşılık yıl içerisinde yapılan 4 toplantı sonucunda 3 aile koruyucu aile olmak için başvurmuştur ve bunun sonucunda 1 ailenin başvurusu kabul edilmiş olup bu ailede korunan çocuk sayısı ise 2 olmuştur. Tablo 7’de yer alan toplantı sayıları ve koruyucu aile başvuru sayıları incelendiğinde koruyucu aile hizmetinin ülkemizde yaygınlaştırılmaya çalışılması çabalarının sonuç verdiği söylenebilir.

1.5.1. Kırıkkale İlindeki Mevcut Koruyucu Aile Hizmetinin Genel Görünümü

Yukarıda yer alan bölümde verilen illere göre koruyucu aile sayılarının yer aldığı Tablo 8 incelendiğinde Kırıkkale’nin 34. il olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Kırıkkale ili Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Çocuk Hizmetleri biriminde görev yapmakta olan bir sosyal hizmet çalışanı ile yapılan görüşmede koruyucu aile hizmetinin Kırıkkale’deki durumu hakkında şu bilgiler elde edilmiştir. 2018 Kasım ayı itibariyle Kırıkkale’de 45 koruyucu aile bulunmaktadır ve 53 çocuk bu hizmetten yararlanmaktadır. Bu ailelerden 38’i süreli koruyucu aile modeli geri kalan 7’si ise akraba ve yakın çevre modeli ile koruyucu aile olmuşlardır. 45 aileden 23’ünün biyolojik çocukları bulunmamaktadır. Farklı meslek gruplarından olan bireyler ile ilgili genel bilgiler Tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8:

Kırıkkale’de Yer Alan Koruyucu Aileler Hakkında Genel Bilgiler

Genel Bilgiler	Sayısal Veriler
Koruyucu Aile Sayısı	45
Koruyucu Aile Yanında Bakımı	53
Sağlanan Çocuk Sayısı	
Biyolojik Çocuk Sahibi Olan Ailelerin Sayısı	22 (en az 1, en fazla 8 çocuk)
Biyolojik Çocuk Sahibi Olmayan Ailelerin Sayısı	23
Koruyucu Annelerin Meslekleri	42 (Ev hanımı), 1 (Hemşire), 1 (Emekli), 1(İşçi)

Koruyucu Babaların Meslekleri	4 (Esnaf), 4 (İşçi), 6 (Memur), 11 (Emekli), 3 (Öğretmen), 1 (Serbest Meslek), 1 (Tekniker), 1 (Muhasebeci), 3 (Şirket Elamanı), 1 (Cumhuriyet Başsavcısı), 1 (Kamyon Şoförü), 1 (Özel Sektörde Müdür), 1 (Güvenlik Görevlisi), 1 (Taksi Şoförü)
-------------------------------	--

Sosyal hizmet uzmanı ile yapılan görüşmede koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocukların sayısı yanında yaş ve cinsiyeti ile de bilgi edinilmiştir ve bu veriler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9:

Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş Aralığı	Kadın	Erkek
0-6	13	4
7-12	10	11
13-18	7	7
18+	1	-
	31	22

BÖLÜM 2. KORUYUCU AİLE HİZMETİ ÜZERİNE YÜRÜTÜLEN AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Bu bölümde çalışmanın amacına uygun olarak ülkemizde ve dünya literatüründe koruyucu aile hizmeti üzerine yürütülen akademik çalışmalar ele alınacaktır. İlk olarak ülkemiz literatüründe yer alan çalışmalara yer verilecek daha sonra dünya literatüründe yer alan çalışmalardan bahsedilecektir.

2.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Tüm dünyada ve ülkemizde korunmaya muhtaç olan çocukların, sağlıklı bedensel ve ruhsal gelişimlerini koruyacak, onları psikolojik, ekonomik konularda destekleyecek, sıcak bir aile ortamını sağlayacak ve çocuğun, öz ailesine destek olacak bakım hizmetlerinden biri olan koruyucu aile hizmetinin (Bilican-Gökkaya, 2014) yukarıdaki bölümde yer verilen sayısal veriler çerçevesinde ülkemizde çok yaygın olmadığı sonucuna varmıştık. Bu noktadan hareketle ülkemizde yapılan çalışmalar daha çok koruyucu aile hizmeti tanımlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşmamasının nedenlerini veya toplumun koruyucu aile hizmeti üzerine olan farkındalığını inceleyen çok az çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle bu bölümde genel olarak koruyucu aile hizmetini ele alan araştırma çalışmalarına yer verilecektir.

Bilican-Gökkaya (2014) koruyucu ailelerin koruyucu aile olma nedenlerini Sivas ili örneğinde ele almıştır ve bulgularda şu şekilde bir tablo ortaya çıkmıştır; yardıma muhtaç olan çocuklara yardım etmek (%85), çocuklarının olmaması (%55), kız çocuklarının olmaması (%20), yalnızlık çekmemek (%5) ve erkek çocuklarının olmaması (%5). Araştırmacı elde ettiği bu bulgunun ışığında aslında toplumun koruyucu aile hizmetinin asıl amacının (korunmaya muhtaç çocuklara yardımcı olabilmek) çoğunlukla farkında olduklarının altını çizmiştir.

Koruyucu ailelerin empati seviyelerini ölçmek için yapılmış bir çalışmada koruyucu ebeveynlerin yaşı, eğitim seviyesi, medeni durumları ve kendi biyolojik çocuklarının olup olmaması durumlarının koruyucu aile olma üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur (Vural, Körükçü, Aral ve Körükçü, 2016). Koruyucu aile olmayı sosyal bir sorumluluk olarak gören katılımcıların empati seviyeleri ortalamanın üzerinde çıkmıştır. Koruyucu

aileler (%59.7) özellikle biyolojik aile ile görüşmenin koruma altındaki çocuk için önemi vurgulamışlardır. Bunun yanında katılımcılar (%56.5) kimi zaman koruma altına aldıkları çocukların biyolojik ailelerine geri dönmeleri riski ile karşı karşıya oldukları için biyolojik aile ile görüşmelere daha temkinli yaklaştıklarını, bu fikrin onları rahatsız ettiğini koruma altına aldıkları çocuk ile daha uzun soluklu ilişkiler içerirse olmak istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmacılar elde ettikleri bu bulgular ışığında Türk toplumunda aileye ve kökenlere verilen kültürel değerler üzerine vurgu yapmış ve bu durumun koruyucu aile hizmetinin ülkemizde yaygın olmamasının nedenleri arasında sayılabileceğini belirtmiştir.

2015 yılında yayınlanan nitel bir araştırma ile Daşbaş koruyucu aile bakımının hem koruyucu aile hem de koruyucu ailenin biyolojik çocukları tarafından nasıl değerlendirildiğini anlamaya çalışmıştır. Katılımcıların kişisel deneyimleri üzerinden toplanan veriler koruyucu aileliğin zor ancak bir o kadar da güzel bir deneyim olduğu; koruyucu ailelerin biyolojik çocuklarının yaşam becerilerini geliştirici bir özelliğe sahip olduğu ve çocukların olgunlaşmasına katkıda bulunduğu sonucu ortaya konulmuştur. Ayrıca katılımcıların (koruyucu ailenin biyolojik çocuklarının) çoğunluğunun koruyucu aile olduktan sonra ebeveynleriyle ilişkilerinin değişmediği, değiştiğini belirtenlerin ise bunun olumlu yönde bir değişme olduğunu vurguladıkları ve koruyucu ailenin biyolojik çocuğuyla korunma altındaki çocuğun aynı yaş aralığı ve cinsiyette olmasının çocukların birbirleriyle ilişkilerini olumsuz etkilediği görülmüştür (Daşbaş, 2015, 65).

Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalında yürütülen bir çalışmada koruyucu aile hizmeti Sakarya ve Kocaeli illeri örneğinde ele alınmıştır (Kahraman, 2007). Amacı koruyucu aile hizmetinin algılanması ve uygulanması esnasında ortaya çıkan sorunları belirlemek olan tez çalışmasında Türkiye’de koruyucu aile hizmetinin teorikte uygulanması gerektiği şekliyle pratikte kısmen uygulandığını tespit edilmiştir. Bu çalışmaya göre Türkiye’de koruyucu aile hizmetinin daha az tercih edilmesinin nedenleri ve problemleri şu şekilde sıralanabilir (Kahraman, 2017, 152-156);

1. %37- Reklam ve tanıtım yok
2. %28- Sosyal hizmetlerden kaynaklanan sorunlar (kampanyaların yeterli olmaması, uygulamanın batı merkezli olması, meslek elemanı azlığı, hizmetin peşinden koşulmaması, araç sıkıntısı ve bürokratik engeller)

3. %21- Tutucu bir kesime sahip olmamız (Çevre sıcak bakmıyor, dini bakış açısı bir engel, toplumsal baskı ve toplumsal bilinç eksikliği, insan sevgisi eksikliği, insanımız bencilce yaşıyor)
4. %16- Koruyucu aile olmak isteyen aile sayısı çok değil
5. %15.5 - Türk aile yapısı bu konuda bir engel (Türk ailesinin çocuğu tamamen sahiplenmek istemesi)
6. %10,5-Hizmetin yükümlülükleri ağır (Her şey için izin gerekiyor, çocuğun geri alınma riski aileleri korkutuyor, insanlar sorumluluk almak istemiyor)
7. %8- Ailelerin çocuğu nüfuslarına geçirme isteği (Ailelerin çocuğun elinden alınması endişesi)
8. %5- Koruyucu ailelerin öz aile korkusu (Öz ailenin gelip de çocuğu geri almasından korkulması)

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalında yapılan başka bir tez çalışmasında koruyucu aile hizmetinin, ülkemizdeki yasal boyutu ve uygulamaları çerçevesinde genel bir değerlendirmesinin yapılması ve koruyucu aile hizmetine ilişkin kamuoyunun farkındalığının ve bakış açısının Çanakkale ili örneğinde araştırılması amaçlanmıştır (Kuş, 2014). Bu çalışmada katılımcıların 250'si (%38) koruyucu aile olmak isterken 400'ü (%62) istememektedir. Araştırmaya katılanların 337'si (% 51.8) neden koruyucu aile olmak istemedikleri üzerine olan soruya cevap vermemiştir fakat verilen cevaplar incelendiğinde koruyucu aile olmak istememe nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Kuş, 2014, 172);

1. 26'sı (% 4) zamanım yok
2. 18'i (% 2,8) yaşam koşullarım uygun değil
3. 2'si (% 0,3) Türk aile yapısı uygun değil
4. 25'i (% 3,8) sorumluluk almak istemiyorum
5. 85'i (% 13,1) maddi durumum uygun değil
6. 65'i (% 10) kendime güvenmiyorum
7. 54'ü (% 8,3) kendi çocuğum olduğu için bakamam
8. 19'u (% 2,9) ilerde düşünüyorum
9. 2'si (% 0,3) eşimin istemeyeceğini düşünüyorum
10. 5'i (% 0,8) çocuğa öz ailesi bakmalı
11. 12'si (% 1,8) başkasının çocuğuna bakmak istemiyorum

Araştırmada önemsenen bir değişken olduğu için koruyucu aile olma isteği değişkeni ile cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu, yurt içi ve yurt dışı seyahat, konut mülkiyeti, sahip olunan çocuk sayısı, koruyucu aile hizmeti hakkındaki bilgi düzeyi, yakın çevrede korunmaya muhtaç çocukların varlığı gibi birçok değişken arasındaki ilişkinin anlamlılığı incelenmiştir (Kuş, 2014, 152). Yapılan Ki-Kare analizleri sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir;

1. Koruyucu aile olma isteği ile *cinsiyet* değişkeni arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve kadınların erkeklere oranla koruyucu aile olmayı daha fazla istedikleri şeklinde ifade edilebilir.
2. Koruyucu aile olma isteği ile *medeni durum* değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve medeni durumu dul ve boşanmış olan katılımcıların daha fazla oranda koruyucu aile olmak istemedikleri görülürken evli veya bekar olanların diğerlerine oranla koruyucu aile olmayı daha fazla istedikleri anlaşılmaktadır.
3. Koruyucu aile olma isteği ile *yaş* değişkeni arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların koruyucu aile olma isteği azaldıkça yaş ortalamaları artmaktadır.
4. Koruyucu aile olma isteği ile *eğitim düzeyi* değişkeni arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Katılanların eğitim seviyesi arttıkça koruyucu aile olmak isteme oranlarının da artacağı söylenebilir.
5. Koruyucu aile olma isteği ile *gelir düzeyi* değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
6. Koruyucu aile olma isteği ile *yurt içi seyahat* değişkeni arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve yurt içi seyahat yapmayanların, yurt içi seyahat yapanlara kıyasla daha fazla oranda koruyucu aile olmayı istemediği ifade edilebilir.
7. Koruyucu aile olma isteği ile *yurt dışı seyahat* değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
8. Koruyucu aile olma isteği ile *konut mülkiyeti* değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
9. Koruyucu aile olma isteği ile *sahip olunan çocuk sayısı* değişkeni arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve araştırmaya katılanların “2” veya daha fazla çocuk sahibi olanlarının koruyucu aile olmak istemedikleri, “1” çocuk sahibi olanların koruyucu aile olmak istedikleri görülmektedir.

10. *Koruyucu aile hizmeti hakkında bilgi düzeyi* ile koruyucu aile olma isteği değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenbilir. Koruyucu aile hizmeti hakkındaki farkındalığı arttırma çalışmaları yapılması sonucu koruyucu aile olmak isteme oranının da artış göstermesi beklenen bir durum olacaktır.
11. *Yetiştirme yurdunda kalan çocuğun varlığı* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı söylenbilir.
12. *Yakın çevresinde maddi veya manevi yardıma ihtiyaı olan ocuk* ile koruyucu aile olma isteği değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenbilir. Araştırmaya katılanların çevresinde maddi veya manevi yardıma ihtiyaı olan ocuk olanların koruyucu aile olmak isteklerinin kısmen daha fazla olduğu söylenbilir.
13. *evresinde z ailesi tarafından şiddete maruz kalan ocuk* ile koruyucu aile olma isteği değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenbilir. Araştırmaya katılanların çevresinde öz ailesi tarafından şiddete maruz kalan ocuk olmayanların koruyucu aile olmak isteklerinin daha fazla olduğu ifade edilebilir.
14. *evresinde z ailesi tarafından ihmal edilen çocuğun varlığı* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı söylenbilir.
15. *evresinde z ailesi tarafından çalışmaya zorlanan çocuğun varlığı* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı söylenbilir.
16. *Devletin korunmaya muhtaç çocuklara bakma durumu* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenbilir. Devletin yardıma/korunmaya muhtaç çocuklara bakmadığını düşünenlerin koruyucu aile olma isteklerinin daha fazla olduğu söylenbilir.
17. *Türkiye’de çocuklara yönelik sosyal hizmet çalışmalarının yeterli olma durumu* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenbilir. Türkiye’de çocuklara yönelik sosyal hizmet çalışmalarının yeterli olmadığını düşünenlerin koruyucu aile olma isteklerinin daha fazla olduğu söylenbilir.
18. *Yetiştirme yurtlarında çocuklara sağlıklı bakılmaması* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenbilir. Yetiştirme yurtlarında çocuklara sağlıklı bakılmadığını düşünenlerin koruyucu aile olma isteklerinin daha fazla olduğu söylenbilir.

19. *Öz ailenin çeşitli nedenlerle bakamadığı bir çocuğa başka bir ailenin bakma durumu* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilir. Öz ailenin çeşitli nedenlerle bakamadığı bir çocuğa başka bir ailenin bakması gerektiğini düşünenlerin koruyucu aile olma isteklerinin daha fazla olduğu söylenebilir.
20. *Çocuk sahibi değilse ileride sahip olmayı isteme durumu* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle araştırmaya katılanların çocuk sahibi olmayıp ileride çocuk sahibi olmayı düşünenlerin koruyucu aile olma isteklerinin daha fazla olduğu söylenebilir.
21. *Devletin çocuğa bakacak olan aileye maddi destek verme durumu* ile koruyucu aile olma isteği arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalında yapılan başka bir tez çalışması ise koruyucu aile hizmetine üzerine toplumun bilgi, görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla Ankara ili Çankaya ilçesinde ikamet eden 150 kadın çalışmaya dahil edilmiştir (Özkara, 2005). Araştırmanın sonucunda elde edilen önemli bulgular şu şekildedir;

1. Katılımcıların korunmaya muhtaç çocuk ve koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyi düşüktür. Fakat eğitim seviyesi yükseldikçe bu durum olumlu yönde değişmektedir.
2. Katılımcılar koruyucu aile hizmetini kurum bakımından daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.
3. Koruyucu aile olmak istememelerinin en önemli nedeni ekonomik yetersizlik olarak ortaya çıkmıştır.
4. Evli kadınlara nazaran bekâr kadınların koruyucu aile olmayı daha çok istedikleri ortaya çıkmıştır.
5. Evli kadınların koruyucu aile olmak istememelerinin en önemli nedeni eşlerinden destek göremeyeceklerini düşünmeleridir.
6. Katılımcıların koruyucu aile uygulamasının ülkemizde yaygınlaşmamasının en önemli nedeni olarak çalışma ve tanıtma yetersizliğini belirtmişlerdir.

2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Koruyucu aile uygulaması üzerine yapılan çalışmalar batı ülkelerinde daha yaygın olarak uygulanıyor olsa da özellikle akraba yanına yerleştirme şeklinde uygulanan koruyucu aile sisteminin çıkış noktası İslami ülkelerdir. Her ne kadar İslamiyet çeşitli nedenlerle evlat edinmeyi yasaklamış olsa da koruyucu aile sistemi uygulanması açısından herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. İslamiyet'e göre biyolojik olmayan çocuklar evlat edinilerek biyolojik çocuklar gibi ebeveynlerinden miras alamazlar ve bu çocuklarla aynı soyadını taşıyamazlar (Inhorn, 1996). Fakat İslâmiyet kimsesiz çocukların, anne-baba sevgisini tatmalarını ve korunmalarını sağlamak, her türlü ihtiyaçlarını karşılamak, eğitilip, yetiştirilmek amacı ile gelir düzeyi yüksek, tam ehliyetli kişilerin yanına "koruyucu aile" olarak verilmesini hoşgörü ile karşılamıştır. Ama bu durum hiçbir zaman kimsesiz çocuğun evlât edinilmesi anlamına gelmemiştir. Çünkü İslâm Hukukunda evlâtlık kurumu yoktur. Bunun doğal sonucu olarak korunmak amacı ile aile yanına yerleştirilen kimsesiz çocuklarla aile arasında hukuksal bir bağ kurulmamış, herhangi bir evlilik engeli doğmamış ve çocuklar bu ailelere mirasçı olamamışlardır (Kurt, 1991). Özellikle kurum bakımının kanıtlanan bir takım sorunlarından sonra (Ajdukovic ve Ajdukovic, 1993) evlat edinme uygulamasından tamamen farklı olan koruyucu aile uygulaması birçok ülkede daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Etiyopya da yapılan bir çalışmada kurum bakımında olan çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklardan daha az sosyal beceriler sergiledikleri gözlemlenmiştir (Aboud, Samuel, Hadera ve Addus, 1991).

Irak da yapılan başka bir çalışmada ise anne ve babalarını kaybettikten sonra kurum bakımına veya koruyucu aile yanına yerleştirilen iki farklı grubun yerleştirildikten bir yıl sonra sosyal ve duygusal açılarından gösterdikleri gelişim incelenmiştir. İki grubunda yaşadıkları travmayı atlattıkları gözlemlenmiş fakat koruyucu aile yanında yer alan grubun çevrelerinde onlara yardım eden yetişkinlerin olması nedeniyle yaşadıkları sosyal ve duygusal problemlerle daha iyi başa çıktıkları gözlemlenmiştir (Ahmad ve Mohamad, 1996). Araştırmacıların bu çalışmada dikkat çekmek istedikleri bir diğer nokta ise çocukların yerleştirildiği koruyucu ailelerin bu çocukların yakın veya uzak akrabaları olması durumudur. Bu çalışmada koruyucu ailelerin çocukların akrabaları olmaları durumu koruyucu ailelerin bu çocukların yaşadıkları travmayı daha iyi analiz edip daha iyi yardımcı oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Ahmad ve Mohamad, 1996).

Ürdün ve Mısır gibi ülkelerde de koruyucu aile uygulaması daha çok korunmaya muhtaç çocukların akrabaları yanına yerleştirilmeler şeklinde uygulanmaktadır. Ürdün de “kafalah” (kefalet) adı verilen ayrı bir koruyucu aile sistemi daha bulunmaktadır. Bu sistemde koruyucu aile olacak bireylerin kendilerine ait biyolojik çocuklarının bulunmaması şartı aranmaktadır. Ayrıca bu sistemde asıl amaç korunmaya muhtaç çocuğun eğer yaşıyorlarsa biyolojik ebeveynleri ile bağlarını güçlendirmektir.

Mısır da korunmaya muhtaç çocukların yasal vesayeti sadece çocuğun kan bağına olduğu kişilere verilmekte olup koruyucu aile uygulaması üç farklı şekilde uygulanmaktadır. Özellikle terk edilmiş bebekler için geliştirilen bu uygulamada aile eğer isterse bebeği bakım için kendi evine alabilir. Eğer çocuk yetimhaneye yerleştirilmişse o zamanda çocuğun bakımını çocuk yetimhanede kalmaya devam ederken de üstlenebilir. Son olarak, yetimhane ile gerekli anlaşmalar sağlanabilirse çocuk koruyucu ailenin yanına da yerleştirilebilir. Fakat eğer çocuk daha büyük veya ergense bu son durumda çok nadir durumlarda gerçekleştirilmektedir (Endrawes, O'Brien ve Wilkes, 2007). Özellikle aileleri tarafından ihmal edilen büyük çocuklar için akraba koruyucu aile modeli (kinship family foster care) desteklenmektedir (Megahead ve Cesario, 2008). Afrika'da yapılan birçok antropolojik ve sosyolojik çalışma korunmaya muhtaç çocukların akrabalarının yanlarına özellikle büyükanne ve büyükbabalarının yanlarına yerleştirilmelerini olumlu sonuçlarını ortaya koymuştur (Vandermeersch ve Dan, 2002). Togo Cumhuriyetinde küçük çocuklar özellikle büyükbabalarının yanına yerleştirilmektedir (Vandermeersch ve Dan, 2002) aynı şekilde Gana'da da 0-6 yaş aralığındaki korunmaya muhtaç çocuklar büyükanne ve büyükbabaları tarafından sahiplenilmektedir (Fiawoo, 1978; Goody, 1982; Vandermeersch ve Dan, 2002). Mısırdaki uygulanan koruyucu aile uygulaması birçok ülke ile benzerlik göstermektedir. Koruyucu aileler sosyal hizmetler görevlisi tarafından her ay ziyaret edilmektedir ve her altı ayda bölge komitesine çocuğun hakkında rapor verilmektedir. Fakat diğer birçok ülkeden farklı olarak Mısırdaki uygulanan bu sistemde koruyucu aile uygulamasının asıl amacı eğer yaşıyorlarsa çocuğun biyolojik ailesi ile birleşimini sağlamak olarak belirlenmiştir. Koruyucu aileler bu konuda da görevlilerde destek almaktadırlar (Winter ve Cohen, 2005).

Amerika'da yapılan bir anket araştırmasında 301 katılımcı rastgele telefon ile aranarak koruyucu aile sistemi hakkındaki tutumları sorulmuştur (Leber ve LeCroy, 2012).

Katılımcılar genel olarak koruyucu aile hizmetine yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını belirtmişlerdir fakat bu hizmette bir takım değişikliklerin ve reformların yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu çalışmada elde edilen önemli bulguları şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Katılımcıların %56.8'i koruyucu aile hizmetinin gerçek amacını doğru bir şekilde belirtebilmiştir.
2. Katılımcıların %73.1'i koruyucu aile olabilmek için eğitim almaları gerektiğini bildiklerini söylemiştir.
3. Katılımcıların %66.8'i devletin koruyucu aile hizmetine yönelik daha destekleyici ve geliştirici çalışmalar yapması gerektiğini belirtmiştir.
4. Katılımcıların %54.1'i koruyucu ailelerin bu işi para için yapmadıklarını, %85.4'ü koruyucu ailelerin sosyal sorumluluklarının farkında oldukları için koruyucu aile olduklarını ve %77.4'ü koruyucu ailelerin korunmaya muhtaç çocuklara önem verdikleri için koruyucu aile olduklarını düşünmektedir.

1992 yılında Iowa Sosyal Hizmetler Bölümü tarafından hazırlanan 12 saatlik koruyucu aile olmak için hazırlayıcı eğitim seminerine katılan 313 katılımcı ile eğitim sonrası telefon görüşmeleri yapılmış ve koruyucu aile olma, koruyucu aile olmayı planlama, koruyucu aile olmaktan vazgeçme durumlarından hangisini tercih ettikleri sorulmuş ve verilen eğitim dışında bu kararlarını etkileyen nedenler araştırılmıştır (Baum, Crase ve Crase, 2001).

Koruyucu aile olmamayı seçenler için medyanın herhangi bir etkisi bulunmazken koruyucu aile olmayı seçenler ve seçmeyi düşünenler için medya etkili bir neden olarak bulunmuştur. Katılımcılar televizyonda veya radyoda yeterince, koruyucu aile olmadığını duyduklarında kendilerinin de sorumluluk alması gerektiği sonucuna vardıklarını belirtmişlerdir. Medyanın yanında diğer bir önemli neden ise bireylerin toplumun ihtiyacını giderme isteği olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle Iowa eyaletinde azınlıkta bulunan Afro-Amerikan aileler kendi ırklarından olan korunmaya muhtaç çocuklara yardım etmeleri gerektiğini düşündükleri için koruyucu aile olduklarını belirtmişlerdir. Aileleri koruyucu aile olmaktan vazgeçiren en önemli neden ise koruma altına alacakları çocuk ile ilgili endişelerinin bulunması olmuştur.

Koruyucu aile olmak isteyen bireylerin süreç içerisinde yaşayacakları zorluklar ve koruma altına alacakları çocuk ile yaşayabilecekleri olası sorunlar her zaman bir

problem olarak karşımıza çıkmıştır ve bu sorunlar nedeniyle koruyucu ailelerin koruyucu aile olmaktan vazgeçmeleri çözülemeyen bir problem olarak devam etmektedir (Gibbs ve Wildfire, 2007).

Kanada'da 63 koruyucu aile ile yapılan bir çalışmada ailelere korunmaya muhtaç çocukların ailelere doğru bir şekilde yerleştirilmelerini sağlamak için nelere dikkat edilmesi gerektiği sorulmuştur (Brown, 2008). Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir;

1. Koruyucu aile olmak isteyen bireylerin kişilik özelliklerini ve becerilerinin dikkate alınması (kibar, sevecen, sabırlı, iletişime açık, korunmaya muhtaç çocuğu anlayabilen bireyler gibi)
2. Korunmaya muhtaç çocuk hakkında detaylı bilgi toplanması (çocuğun beklentileri, problemleri, geçmiş rahatsızlıkları gibi)
3. Sosyal hizmetler görevlilerinin görevlerini düzgün bir şekilde yerine getirmeleri
4. Koruyucu ailelerin ihtiyaç duydukları desteklerin bireysel ve hızlı bir şekilde sağlanması
5. Toplumun koruyucu ailelere destek olması
6. Koruyucu ailelerin kendi aralarında iletişim ağı kurmaları

Yukarıda bahsedilen araştırmayla benzer olarak Kanada'da 50 koruyucu aileye hangi durumlarda koruyucu aile olmaktan vazgeçebilirler sorusu yöneltilmiştir ve alınan cevaplar şu şekilde gruplandırılmıştır (Brown ve Mednar, 2006);

1. Korunma altına alınan çocuğun aileye fiziksel veya cinsel zarar verme tehlikesi
2. Korunma altına alınan çocuğun ihtiyaçları ile koruyucu aile arasındaki uyumsuzluk
3. Korunma altına alınan çocuğun kabul edilemez davranışları (hırsızlık, madde bağımlılığı, ev kurallarına uymama)
4. Sosyal hizmet görevlileri ile yaşanan problemler
5. Koruyucu ailenin kendi özel hayatlarında meydana gelen değişiklikler (işten atılma, yaşlanma, sağlık sorunları gibi)
6. Toplum desteklerinin eksikliği (ödenen paranın zamanında ödenmemesi, çocuğun okulundan gerekli yardımı görememek, biyolojik aile tarafından çıkarılan zorluklar gibi)

1992 yılında Dave Thomas tarafından “Dave Thomas Foundation For Adoption” adlı kuruluş Kuzey Amerika ve Kanada’da koruyucu aile hizmeti sistemi içerisinde bulunan evlat edinmeye uygun çocuklara onları evlat edinecek uygun aileler bulmak amacıyla kurulmuştur. Ayrıca bu kuruluş belli aralıklar ile yaptığı araştırma projeleri ile toplumun koruyucu aile hizmeti ve evlat edinme konusunda fikirlerini, tutumlarını ve doğru bildikleri yanlışları belirleyerek elde ettikleri sonuçlar doğrultusunda politikalar geliştirmektedir. 2016 yılında Amerikalıların koruyucu aile hizmeti üzerine doğru bildikleri yanlışları belirlemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada en çok rastlanan 5 yanlış bilgiyi şu şekilde belirlemişlerdir (Dave Thomas Foundation, 2016).

1. Çocuklar geçmişlerinde suç sabıkalı olduğu için koruyucu aile sistemine alınırlar. (Çocukların koruyucu aile sistemine alınmasının en önemli nedeni ebeveyn istismarı ve ihmaldir).
2. Koruyucu aile olabilmek için evli olmak gerekmektedir. (Koruyucu aile hizmetinden yararlanan çocukların %28’i tek ebeveynli ailelerde yaşamaktadırlar).
3. Koruyucu ebeveynler 50 yaşın altında olmalıdır. (Koruyucu aile hizmetinden yararlanan çocukların dörtte biri 55 yaş üstü ebeveynlerle yaşamaktadırlar).
4. Biyolojik aileler istediği zaman çocuğu gelip elimizden alabilir. (Koruyucu aile olabilmek için gerekli prosedürler olduğu gibi biyolojik ailelerde istedikleri zaman gelip korunma altına alınan çocuğu geri alamazlar).
5. Koruyucu aile olmak pahalıya mal olmaktadır.

Aynı kurum tarafından 2017 yılında ulusal çerçevede yapılan geniş çaplı bir çalışmada 1.448 Amerikan vatandaşı koruyucu aile hizmeti ve evlat edinme üzerine bir takım soruları cevaplandırmışlardır. Harris Poll tarafından Şubat 2017 de kuruluş adına yapılan bu çalışmada 10 farklı sorunun cevabı aranmıştır. Koruyucu aile hizmeti ile ilgili olan kısımlar şu şekilde özetlenebilir (Poll, 2017);

1. Katılımcılara koruyucu ebeveynlerin görev ve sorumlulukları hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları sorulmuştur ve %51’i hiçbir bilgilerinin olmadığını ve %22’si az da olsa bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.
2. İleride koruyucu aile olmak ister misiniz sorusuna ise katılımcıların %71’i hayır, %28’i evet ve %1’i fikrim yok şeklinde cevap vermiştir.

3. Koruyucu aile olmak isteyenlere bunun nedenleri sorulduğunda katılımcıların %72'si korunmaya muhtaç bir çocuğa yardım etmek için, %52'si koruyucu ailelere olan ihtiyacın farkında oldukları için, %32'si ailesine bir çocuk daha eklemek istediği için, %22'si dini inanışının gereği olduğu için, %20'si kendisi de bu sistemden geldiği için, %17'si korunmaya muhtaç bir çocuk tanıdığı için ve %10'u da gelecek olan para yardımı için cevaplarını vermişlerdir.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın deseni, evren ve örneklem, veri toplama araçları, hipotezler, araştırma soruları, veri toplama süreci, veri analizi ve araştırmanın sınırlılıkları yer almıştır.

3. 1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada esas amaç var olan bir durumu belirlemek olduğu için araştırma desenlerinden *genel tarama deseni* kullanılmıştır. Karasar (1994, 79) genel tarama deseninin şu şekilde tanımlamaktadır; çok sayıda elemanlardan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel olarak genel tarama deseni mevcut koşulların durumunu tanımlamak, mevcut koşulları karşılaştırmak için kullanılabilir standartları belirlemek veya özel durumlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılır (Cohen, Manion & Morrison, 2000).

Toplumun genelini temsil ettiği inanan bir grup örneklem biriminde yapılacak olan çalışma toplumdaki koruyucu aile uygulamasına ilişkin var olan bilgi, görüş ve doğru bilinen yanlışları ortaya çıkarması ve elde edilen verileri, çeşitli demografik değişkenlere göre, incelemesi amacıyla yönelik olarak bu araştırma deseni seçilmiştir.

3. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye toplumdur. Çalışmanın evrenini ise Kırıkkale ilinde ikamet eden kişiler oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak ise tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örneklem, örneklem hatalarını azaltarak daha yüksek bir temsil yeteneğine sahip örneklem oluşturmak için kullanılır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). Bu tekniğin özü, örnekleme seçmeden önce evreni bazı alt tabakalara ayırmak, sonra da örnekleri bu tabakalardan seçmektir. Başka bir deyişle örneklem evrenin bütününden seçilmez, evren homojen altkümelere ayrılır ve her altkümeden uygun sayıda birim seçilir (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). Belirlenen katmanlara göre her katmadan belirli sayıda katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu sayede örneklemin temsil özelliğinin artırılması sağlanmıştır.

Evrendeki alt gruplar Kırıkkale ilinin ilçeleri olarak belirlenmiştir. Evrendeki alt grupların evrendeki ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerini amaçlanmıştır.

Bu nedenle 2017 yılı nüfus verileri kullanılarak nüfus yoğunluğu ile doğru orantılı olacak şekilde belirlenen sayıda anketler ilçelerde dağıtılmıştır. Alt evrenlerden birim çekme işlemi uygun örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Ankette yer alan maddeler doğrultusunda toplamda en az 400 kişiye ulaşılması amaçlanmıştır ve bu nedenle yer alan ilçelerin toplanma nüfusa oranı doğrultusundan her ilçeden ne kadar anket toplandığı Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10:
Örnekleme Dağılımı

İlçeler	2017 Nüfus Verileri	Toplanan Anket Sayısı
Merkez	202.197	289
Yahşihan	26.942	37
Keskin	17.210	24
Delice	8.211	11
Bahşili	6.851	10
Sulakyurt	6.504	9
Balışeyh	5.546	9
Karakeçili	3.184	8
Çelebi	2.104	3

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının ilk bölümünde kişisel bilgiler ile ilgili bir bölüm yer almaktadır. Ankete cevap veren katılımcıları genel olarak tanıtabilmek amacıyla bu kişisel bilgiler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11:
Katılımcıların Kişisel Bilgileri

<i>Değişkenler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	250	62.5
Erkek	150	37.5
<i>Yaş</i>		
21-50	254	63.5
51-60+	146	36.5
<i>Eğitim Seviyesi</i>		
İlkokul ve Ortaokul	44	11.0
Lise	73	18.3
Lisans ve sonrası	283	70.8
<i>Medeni Durum</i>		
Evli	274	68.5
Bekâr	105	26.3
Boşanmış ve Dul	21	5.3
<i>Doğum Yeri</i>		
Büyük şehir	143	35.8
Küçük şehir	257	64.3
<i>Çocuk Sahibi Olup Olmama</i>		
Evet	254	63.5
Hayır	146	36.5
<i>Yakınlarında KMÇ** Olup Olmama</i>		
Evet	88	22.0
Hayır	312	78.0

* *f*=frequency (sıklık), **korunmaya muhtaç çocuk

3. 3. Veri Toplama Araçları

Koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerin keşfedilmesi ve bu uygulama hakkında doğru bilinen yanlışların belirlenmesi ve çeşitli değişkenlere (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hali, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama, çevresinde

korunmaya muhtaç çocuk olup olmama) göre Kırıkkale ili örneğinde incelenmesi amacıyla bir anket formu oluşturulmuştur.

Anketin geliştirilmesi sürecinde öncelikle alanyazın taraması yapılmış ve bu konudaki kaynakların incelenmesi yoluna gidilmiştir. Bu süreçte, araştırmanın temel amacına ışık tutacak soruların belirlenmesine katkı sağlayacak kaynaklardan yararlanılmıştır. Özellikle koruyucu aile hizmeti üzerine yapılan bir takım çalışmalarda kullanılan ölçüm araçları (Kuş, 2014; Leber ve LeCroy, 2012; Özkara, 2005) göz önünde bulundurulmuştur. Öncelikle araştırmanın amacına uygun olacak biçimde ana bölümlerin ve başlıkların belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Taslak ölçek, uzmanlardan alınan görüş ve eleştiriler doğrultusunda üzerlerinde düzeltmeler yapılarak ön deneme için uygun hale getirilmiştir. Öndeneme yapılmasının amacı aşağıdaki noktaları denemektir (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2000, 86);

1. Her soruyu herkes aynı biçimde anlayabiliyor mu?
2. Soru herkesçe aynı biçimde yorumlanabiliyor mu?
3. Daha önce düşünülmeyen yanıtlarla karşılaşılıyor mu?
4. Anket sorularının cevaplanma süresi ortalama ne kadardır?
5. Katılımcıların sorulara verdikleri tepkiler nasıldır?

Anketin öndeneme uygulaması Kırıkkale ilinde gerçekleştirilmiştir. Kırıkkale ilinde ikamet eden 50 bireye anket sorularının anlaşılabilirliği, yanıtlanma kolaylığı ve soruların böyle bir konuyu temsil etme gücü sorulmuştur. Bu sayede anketin görünüş geçerliği belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca anket güvenilirliği için cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (iç tutarlılık) hesaplanmıştır. İç tutarlılık belirli bir alanı ölçtüğü varsayılan soruların kendi aralarında ne kadar homojen olduğunun, soruların doğru adrese gidip gitmediğinin yani yalnızca istenen kavramı ölçüp ölçmediğinin iyi bir ölçütüdür (Karakoç ve Dönmez, 2014, 46).

İlk olarak anket sorularının cevaplanma süresinin ortalama ne kadar olduğunu belirlemek amacıyla katılımcılardan anket sorularını kendi başlarına cevaplandırmaları istenmiştir ve harcadıkları zaman not edilmiştir. Bunun sonucunda anketin ortalama cevaplandırılma süresi 9 dakika olarak belirlenmiştir. Daha sonra katılımcılarla bireysel olarak teker teker her bir madde üzerinde konuşulmuştur. Bu görüşmelerin sonucunda

aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve anket üzerinde bir takım değişiklikler yapılmıştır;

Anketin birinci bölümünde kişisel bilgiler ile ilgili sorular yer almaktadır. Katılımcılar cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri ve çocuk sahibi olup olmama konusunda ki sorulara cevap vermekte herhangi bir zorluk yaşamamışlardır. Fakat “Çevrenizde korunmaya muhtaç çocuk var mı?” sorusu bazı katılımcılar tarafından anlaşılammıştır. Korunmaya muhtaç çocuk denilerek neyin kastedildiği tam olarak anlaşılammaktadır denmiştir. Bu nedenle bu maddenin altına parantez içerisinde “Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan çocuklar” tanımı eklenmiştir.

Anketin ikinci bölümde koruyucu aile uygulaması üzerinde yer alan 11 adet ifadenin katılımcılar tarafından doğru veya yanlış olarak değerlendirilmesi istenmiştir. Katılımcılar 10.madde olan “Koruyucu aile olduktan sonra bu ailelerde boşanma oranları sıklıkla görülmektedir.” İfadesinde anlatım bozukluğu olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle 10. madde “Koruyucu aile olduktan sonra bu ailelerde boşanma durumu sıklıkla görülmektedir.” olarak değiştirilmiştir.

Anketin üçüncü bölümünde koruyucu aile uygulaması üzerine 22 adet ifade verilmiştir. Yapılan görüşmeler doğrultusunda bu maddelerde aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır.

1. Katılımcılar 8. madde olan “On sekiz, koruyucu gençlerin koruyucu bakım sisteminden çıkarılması için doğru yaştır.” İfadesinde bir yanlışlık olduğunu belirtmişlerdir. Bu madde yer alan “koruyucu gençlerin” ifadesi yanlıştır. Bu ifade “sistemden yararlanan gençlerin” olarak değiştirilmiştir.
2. Katılımcılar 9.madde olan “Biz bir toplum olarak, koruyucu ebeveynleri desteklemek için daha çok çaba göstermeliyiz.” İfadesinde “biz bir” ifadesinin fazla olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle biz bir ifadesi cümleden çıkarılmıştır.
3. Katılımcılar 12.madde olan “Çoğu koruyucu ebeveyn, koruyucu ebeveynlik konusunda yetkilidir.” İfadesinde “yetkilidir” kelimesinin anlam karışıklığına yol açtığını söylemişlerdir. Katılımcılara göre yeterince açık bulunmayan bu ifade “yeterli bilgiye sahiptir” şeklinde değiştirilmiştir.
4. Katılımcılar 14. Madde olan “Koruyucu ebeveyn olmak isteyen insanlar için daha sıkı gereklilikler olmalıdır.” İfadesinin yeterince açık olmadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle bu madde “Koruyucu ebeveyn olmak isteyen insanlar

5. için katı kurallar olmalıdır.” olarak değiştirilmiştir.
6. Katılımcılar 15. Madde olan “Koruyucu ebeveynlerin hükümetten aldıkları fonlar, çocuklara bakımlarını sağlamak için yeterlidir.” İfadesinde anlatım bozukluğu olduğunu söylemişlerdir. Bu ifade de yer alan “çocuklara” kelimesi “çocukların” olarak değiştirilmiştir.
7. Katılımcılar 15. Madde olan “Çocukların evlerinden çıkarılması gerektiğinde, akrabaların yanına yerleştirilmeleri koruyucu aile yanına verilmelerinden daha iyidir.” ifadesinde anlatım bozukluğu olduğunu söylemişlerdir. Bu ifade de yer alan “akrabaların” kelimesi “akrabalarının” olarak değiştirilmiştir.

Anketin son bölümünde katılımcılardan koruyucu aile sistemini diğer sistemlerle karşılaştırmaları istenmiştir. Yalnız bu bölüm hemen hemen bütün katılımcılar tarafından anlaşılammıştır. İlk olarak katılımcılar bir sistemi diğer sistemlerle karşılaştırmının anlamlı olmadığını söylemişlerdir. Ayrıca bir ülkenin gelişimi ve huzuru için bütün sistemlerin eşit derece de önemli olması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Yapılan görüşmeler sonucunda bu bölümden anlamlı sonuçlar elde edilemeyeceği düşünülmüş ve bu bölüm anketten çıkarılmıştır. Bu durumda anketin son halinde yer alan bölümler şu şekilde sıralanmıştır;

1. Kişisel Bilgiler (Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu, Medeni Durum, Doğum Yeri, Çocuk Sahibi Olup Olmama, Çevresinde Korunmaya Muhtaç Çocuk Olup Olmama)
2. Doğru/Yanlış (Aşağıda yer alan maddeleri Doğru(D) veya Yanlış (Y) olarak işaretleyiniz.)
3. Koruyucu Aile Uygulaması Üzerine Görüşler (Aşağıda yer alan maddeleri Tamamen Katılıyorum (4), Katılıyorum (3), Katılmıyorum (2), Tamamen Katılmıyorum (1), Fikrim Yok (0) şeklinde değerlendiriniz.)

Ayrıca anketin son hali EK 1’de yer almaktadır.

Ölçeğin güvenilirlik analizi için Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Hesaplanan katsayı için genel kabul en az 0.70 olmasıdır (Karakoç ve Dönmez, 2014). Bu nedenle elde edilen bu sonuca göre, ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu ifade edilebilir.

3. 4. Araştırma Soruları ve Hipotezler

Bu çalışmada toplam 9 araştırma sorusu açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma soruları çerçevesinde yapılan literatür taraması sonucunda ve alan bilgisi çerçevesinde her bir araştırma sorusu için ilgili hipotezler geliştirilmiştir. (AS: araştırma sorusu, H: hipotez)

1. AS1: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri nasıldır (bilgim var, biraz bilgim var, bilgim yok)? H1: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çoğunlukla biraz bilgim var yönündedir.
2. AS2: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik doğru bildikleri yanlışlar nelerdir? H2: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik doğru bildikleri birçok yanlış vardır.
3. AS3: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinin cinsiyete göre farklılık göstermekte midir? H3: Kadınlar erkeklere göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.
4. AS4: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri yaşa göre farklılık göstermekte midir? H4: Katılımcıların yaş ortalaması arttıkça koruyucu aile uygulaması hakkında bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış görülmektedir.
5. AS5: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir? H5: Katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış görülmektedir.
6. AS6: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri medeni hale göre farklılık göstermekte midir? H6: Bekâr katılımcılar evli, boşanmış ve dul katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri olumlu yönde artış göstermektedir.
7. AS7: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri doğum yerine göre farklılık göstermekte midir? H7: Büyük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılar küçük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.
8. AS8: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çocuk sahibi olup olmama durumuna göre farklılık göstermekte midir? H8: Çocuk sahibi olmayan katılımcılar çocuk sahibi olan katılımcılara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.

9. AS9: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?
H9: Çevresinde korunmaya muhtaç çocuk (KMÇ) olan katılımcılar olmayan katılımcılara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.

3. 5. Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama süreci 16 Ekim 2018 tarihinde öndeneme uygulamasının yapılmasıyla başlanmıştır. Anketin öndeneme uygulaması Kırıkkale ilinde gerçekleştirilmiştir. Kırıkkale ilinde ikamet eden 50 bireye anket sorularının anlaşılabilirliği, yanıtlanma kolaylığı ve soruların böyle bir konuyu temsil etme gücü sorulmuştur. 23 Kasım 2018 tarihinde tamamlanan öndeneme çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasının ardından 26 Kasım 2018 tarihinde ana çalışma verileri toplanmaya başlanmış ve bu süreç 11 Aralık 2018 tarihinde son bulmuştur. Araştırmacı çalışma bağlamında yer alan Kırıkkale ilinin 9 ilçesine şahsi olarak giderek uygun örnekleme yoluyla anketleri uygulamıştır.

3. 6. Veri Analizi

Bu araştırmada toplam 9 adet araştırma sorusu cevaplandırılmıştır. Bu nedenle her biri için farklı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Birinci ve ikinci araştırma soruları tanımlayıcı bilgiler alınmasını gerektiği için bu bölümlerde betimsel istatistik analizi (decriptive statistics analysis) kullanılmıştır. Ortalama (Mean), Standart Sapma (Standard Deviation), Sıklık (Frequencies) ve Yüzdeler (Percentages) gibi değerler elde edilerek bulgular bölümünde raporlanmıştır.

Diğer araştırma soruları (3,4,5,6,7,8 ve 9) katılımcılardan elde edilen bağımsız değişkenlerle (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hali, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama ve yakınlarında korunmaya muhtaç çocuk sahibi olup olmama) katılımcıların ortalama puanları arasında farklılık olup olmaması incelemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle bu bölümde çıkarımsal istatistik analizi (inferential statistics analysis) kullanılmıştır. Her bir bağımsız değişken için ayrı ayrı tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır (One-Way ANOVA).

Bu çalışmada hata payı .05 olarak belirlenmiştir. Bu analizde toplam da (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olma, muhtaç çocuk) 7 bağımsız

değişken kullanılmıştır. Her bir değişkene bağlı olarak katılımcıların bilgi ve görüşlerinin değişiklik gösterip göstermemesi durumu ayrı ayrı tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Ayrı veri üzerinde 7 farklı analiz yapıldığı için .05 olarak belirlenen hata payı Bonferonni düzeltmesi (Huck, 2004) yapılarak ($.05/7=.007$) kullanılmıştır ve sonuç olarak yapılan analizlerde hata payı .007 olarak alınmıştır.

3. 7. Sınırlılıklar

Yapılan çalışmada gerek araştırmanın yapısından gerekse araştırmanın yapıldığı durumlardan kaynaklı bir takım sınırlılıklar ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu sınırlılıklar şu şekilde sınırlanabilir;

1. Araştırma sadece Kırıkkale ilinin 9 ilçesinde (Merkez, Yahşihan, Keskin, Delice, Bahşili, Sulakyurt, Balışeyh, Karakeçili, Çelebi) gerçekleştirilebilmiştir. Anketler ilçelerde uygun örnekleme yöntemi ile uygulandığından ilçelerin köyleri çalışmaya dâhil edilmemiş anketler ilçelerin merkez bölgelerinde uygulanmıştır.
2. Araştırmacı tüm anketleri bu ilçeleri gezerek kendisi uygulamıştır bu durum çalışmaya insan gücü açısından bir sınırlılık getirmiştir.
3. Bu çalışmada yer alan anket katılımcıların öz bildirim(self-report) yaptığı bir ankettir. Bütün bu tarz çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da katılımcılar olumsuz olarak algılanmamak için toplum tarafından beklenen cevapları işaretleme yönüne gitmiş olabilirler. Bu durumu engellemek amacıyla anketin başında gerek sözlü gerekse yazılı olarak katılımcılar kimliklerinin tamamen gizli tutulacağı hiçbir şekilde kişisel veya özel bir bilgi istenmediği hususunda bilgilendirilmişlerdir. Ayrıca kendilerinden soruları cevaplandırırken açık ve dürüst olmaları rica edilmiştir.
4. Son olarak bu çalışmanın Kırıkkale ili sınırları içerisinde yapılması araştırmanın sonuçlarının Türkiye toplumuna genellemesini zorlaştırmaktadır. Fakat bu çalışmanın amacı koruyucu aile hizmetinin Kırıkkale ili örneği açısından incelemek olduğundan bu durum büyük bir sınırlılık oluşturmamaktadır.

BÖLÜM 4. BULGULAR

Çalışmanın amacına uygun olarak belirlenen araştırma sorularını cevaplamak amacıyla toplanan veriler, geliştirilen hipotezler doğrultusunda analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ve hem betimsel istatistik analizleri hem de çıkarımsal istatistik analizleri yapılarak incelenmiştir. Bu bölümde yapılan analizlerden elde edilen bulgular koruyucu aile hizmeti hakkında bilgi, görüşler ve doğru bilinen yanlışlar ve koruyucu aile hizmetine yönelik bilgi ve görüşlerin belirli değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olma, muhtaç çocuk) göre incelenmesi başlıkları altında açıklanmıştır.

4.1. Koruyucu Aile Hakkında Bilgi ve Görüşler

Bu çalışmanın ilk araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri nasıldır (bilgim var, biraz bilgim var, bilgim yok)?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 1. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur;

Hipotez 1: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çoğunlukla biraz bilgim var yönündedir.

22 maddeden oluşan anketin üçüncü bölümünden elde edilen veriler analiz edilmiştir. İlk olarak anketin 4, 5, 8, 14, 16, 18, 20, 21. Maddeleri olumsuz ifadeler olduğu için bu maddelere verilen puanlar ters çevrilerek tekrar kodlanmıştır (reversed items). İlk olarak her bir katılımcının bu bölümden aldığı toplam puan hesaplanmıştır ve bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12:

Bilgi ve Görüş İçin Betimsel İstatistikler 1

	N	Min.	Max.	M	SD
Toplam Puan	400	4	74	47.18	14.42

*M= Mean (Ortalama), **SD= Standard Deviation (Standart Sapma)

Tablo 12 incelendiğinde katılımcıların en yüksek 74 ve en düşük 4 puan aldıkları görülmektedir. Ortalama ise 47.18 olarak elde edilmiştir. Bu bölümde 5’li likert ölçeği kullanılmıştır buna göre toplam puanların ortalaması ise Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 13:
Bilgi ve Görüş İçin Betimsel İstatistikler 2

	N	Min.	Max.	M	SD
Ortalama Puan	400	0.18	3.36	2.14	.66

*M= Mean (Ortalama), **SD= Standard Deviation (Standart Sapma)

Tablo 13 incelendiğinde en düşük ortalamanın 0.18, en yüksek ortalamanın 3.36 ve grup ortalamasının ise 2.14 olduğunu görüyoruz. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların orta seviyede bilgiye sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bu bölümde yer alan skala şu şekildedir; Tamamen Katılıyorum (4), Katılıyorum (3), Katılmıyorum (2), Tamamen Katılmıyorum (1), Fikrim Yok (0). Bu nedenle elde edilen ortalamaları şu şekilde kategorilere ayırabiliriz;

0 - 1.49: bilgim yok (1)

1.50 - 2.49: biraz bilgim var (2)

2.50 - 4: bilgim var (3)

Bu işlem sonrasında yaptığımız analiz sonucu Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14:
Frekans Analizi

	F	%
1 (bilgim yok)	67	16.8
2 (biraz bilgim var)	195	48.8
3 (bilgim var)	138	34.5

*f=frequency (sıklık)

400 katılımcıdan 195’i (%48.8) biraz bilgim var kategorisinde, 138’i (%34.5) bilgim var kategorisinde ve 67’si (%16.8) bilgim yok kategorisinde yer almaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda geliştirilen 1. Hipotez doğrulanmıştır. Katılımcılar koruyucu aile uygulaması hakkında çok fazla bilgiye sahip değillerdir.

4.1.1. Olumsuz Maddelerin İncelenmesi

Bu bölümde yer alan maddelerin hepsi olumsuz olduğu için ortalamalar hesaplanırken bu maddelere verilen puanlar ters çevrilerek tekrar kodlanmıştır (reversed items).

Tablo 15:
Olumsuz Maddeler İçin Betimsel İstatistikler

<i>Maddeler</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
4. Hükümetin koruyucu aile sistemine ihtiyacı yoktur.	2.77	1.46
5. Koruyucu aile sistemi sadece kendi sisteminde olan çocukları göz önünde bulundurur.	1.90	1.46
8. On sekiz, sistemden yararlanan gençlerin koruyucu bakım sisteminden çıkarılması için doğru yaştır.	2.52	1.39
14. Koruyucu ebeveyn olmak isteyen insanlar için katı kurallar olmalıdır.	1.29	.88
16. Çoğu insan para için koruyucu ebeveyn olmaktadır.	1.66	1.55
18. Çocukların evlerinden çıkarılması gerektiğinde, akrabaların yanına yerleştirilmeleri koruyucu aile yanına verilmelerinden daha iyidir.	1.84	1.45
20. Koruyucu aile olduğumda bakacağım çocuğun cinsiyeti benim için önemlidir.	2.07	1.51
21. Koruyucu aile olursam bunu yakın arkadaş çevrem ve akrabalarım çok fazla yadırgarlar.	2.19	1.53

M*= Mean (Ortalama), *SD*= Standard Deviation (Standart Sapma)

Tablo 15'te en düşük iki ortalama ve en yüksek iki ortalama değerleri koyu ile işaretlenmiştir. En düşük ortalama madde 14'e ($M=1.29$, $SD=.88$) ve 16'ya ($M=1.66$, $SD=1.55$) aittir. Bu katılımcılar açısından olumsuz bir durumu göstermektedir. Katılımcılar koruyucu aileler için var olan birçok kuralı bilmemekte ve daha katı kurallar olması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca çoğu insanın para için koruyucu aile olduğunu düşünmektedirler. Ama ailelerin koruyucu aile hizmetini seçmelerinde birçok farklı neden bulunmaktadır. En yüksek ortalama 4. ($M=2.77$, $SD=1.46$) ve 8. ($M=2.52$, $SD=1.39$) maddelere aittir. Katılımcılar koruyucu aile sistemi hakkında az da olsa bilgi sahibi oldukları için hükümetin böyle bir sisteme ihtiyacı olduğunun

farkındadırlar. Ayrıca sistemden yararlanan on sekiz yaşındaki gençlerin koruyucu bakım sisteminden çıkarılması için doğru bir yaş olmadığına farkındadırlar çünkü gençlerin yetişkinliğe geçişte hala desteğe ihtiyacı vardır.

4.1.2. Olumlu Maddelerin İncelenmesi

Tablo 16’da görüşler bölümde yer alan olumlu maddeler için betimsel istatistikler yer almaktadır. Bu bölümde toplam on dört madde vardır en düşük ortalamalı iki madde ve en yüksek ortalamalı iki madde koyu renkle işaretlenmiştir. En düşük ortalamalar 15. ($M=1.23$, $SD=1.41$) ve 17. ($M=1.31$, $SD=1.04$) maddelere aittir. Katılımcılar koruyucu aileler için yeterince ödeme yapılmadığını düşünmektedirler. Bu katılımcıların koruyucu aileler için yapılan güncel ödeme miktarları hakkında fikirlerinin olmadığını göstermektedirler. Ayrıca para için koruyucu aile olmayı, sıkıntılı bir durum olarak görmektedirler. En yüksek ortalama 2. ($M=3.28$, $SD=1.07$) ve 9. ($M=3.26$, $SD=1.18$) maddelere aittir. Katılımcılar koruyucu aile hizmetinin daha fazla ilgiyi hak ettiğini ayrıca devletin ve toplumun koruyucu aileleri desteklemek için daha çok çaba göstermeleri gerektiğini düşünmektedirler. Bu durum katılımcıların orta seviyede de olsa koruyucu aile hizmetinin önemi hakkında bilgi sahibi olduğunu göstermektedir.

Tablo 16:
Olumlu Maddeler İçin Betimsel İstatistikler

<i>Maddeler</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Koruyucu aile sisteminde değişiklik ve iyileştirme yapılması gerekmektedir.	2.91	1.38
2. Koruyucu aile sistemi daha fazla ulusal ilgiyi hak ediyor.	3.28	1.07
3. Hükümet koruyucu aile sistemini desteklemek için daha fazla harcama yapmalıdır.	3.15	1.16
6. Koruyucu aile sisteminde çalışan kişilerin ihtiyaç duydukları eğitimi alacakları kaynakları vardır.	1.46	1.47
7. Koruyucu aile uygulaması 18 yaş sonrasını da kapsamalıdır çünkü gençliğin yetişkinliğe geçişte hala desteğe ihtiyacı vardır.	2.81	1.28
9. Toplum olarak koruyucu ebeveynleri desteklemek için daha çok çaba göstermeliyiz.	3.26	1.18
10. Koruyucu ebeveynler ihtiyaç sahibi çocuklara yardım etmek için	2.80	1.37

birçok fedakârlıkta bulunmaktadır		
11. İnsanlar koruyucu ebeveynler olurlar çünkü korunmaya muhtaç çocukları çok fazla önemserler.	2.61	1.44
12. Çoğu koruyucu ebeveyn koruyucu ebeveynlik konusunda yeterli bilgiye sahiptir.	1.60	1.39
13. Koruyucu aile sistemi kaliteli koruyucu ebeveynleri bulmak konusunda oldukça başarılıdır.	1.39	1.39
15. Koruyucu ebeveynlerin hükümetten aldıkları fonlar çocukların bakımlarını sağlamak için yeterlidir.	1.23	1.41
17. Para için koruyucu ebeveyn olmakta bir sorun yoktur.	1.31	1.04
19. İleride koruyucu aile olmak isterim.	1.78	1.57
22. Koruyucu aile olma koşulları üzerine yeterli bilgiye sahibim.	1.36	1.17

*M= Mean (Ortalama), **SD= Standard Deviation (Standart Sapma)

4. 2. Koruyucu Aile Hizmeti Hakkında Doğru Bilinen Yanlılar

Bu çalışmanın ikinci araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik doğru bildikleri yanırlar nelerdir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 2. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur;

Hipotez 2: Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik doğru bildikleri birtakım yanırlar vardır.

2. Bölümde yer alan her madde için betimsel analiz yapılmıştır ve katılımcıların maddelere verdikleri cevaplar ve yüzdeleri ayrı ayrı tablolarda sunulmuştur.

Doğru/Yanlı bölümü madde 1: Çocuklar, çoğunlukla ebeveynleri tarafından ihmal edildiği için koruyucu aile yanına yerleştirilir.

Tablo 17:
Doğru/Yanlı Bölümü 1. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlı	131	32.8
Doğru	269	67.3

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Korunmaya muhtaç çocuklar sadece ebeveynleri tarafından ihmal edildikleri için koruyucu aile yanına yerleştirilmezler. Bu durumun farklı birçok nedeni vardır. Bu maddeyi katılımcıların 269'u (%67.3) doğru olarak, 131'i (%32.8) yanlış olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından fazlası (%67.3) bu maddede yanılmıştır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 2: Evden çıkarılan çocukların çoğunluğu akrabalarının yanına yerleştirilir.

Tablo 18:
Doğru/Yanlış Bölümü 2. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	248	62
Doğru	152	38

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Korunmaya muhtaç çocuklar evlerinden ayrıldıkları zaman sadece akrabalarının yanına değil grup evlerine veya geçici koruyucu ailelerin yanlarına yerleştirilmektedirler. Bu maddeyi katılımcıların 248'i (%62) yanlış olarak, 152'si (%38) doğru olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından fazlası (%62) bu maddede yanılmamışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 3: Koruyucu ailelere, çocuklarının günlük ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları paraya ek olarak koruyucu çocuklar için bir maaş ödenir.

Tablo 19:
Doğru/Yanlış Bölümü 3. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	164	41
Doğru	236	59

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Koruyucu ailelere, çocuklarının günlük ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları paraya ek olarak koruyucu çocuklar için bir maaş ödenmemektedir. Bu maddeyi katılımcıların 236'sı (%59) doğru olarak, 164'ü (%41) yanlış olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından fazlası (%59) bu maddede yanılmışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 4: Koruyucu aileler bazen geçici bakıcılar olarak görev yaptıktan sonra bir çocuğu evlat edinebilirler.

Tablo 20:
Doğru/Yanlış Bölümü 4. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	69	17.3
Doğru	331	82.8

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak doğru bir maddedir. Koruyucu aileler bazen geçici bakıcılar olarak görev yaptıktan sonra bir çocuğu evlat edinebilirler. Bu maddeyi katılımcıların 331'i (%82.8) doğru olarak, 69'u (%17.3) yanlış olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından çok fazlası (%82.8) bu maddede yanılmamışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 5: Koruyucu bir ebeveyn olmak için eğitim gereklidir.

Tablo 21:
Doğru/Yanlış Bölümü 5. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	85	21.3
Doğru	315	78.8

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak doğru bir maddedir. Koruyucu bir ebeveyn olmak için eğitim gereklidir. Bu maddeyi katılımcıların 315'i (%78.8) doğru olarak, 85'i (%21.3) yanlış

olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından çok fazlası (%78.8) bu maddede yanılmamışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 6: Çoğu çocuk koruyucu aile sistemine girer çünkü fiziksel veya cinsel tacize maruz kalırlar.

Tablo 22:
Doğru/Yanlış Bölümü 6. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	189	47.3
Doğru	211	52.8

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Koruyucu aile sistemine giren çocukların fiziksel veya cinsel tacize maruz kaldıkları durumlara rastlanmış olursa da bu çoğunluk arz etmemektedir. Bu maddeyi katılımcıların 211'i (%52.8) doğru olarak, 189'u (%47.3) yanlış olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından fazlası (%52.8) bu maddede yanılmışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 7: Korunmaya muhtaç çocuklar bazen koruyucu ailelere değil grup evlerine yerleştirilir.

Tablo 23:
Doğru/Yanlış Bölümü 7. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	88	22
Doğru	312	78

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak doğru bir maddedir. Korunmaya muhtaç çocuklar bazen koruyucu ailelere değil grup evlerine yerleştirilir. Bu maddeyi katılımcıların 312'si

(%78) doğru olarak, 88'i (%22) yanlış olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından fazlası (%78) bu maddede yanılmamışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 8: Korunmaya muhtaç çocukların birçoğu psikolojik problemlere sahiptir ve şiddete eğilimlidir.

Tablo 24:
Doğru/Yanlış Bölümü 8. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	139	34.8
Doğru	261	65.3

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Korunmaya muhtaç çocukların birçoğu psikolojik problemlere sahip değildir ve şiddete eğilimleri yoktur. Bu maddeyi katılımcıların 261'i (%65.3) doğru olarak, 139'u (%34.8) yanlış olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından fazlası (%65.3) bu maddede yanılmışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 9: Koruyucu aileler sadece maddi fayda sağlamak amacıyla koruyucu aile olmaktadır.

Tablo 25:
Doğru/Yanlış Bölümü 9. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	354	88.5
Doğru	46	11.5

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Koruyucu aileler sadece maddi fayda sağlamak amacıyla değil birçok farklı nedenden dolayı koruyucu aile olmak istemektedirler. Bu maddeyi katılımcıların 354'ü (%88.5) yanlış olarak, 46'sı (%11.5) doğru olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından çok fazlası (%88.5) bu maddede yanılmamışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 10: Koruyucu aile olduktan sonra bu ailelerde boşanma oranları sıklıkla görülmektedir.

Tablo 26:
Doğru/Yanlış Bölümü 10. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	367	91.8
Doğru	33	8.3

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Koruyucu aile olduktan sonra bu ailelerde boşanma oranlarında bir artış görülmektedir. Bu maddeyi katılımcıların 367'si (%91.8) yanlış olarak, 33' (%8.3) doğru olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından çok fazlası (%91.8) bu maddede yanılmamışlardır.

Doğru/Yanlış bölümü madde 11: Korunmaya muhtaç çocuklar koruyucu aileleri tarafından istismar edilmektedirler.

Tablo 27:
Doğru/Yanlış Bölümü 11. Madde

	<i>f</i>	%
Yanlış	334	83.5
Doğru	66	16.5

* *f*=frequency (sıklık)

Bu madde ifade olarak yanlış bir maddedir. Korunmaya muhtaç çocuklar koruyucu aileleri tarafından istismar edilmemektedirler. Bu maddeyi katılımcıların 334' (%83.5) yanlış olarak, 66'sı (%16.5) doğru olarak işaretlemiştir. Yani katılımcıların yarısından çok fazlası (%83.5) bu maddede yanılmamışlardır. Aşağıda yer alan Tablo 28'de katılımcıların her bir madde için verdikleri yanıtlar toplu olarak yer almaktadır. Ayrıca her bir maddenin yanına gerçekte doğru veya yanlış olduğu parantez içerisinde ifade edilmiştir.

Tablo 28:
Doğru/Yanlış Bölümü Tüm Maddeler

<i>Maddeler</i>	<i>Doğru</i>	<i>%</i>	<i>Yanlış</i>	<i>%</i>
1. Çocuklar, çoğunlukla ebeveynleri tarafından ihmal edildiği için koruyucu aile yanına yerleştirilir (Y).	269	67.3	131	32.8
2. Evden çıkarılan çocukların çoğunluğu akrabalarının yanına yerleştirilir (Y).	152	38	248	62
3. Koruyucu ailelere, çocuklarının günlük ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları paraya ek olarak koruyucu çocuklar için bir maaş ödenir (Y).	236	59	164	41
4. Koruyucu aileler bazen geçici bakıcılar olarak görev yaptıktan sonra bir çocuğu evlat edinebilirler (D).	331	82.8	69	17.3
5. Koruyucu bir ebeveyn olmak için eğitim gereklidir (D).	315	78.8	85	21.3
6. Çoğu çocuk koruyucu aile sistemine girer çünkü fiziksel veya cinsel tacize maruz kalırlar (Y).	211	52.8	189	47.3
7. Korunmaya muhtaç çocuklar bazen koruyucu ailelere değil grup evlerine yerleştirilir (D).	312	78	88	22
8. Korunmaya muhtaç çocukların birçoğu psikolojik problemlere sahiptir ve şiddete eğilimlidir (Y).	261	65.3	139	34.8
9. Koruyucu aileler sadece maddi fayda sağlamak amacıyla koruyucu aile olmaktadır (Y).	46	11.5	354	88.5
10. Koruyucu aile olduktan sonra bu ailelerde boşanma oranları sıklıkla görölmektedir (Y).	33	8.3	367	91.8
11. Korunmaya muhtaç çocuklar koruyucu aileleri tarafından istismar edilmektedirler (Y).	66	16.5	334	83.5

*Katılımcıların yanıldıkları maddeler koyu ile şaretlenmiştir.

Bu bölümde yer alan 11 maddeden 7'si katılımcılar tarafından doğru olarak cevaplamış fakat 4 maddede yanılmışlardır. Hipotez 2'de katılımcıların doğru bildikleri birtakım yanlışlar olduğu ifade edilmişti. Katılımcıların yanıldığı 4 madde de (8, 6, 3 ve 1. Maddeler) yanlış ifadelerdir fakat katılımcıların çoğu doğru olarak işaretleme yapmışlardır. Elde edilen bulgular sonucunda geliştirilen 2. Hipotez kısmen doğrulanmıştır.

4. 3. Koruyucu Aileye Yönelik Bilgi ve Görüşlerinin Belirli Değişkenler İle Karşılaştırılması

Katılımcılara uygulanan anketin birinci bölümünde bireylerin kişisel özelliklerine yönelik birtakım sorular sorulmuştur ve bu bölümde yapılmış olan çıkarımsal istatistik analizlerde (inferential statistics analysis) kullanılacak olan bağımsız değişkenler elde edilmiştir. Yöntem bölümünde evren ve örneklem başlığı altında verilen bu veriler bu bölümde Tablo 29'de tekrar verilerek ufak bir hatırlatma sağlanmak istenmiştir.

Tablo 29:
Katılımcıların Kişisel Bilgileri

<i>Değişkenler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	250	62.5
Erkek	150	37.5
<i>Yaş</i>		
21-50	254	63.5
51-60+	146	36.5
<i>Eğitim Seviyesi</i>		
İlkokul ve Ortaokul	44	11.0
Lise	73	18.3
Lisans ve sonrası	283	70.8
<i>Medeni Durum</i>		
Evli	274	68.5
Bekâr	105	26.3
Boşanmış ve Dul	21	5.3
<i>Doğum Yeri</i>		

Büyük şehir	143	35.8
Küçük şehir	257	64.3
<i>Çocuk Sahibi Olup Olmama</i>		
Evet	254	63.5
Hayır	146	36.5
<i>Yakınlarında KMÇ** Olup Olmama</i>		
Evet	88	22.0
Hayır	312	78.0

* *f*=frequency (sıklık), **korunmaya muhtaç çocuk

Bu analizde toplamda (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olma, muhtaç çocuk) 7 bağımsız değişken kullanılmıştır. Her bir değişkene bağlı olarak katılımcıların bilgi ve görüşlerinin değişiklik gösterip göstermemesi durumu ayrı ayrı tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Aynı veri üzerinde 7 farklı analiz yapıldığı için .05 olarak belirlenen hata payı Bonferonni düzeltmesi (Huck, 2004) yapılarak ($.05/7=.007$) kullanılmıştır ve sonuç olarak yapılan analizlerde hata payı .007 olarak alınmıştır.

Bu bölümün ilk araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinin cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 3. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 3: Kadınlar erkeklere göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.

Tablo 30:
Cinsiyet İçin Betimsel İstatistikler

<i>Cinsiyet</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Kadın	2.16	.66	250
Erkek	2.12	.65	150

M*= Mean (Ortalama), *SD*= Standard Deviation (Standart Sapma), ****n*=katılımcı sayısı

Cinsiyet bağımsız değişkeninde kadın ve erkek olarak iki ayrı grup bulunmaktadır. Kadın ($n=250$) grubunun erkek grubuna göre ($n=150$) ortalama puanları daha yüksek görünmektedir. Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. ANOVA analizi yapılmadan önce bakılması gereken birtakım varsayımlar vardır. Bunlardan en önemlisi göreceli olarak grupların varyanslarının homojen olup olmamasıdır (homogeneity of variances). Bunun için Levene's test sonuçlarına bakılmaktadır. Bu testte hipotezler şu şekildedir;

H_0 : %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H_1 : %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Bu nedenle Levene's test sonuçlarının anlamlı çıkmaması H_0 hipotezinin kabul edilmesi gerekmektedir. Cinsiyet grubu için yapılan Levene's test sonuçları Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31:
Levene's Test (Cinsiyet)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
.062	1	398	.803

$p > .05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi kabul edilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojendir denilebilir. Tek yönlü varyans analizi sonuçları hata payının önceden belirlenen (.007) şekliyle incelenmeye devam edilmiştir.

Tablo 32:
ANOVA Sonuçları (Cinsiyet)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama Kare</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
	<i>Toplamı</i>				
Gruplar arası	.138	1	.138	.320	.572
Grup içi	171.278	398	.430		
Toplam	171.415	399			

$p = .007$ (Bonferonni düzeltmesi=.05/7)

Tablo 32’de yer alan sonuçlar incelendiğinde kadın ve erkek katılımcılar arasında bulunan ortalama farkının anlamlı olmadığı görülmüştür $F(1, 398) = .320, p > .007, ns$. Bunun sonucunda Hipotez 3 doğrulanmamıştır. Kadınlar ile erkeklerin koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinin arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bu bölümün ikinci araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 4. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 4: Katılımcıların yaş ortalaması arttıkça koruyucu aile uygulaması hakkında bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış görülmektedir.

Tablo 33:
Yaş İçin Betimsel İstatistikler

Yaş	M	SD	N
21-50	2.22	.59	254
51-60	2.01	.74	146

*M= Mean (Ortalama), **SD= Standard Deviation (Standart Sapma), ***n=katılımcı sayısı

Yaş bağımsız değişkeninde toplamda iki ayrı grup bulunmaktadır. 21-50 yaş arası katılımcıların ($n=254$) diğer gruba göre ($n=146$) ortalama puanları daha yüksek görünmektedir. Katılımcılar arasında yaş ortalaması arttıkça ortalama puanları arasında bir düşüş gözlenmektedir. Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. İlk olarak grupların varyanslarının homojen olup olmaması (homogeneity of variances) varsayımı incelenmiştir. Levene’s test hipotezleri şu şekilde yazılmıştır;

H₀: %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H₁: %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Yaş grubu için yapılan Levene’s test sonuçları Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34:
Levene's Test (Yaş)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
14.667	1	398	.000*

* $p < .05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi reddedilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojen değildir denilebilir. Bu varsayımı ihlal ettiğimiz için çalışmanın başında belirlediğimiz hata payını bir puan düşürmemiz gerekmektedir. Bu nedenle yaş değişkeninde elde edilen bulgular $.04/7=.005$ hata payı göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Tablo 35:
ANOVA Sonuçları (Yaş)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama Kare</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
	<i>Toplamı</i>				
Gruplar	3.918	1	9.918	9.309	.002*
arası					
Grup içi	167.498	398	.421		
Toplam	171.415	399			

* $p=.005$ (Bonferonni düzeltmesi=.04/7)

Tablo 35'de yer alan sonuçlar incelendiğinde katılımcıların ortalama puan türlerinin arasında yaşlarına göre bulunan ortalama farkının anlamlı olduğu görülmüştür $F(1, 398) = 9.309, p = .002$. Yaş değişkeninde toplamda 2 farklı grup vardır. Bu nedenle 21-40 yaş grubunun ($M=2.22, SD=.59$) ortalama puanı 51-60 yaş grubunun ($M=2.01, SD=.74$) ortalamasından daha yüksek olduğu için Hipotez 4 reddedilmiştir. Yaş ortalaması arttıkça katılımcıların bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış görülmemiştir.

Bu bölümün üçüncü araştırma sorusu; "Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?" şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 5. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 5: Katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış görülmektedir.

Tablo 36:

Eğitim Seviyesi İçin Betimsel İstatistikler

<i>Eğitim Seviyesi</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
İlk ve Ortaokul	1.52	.87	44
Lise	2.01	.69	73
Lisans ve sonrası	2.28	.54	283

M*= Mean (Ortalama), *SD*= Standard Deviation (Standart Sapma), ****n*=katılımcı sayısı

Eğitim seviyesi bağımsız değişkeninde toplamda üç ayrı grup bulunmaktadır. Lisans ve sonrası grubundaki ($n=283$), lise ($n=73$) ve ilk ve ortaokul ($n=44$) gruplarına göre ortalama puanları daha yüksek görünmektedir. En yüksek ortalama puan lisans ve sonrası grubuna aittir ($M=2.28$, $SD= .54$). Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. İlk olarak grupların varyanslarının homojen olup olmaması (homogeneity of variances) varsayımı incelenmiştir. Levene's test hipotezleri şu şekilde yazılmıştır;

H_0 : %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H_1 : %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Eğitim seviyesi grubu için yapılan Levene's test sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37:

Levene's Test (Eğitim Seviyesi)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
20.522	2	397	.000*

* $p < .05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi reddedilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojen değildir denilebilir. Bu varsayımı ihlal ettiğimiz için çalışmanın başında belirlediğimiz hata payını bir puan düşürmemiz gerekmektedir. Bu nedenle eğitim seviyesi değişkeninde elde edilen bulgular $.04/7=.005$ hata payı göz önünde bulundurularak

incelenmiştir. Ayrıca, eğitim seviyesi bağımsız değişkeninde üç grup bulunduğu için tek yönlü varyans analizi sonuçlarının olumlu çıkması halinde yapılacak olan çoklu karşılaştırma analizi (Post-Hoc) sonuçlarını değerlendirirken varyansların homojen olup olmaması varsayımının ihlal edildiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 38:
ANOVA Sonuçları (Eğitim Seviyesi)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler</i> <i>Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama</i> <i>Kare</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	23.444	2	11.722	31.450	.000*
Grup içi	147.97	397	.373		
Toplam	171.41	399			

* $p=.005$ (Bonferonni düzeltmesi=.04/7)

Tablo 38’de yer alan sonuçlar incelendiğinde katılımcıların ortalama puan türlerinin arasında eğitim seviyelerine göre bulunan ortalama farkının anlamlı olduğu görülmüştür $F(2, 397) = 31.450, p = .000$. Eğitim seviyesi değişkeninde toplamda 3 farklı grup vardır. Bu nedenle hangi gruplar arasındaki farkların anlamlı olduğunu bulabilmemiz için çoklu karşılaştırma testi (Post-Hoc) yapmamız gerekmektedir. Levene’s teste göre varyanslar homojen olmadığı için daha ölçülü bir test olan Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır.

Tablo 39:
Scheffe Test Sonuçları (Eğitim Seviyesi)

	<i>Eğitim Seviyesi</i>	<i>Eğitim Seviyesi</i>	<i>Ortalama Farkı</i>	<i>Standart Hata</i>
Scheffe	İlk ve Ortaokul	Lise	-.4955*	.12
		Lisans sonrası	ve -.7584*	.10
	Lise	Lisans sonrası	ve -.2629*	.08

* $p<.05$

Çoklu karşılaştırma testinin sonuçlarına göre İlk ve Ortaokul mezunu katılımcılar ile Lise ve Lisans ve sonrası mezunu katılımcıların ortalamaları arasındaki farklar anlamlı bulunmuştur. Ayrıca Lise mezunu katılımcılar ile Lisans ve sonrası mezunu katılımcıların ortalamaları arasındaki farklar da anlamlı bulunmuştur.

Betimsel istatistikler incelendiğinde İlk ve Ortaokul mezunu katılımcılar ($M=1.52$, $SD=.87$), Lise ($M=2.01$, $SD=.69$) ve Lisans ve sonrası ($M=2.28$, $SD=.54$) gruplarına göre daha düşük bir ortalamaya sahiptir. Lise mezunu katılımcılar ($M=2.01$, $SD=.69$) Lisans ve sonrası katılımcılardan ($M=2.28$, $SD=.54$) daha düşük bir ortalamaya sahiptir. Elde edilen bulgulara göre Hipotez 5 doğrulanmıştır. Eğitim seviyesi düşük katılımcılar (ilkokul ve ortaokul) ile eğitim seviyesi yüksek katılımcılar (lise/lisans ve sonrası) arasındaki ortalama farkları anlamlı bulunmuştur. Ayrıca lise ve lisans ve sonrası grupları arasındaki ortalama farkları anlamlı bulunduğu için eğitim seviyesi arttıkça katılımcıların bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış olmuştur denilebilir.

Bu bölümün dördüncü araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri medeni hale göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 6. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 6: Bekâr katılımcılar evli, boşanmış ve dul katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri olumlu yönde artış göstermektedir.

Tablo 40:
Medeni Durum İçin Betimsel İstatistikler

<i>Medeni Durum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Evli	2.12	.64	274
Bekâr	2.28	.64	105
Boşanmış ve Dul	1.81	.84	21

* M = Mean (Ortalama), ** SD = Standard Deviation (Standart Sapma), *** n =katılımcı sayısı

Medeni durum bağımsız değişkeninde toplamda üç ayrı grup bulunmaktadır. Bekâr katılımcıların ortalaması ($n=105$), evli ($n=274$), boşanmış ve dul ($n=21$) gruplarındaki

katılımcılara göre daha yüksek görünmektedir. Evli katılımcılar ise boşanmış ve dul katılımcılara göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. En yüksek ortalama puan bekar grubuna aittir ($M=2.28$, $SD= .64$). Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. İlk olarak grupların varyanslarının homojen olup olmaması (homogeneity of variances) varsayımı incelenmiştir. Levene's test hipotezleri şu şekilde yazılmıştır;

H_0 : %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H_1 : %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Medeni durum grubu için yapılan Levene's test sonuçları Tablo 41'da verilmiştir.

Tablo 41:
Levene's Test (Medeni Durum)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
3.085	2	397	.047

$p < .05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi reddedilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojendir denilebilir.

Tablo 42:
ANOVA Sonuçları (Medeni Durum)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama Kare</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar arası	4.509	2	2.254	5.362	.005*
Grup içi	166.907	397	.420		
Toplam	171.415	399			

* $p = .007$ (Bonferonni düzeltmesi=.05/7)

Tablo 42'de yer alan sonuçlar incelendiğinde katılımcıların ortalama puan türlerinin arasında medeni durumlarına göre bulunan ortalama farkının anlamlı olduğu görülmüştür $F(3, 396) = 4.990$, $p = .002$. Medeni durum değişkeninde toplamda 3 farklı grup vardır. Bu nedenle hangi gruplar arasındaki farkların anlamlı olduğunu

bulabilmemiz için çoklu karşılaştırma testi (Post-Hoc) yapmamız gerekmektedir. Levene's teste göre varyanslar homojen çıkmıştır fakat yine de daha ölçülü olduğu için Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır.

Tablo 43:
Scheffe Test Sonuçları (Medeni Durum)

	<i>Medeni Durum</i>	<i>Medeni Durum</i>	<i>Ortalama Farkı</i>	<i>Standart Hata</i>
Scheffe	Bekâr	Boşanmış ve Dul	.4688*	.16

* $p < .05$

Çoklu karşılaştırma testinin sonuçlarına göre bekâr katılımcılar ile boşanmış ve dul katılımcıların ortalamaları arasındaki farklar anlamlı bulunmuştur. Diğer medeni durum gruplarının arasında yer alan ortalama farkları anlamlı bulunmamıştır. Betimsel istatistikler incelendiğinde bekâr katılımcılar ($M=2.28$, $SD=.64$), boşanmış ve dul ($M=1.81$, $SD=.84$) katılımcılara göre daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Bekâr katılımcılar ile evli katılımcılar arasında yer alan ortalama farkının anlamlı olmamasına rağmen Hipotez 6 kısmen doğrulanmıştır çünkü bekâr katılımcılar boşanmış ve dul katılımcılardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptirler. Sonuç olarak, toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri medeni duruma göre farklılık göstermiştir.

Bu bölümün beşinci araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri doğum yerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 7. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 7: Büyük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılar küçük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.

Tablo 44:

Doğum Yeri İçin Betimsel İstatistikler

<i>Doğum Yeri</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Büyük şehir	2.30	.55	143
Küçük şehir	2.06	.69	257

M*= Mean (Ortalama), *SD*= Standard Deviation (Standart Sapma), ****n*=katılımcı sayısı

Doğum yeri bağımsız değişkeninde iki ayrı grup bulunmaktadır. Büyükşehir belediyesi olan iller (nüfusa göre belirlenen) Büyük şehir ($n=143$), bunların dışında kalan iller ise Küçük şehir ($n=257$) olarak adlandırılmıştır. Büyük şehirlerde doğan katılımcıların ortalamaları ($M=2.30$, $SD= .55$) küçük şehirlerde doğan katılımcılardan ($M=2.06$, $SD= .69$) daha yüksektir. Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

İlk olarak grupların varyanslarının homojen olup olmaması (homogeneity of variances) varsayımı incelenmiştir. Levene's test hipotezleri şu şekilde yazılmıştır;

H_0 : %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H_1 : %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Doğum yeri grubu için yapılan Levene's test sonuçları Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45:

Levene's Test (Doğum Yeri)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
9.208	1	398	.003*

* $p < .05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi reddedilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojen değildir denilebilir. Bu varsayımı ihlal ettiğimiz için çalışmanın başında belirlediğimiz hata payını bir puan düşürmemiz gerekmektedir. Bu nedenle doğum yeri değişkeninde elde edilen bulgular $.04/7=.005$ hata payı göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Tablo 46:

ANOVA Sonuçları (Doğum Yeri)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama Kare</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
<i>Gruplar</i>	5.079	1	5.079	12.154	.001*
<i>arası</i>					
<i>Grup içi</i>	166.336	398	.418		
<i>Toplam</i>	171.415	399			

* $p=.005$ (Bonferonni düzeltmesi=.04/7)

Tablo 46’da yer alan sonuçlar incelendiğinde katılımcıların ortalama puan türlerinin arasında doğum yerlerine göre bulunan ortalama farkının anlamlı olduğu görülmüştür $F(1, 398) = 12.154, p = .001$. Doğum yeri grubunda iki farklı grup bulunmaktadır. Betimsel istatistikler incelendiğinde büyük şehirlerde doğan katılımcılar ($M=2.30, SD=.55$) küçük şehirlerde ($M=2.06, SD=.69$) doğan katılımcılardan daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Bu bulgular ışığında büyük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılar küçük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha yüksek ortalama puanlara sahiptirler. Hipotez 7 doğrulanmıştır.

Bu bölümün altıncı araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çocuk sahibi olup olmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 8. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 8: Çocuk sahibi olmayan katılımcılar çocuk sahibi olan katılımcılara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.

Tablo 47:

Çocuk Sahibi Olup Olmama İçin Betimsel İstatistikler

<i>Çocuk Sahibi Olup Olmama</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Evet	2.08	.61	254
Hayır	2.26	.67	146

M*= Mean (Ortalama), *SD*= Standard Deviation (Standart Sapma), ****n*=katılımcı sayısı

Çocuk sahibi olup olmama değişkeninde iki ayrı grup bulunmaktadır. Çocuk sahibi olan ($n=254$) katılımcıların ortalamaları ($M=2.08$, $SD= .61$) çocuk sahibi olmayan ($n=146$) katılımcılardan ($M=2.26$, $SD= .67$) daha düşüktür. Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. İlk olarak grupların varyanslarının homojen olup olmaması (homogeneity of variances) varsayımı incelenmiştir. Levene's test hipotezleri şu şekilde yazılmıştır;

H_0 : %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H_1 : %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Doğum yeri grubu için yapılan Levene's test sonuçları Tablo 4.37'de verilmiştir.

Tablo 48:

Levene's Test (Çocuk Sahibi Olup Olmama)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
.744	1	398	.389

$p>.05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi kabul edilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojendir denilebilir.

Tablo 49:

ANOVA Sonuçları (Çocuk Sahibi Olup Olmama)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
	<i>Toplamı</i>		<i>Kare</i>		
Gruplar	3.163	1	3.163	7.48	.007*
arası					
Grup içi	168.253	398	423		
Toplam	171.415	399			

* $p=.007$ (Bonferonni düzeltmesi=.05/7)

Tablo 49’da yer alan sonuçlar incelendiğinde katılımcıların ortalama puan türlerinin arasında çocuk sahibi olup olmama durumlarına göre bulunan ortalama farkının anlamlı olduğu görülmüştür $F(1, 398) = 7.481, p = .007$. Betimsel istatistikler incelendiğinde çocuk sahibi olmayan katılımcıların ortalamaları ($M=2.26, SD= .67$), çocuk sahibi olan katılımcıların ortalamalarından ($M=2.08, SD= .61$) daha yüksektir. Bu bulgular ışığında çocuk sahibi olmayan katılımcılar çocuk sahibi olan katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler denebilir. Hipotez 8 doğrulanmıştır.

Bu bölümün son araştırma sorusu; “Toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu literatür araştırması ve alan bilgisi çerçevesinde değerlendirilmiştir ve araştırmanın 9. Hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 9: Çevresinde korunmaya muhtaç çocuk (KMÇ) olan katılımcılar olmayan katılımcılara göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler.

Tablo 50:
Çevresinde KMÇ Olup Olmama İçin Betimsel İstatistikler

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Evet	2.13	.75	88
Hayır	2.15	.63	312

M*= Mean (Ortalama), *SD*= Standart Deviation (Standart Sapma), ****n*=katılımcı sayısı

Çevresinde KMÇ olup olmama değişkeninde iki ayrı grup bulunmaktadır. Evet cevabı ($n=88$) veren grubunun hayır ($n=312$) cevabı veren gruba göre ortalama puanlarının daha düşük olduğu görünmektedir. Fakat aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. ANOVA analizi yapılmadan önce bakılması gereken birtakım varsayımlar vardır. Bunlardan en önemlisi göreceli olarak grupların varyanslarının homojen olup olmamasıdır (homogeneity of variances). Bunun için Levene's test sonuçlarına bakılmaktadır. Bu testte hipotezler şu şekildedir;

H_0 : %95 güvenle grup varyanslar homojendir.

H_1 : %95 güvenle grup varyansları homojen değildir.

Bu nedenle Levene's test sonuçlarının anlamlı çıkmaması H_0 hipotezinin kabul edilmesi gerekmektedir. Çevresinde KMÇ olup olmama değişkeninde için yapılan Levene's test sonuçları Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51:
Levene's Test (Çevresinde KMÇ Olup Olmama)

<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>P</i>
6.454	1	398	.011*

* $p < .05$

Bu tabloya göre H_0 hipotezi reddedilir ve %95 güvenle grupların varyansları homojen değildir denilebilir. Bu varsayımı ihlal ettiğimiz için çalışmanın başında belirlediğimiz hata payını bir puan düşürmemiz gerekmektedir. Bu nedenle çevresinde KMÇ olup olmama değişkeninde elde edilen bulgular $.04/7=.005$ hata payı göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Tablo 52:

ANOVA Sonuçları (Çevresinde KMÇ Olup Olmama)

<i>Kaynak</i>	<i>Kareler</i>	<i>df</i>	<i>Ortalama Kare</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
	<i>Toplamı</i>				
Gruplar arası	.023	1	.023	.054	.816
Grup içi	171.392	398	.431		
Toplam	171.415	399			

$p=.005$ (Bonferonni düzeltmesi=.04/7)

Tablo 52’de yer alan sonuçlar incelendiğinde evet ve hayır diyen katılımcılar arasında bulunan ortalama farkının anlamlı olmadığı görülmüştür $F(1, 398) = .054, p > .007, ns$. Bunun sonucunda Hipotez 9 doğrulanmamıştır. Çevresinde korunmaya muhtaç çocuk (KMÇ) olan katılımcılar ile olmayan katılımcılar arasında koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinde anlamlı bir fark yoktur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde ilk olarak bulgular bölümünde elde edilen sonuçlar özet şeklinde verilmiştir. Daha sonra bu sonuçlar kavramsal çerçeve bölümünde incelenen alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Son olarak çalışmanın sonuçları ışığında hazırlanan önerilere yer verilmiştir.

Tartışma ve Yorum

Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular koruyucu aile uygulamasının ülkemizdeki güncel durumu ile paralellik göstermektedir. Profesyonel olarak 1960'lı yılların başında uygulanmaya başlanmasına rağmen koruyucu aile hizmeti hala istenilen seviyede uygulanmamaktadır. 2017 yılsonu itibariyle koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısının toplam korunmaya muhtaç çocuk sayısına oranı %3.7 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ise koruyucu aile hizmetine yönelik bilginin oldukça az olduğu ortaya çıkmıştır ve az da olsa bilginin var kategorisinde katılımcıların %48.8'i (195 kişi) yer almıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ne baktığımızda, koruyucu aile uygulamasının yaklaşık %80 oranında gerçekleştiği ve birçok anlamda bu uygulamaya önem veren bir ülkedir. Fakat konu koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerin incelenmesi olduğunda orada da durumun çok farklı olmadığı rahatça söylenebilir. Şubat 2017'de yapılan geniş bir anket çalışmasında katılımcıların yarısından biraz fazlası koruyucu aile uygulaması hakkında hiçbir bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir (Poll, 2017). Ayrıca ülkemizde yürütülen bir tez çalışmasında katılımcıların korunmaya muhtaç çocuk ve koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyi oldukça düşük bulunmuştur (Özkara, 2005). Başka bir çalışmada ise araştırmaya katılanların % 21'i koruyucu aile hizmetini ilk olarak bu ankette duyduğunu cevabını vermiştir (Kuş, 2014). Bu durumun bir sonucu olarak koruyucu aile uygulamasının önündeki en büyük engelin toplumun bilgi düzeyindeki eksiklik olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada katılımcıların bilgi düzeylerinin en düşük olduğu ve çoğunlukla yanıldıkları nokta bireylerin koruyucu aile olma nedenleri ile ilgilidir. Katılımcıların koruyucu aile olma nedenlerinin incelendiği birçok çalışmada koruyucu aile hizmetinden maddi çıkar sağlamak nedenler arasında gözlemlenmemiştir (Bilican-Gökkaya, 2014; Leber ve LeCroy, 2012). Fakat Kırıkkale ili örneğinde yapılan bu çalışmada katılımcıların %38.6'sı çoğu insanın para için koruyucu aile olduğunu

düşünmektedirler ve %40'ının bu konu hakkında herhangi bir bilgisi yoktur.

Elde edilen bulgular ile ilgili en büyük çelişki yine bu konu hakkında karşımıza çıkmıştır. Katılımcıların doğru bildikleri yanlışların sorulduğu bölümde, “Koruyucu aileler sadece maddi fayda sağlamak amacıyla koruyucu aile olmaktadır” maddesine katılımcıların 354'ü (%88.5) yanlış, 46'sı (%11.5) doğru cevabını vermiştir. Buradan çıkarılacak sonuç katılımcıların para için koruyucu aile olmayı uygun görmemekle birlikte, bireylerin koruyucu aile olmayı seçmelerini sağlayan diğer nedenler hakkında bilgi sahibi olmadıkları, çünkü genel olarak koruyucu aile hizmeti hakkındaki bilgilerinin yetersizliği olabilir.

Çalışmanın bulguları incelendiğinde, her ne kadar koruyucu aile uygulaması hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmasalar da, bu çalışmaya katılan bireyler uygulamanın önemi hakkında birtakım bilgiye sahiptirler sonucu çıkarılabilir. Katılımcıların yaklaşık %90'ı koruyucu aile sistemi daha fazla ulusal ilgiyi hak ettiğini ve %84'ü hükümetin koruyucu aile sistemini desteklemek için daha fazla harcama yapması gerektiğini düşünmektedir. Bu sonuç, yapılan birçok çalışma ile de benzerlik göstermektedir. Amerika'da yapılan bir çalışmada %66.8'i devletin koruyucu aile hizmetine yönelik daha destekleyici ve geliştirici çalışmalar yapması gerektiğini belirtmiştir (Leber ve LeCroy, 2012).

Bu çalışmada katılan bireylerin doğru sandıkları, 4 yanlış olduğu sonucu elde edilmiştir. Bunlardan bir tanesi çocukların çoğunlukla ebeveynleri tarafından ihmal edildiği için koruyucu aile yanına yerleştiriliyor olmasıdır. 2016 yılında Amerikalıların koruyucu aile hizmeti üzerine doğru bildikleri yanlışları belirlemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada en çok rastlanan beş yanlış bilgidен birincisi aynı bu çalışmada ortaya konulduğu üzere çocukların koruyucu aile sistemine alınmasının en önemli nedeni ebeveyn istismarı ve ihmalidir olarak bulunmuştur (Dave Thomas Foundation, 2016). Aynı şekilde güncel çalışmamızda katılımcıların %52.8'i çoğu çocuğun koruyucu aile sistemine girme nedenini fiziksel veya cinsel tacize maruz kalmaları olarak görmektedirler. 1957 yılında çıkarılan 6972 sayılı Çocuk Koruma Kanununun birinci maddesinde ifade edildiği üzere; beden, ruh ve ahlâk gelişmeleri tehlikede olup; ana ve babası olmayan, ana veya babası belli olmayan, ana ve babası tarafından terkedilen ve

ana ve babası tarafından ihmâl edilip fuhşa, dilencilige, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanmaya veya serseriliğe sürüklenmek tehlikesine maruz bırakılan çocuklara korunmaya muhtaç çocuklar denilir. 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği koruyucu aile uygulaması hakkında her noktayı detaylı bir şekilde el almaktadır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012). Korunmaya muhtaç çocuk durumunda olan her çocuk bu yönetmelikte belirlenen hususlar çerçevesinde koruyucu aile hizmetinden yararlanabilir. Sonuç olarak, korunmaya muhtaç çocukların bu hizmetten yararlanmalarını gerektiren birçok neden bulunmaktadır.

Katılımcıların, bir diğeri yanıldıkları nokta ise koruyucu ailelere yapılan ödemeler ile ilgilidir. Katılımcıların %59'u koruyucu ailelerin, çocuklarının günlük ihtiyaçlarını karşılamak adına, aldıkları paraya ek olarak, koruma altındaki çocuklar için ayrı bir maaş ödendiğini düşünmektedirler. Koruyucu ailelere yapılacak olan ödemeler 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 24, 25, 26 ve 27. maddelerinde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012). Koruyucu ailelere sadece yanlarına yerleştirilen çocukların ihtiyaçlarında kullanmalarına karşılık yıla göre belirlenen oranlar ve katsayılar karşılığı bir ödeme yapılmaktadır. Bunun dışında ayrı bir ödeme yapılmadığı gibi isteyen aileler bu ödemeyi almamayı tercih edebilirler. Ülkemizde yapılan bir çalışmada katılımcıların koruyucu aile olmak istememelerinin en önemli nedeni ekonomik yetersizlik olarak ortaya çıkmıştır (Özkara, 2005). Buradan çıkarılacak sonuç her ne kadar birçok kesim tarafından etik olarak karşılanmasa da sağlanan veya sağlanacak olan maddi imkânlar koruyucu aile uygulamasının bir parçasıdır. Koruyucu aile uygulamasının Kırıkkale ilindeki durumunu öğrenmek amacıyla bir sosyal hizmet uzmanı ile yapılan görüşmede, uzman; birçok ailenin sağlanan ödemeler için koruyucu aile olmak istediğini ve beklenenin aksine bu nedeni başvuru esnasında açıkça dile getirdiklerini ifade etmiştir. Bu nedenle bu hizmetin maddi yükümlülükleri olduğu gerçeği bu çalışmaya katılan bireyleri "eğer bir birey koruyucu aile oluyorsa mutlaka maddi bir çıkarı vardır" gibi bir düşünceyi sevk etmiş olabilir.

Korunmaya muhtaç çocukların problemlili bireyler oldukları yanılgısı bu çalışmada da ortaya konmuştur ve katılımcıların %65.3'ü korunmaya muhtaç çocukların birçoğunun psikolojik problemlere sahip ve şiddete eğilimli olduklarını düşünmektedir. Bu durum

tamamen yanlış olmamakla birlikte bu sistemde yer alan her çocuk için geçerli değildir. Kanada'da 63 koruyucu aile ile yapılan bir çalışmada, korunmaya muhtaç çocukların ailelere doğru bir şekilde yerleştirilmelerini sağlamak için nelere dikkat edilmesi gerektiği sorulmuştur (Brown, 2008). Katılımcılar ilk olarak koruyucu aile olmak isteyen bireylerin kişilik özelliklerini ve becerilerinin dikkate alınmasının önemli olduğunu belirtmiş ve ikinci olarak da korunmaya muhtaç çocuk hakkında detaylı bilgi toplanması (çocuğun beklentileri, problemleri, geçmiş rahatsızlıkları gibi) gerektiğinin belirtmişlerdir. Koruyucu aile uygulamasının başarılı olabilmesi için korunmaya muhtaç çocuğun bireysel özelliklerinin dikkate alınması çok önemlidir. Bu nedenle bu çocukların içinde buldukları durumlar göz önünde bulundurularak olası psikolojik problemler veya şiddet eğilimleri önceden belirlenip gerekli önlemler alınmalıdır. Fakat bu durum tüm korunmaya muhtaç çocuklara genelleme yapılmasına yol açmamalıdır.

Çalışmamızda kadın ve erkek katılımcılar arasında bilgi düzeyi açısından bulunan ortalama puan farkı bulunan analiz sonucunda anlamlı bulunmamıştır yani bu çalışmanın katılımcılar, göz önünde bulundurulduğunda kadınlar erkeklere göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşe sahiptir denilemez. Kuş'un 2014 yılında Çanakkale ili örneğinde yaptığı araştırmada, çalışmamızın aksine koruyucu aile olma isteği ile cinsiyet değişkeni arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve kadınların erkeklere oranla koruyucu aile olmayı daha fazla istedikleri şeklinde sonuç bulunmuştur. Bu iki farklı sonuç ele alındığında kadınların sahip oldukları annelik içgüdüleri ile koruyucu aile olma istemelerinin erkeklere göre daha fazla olması olası bir durum olarak yorumlanabilir. Fakat bu durum çalışmamızda ortaya konduğu gibi illaki; kadınların koruyucu aile ile ilgili, erkeklerden daha fazla bilgiye sahip olması gerektiği sonucunu bize vermez.

Bu çalışmada genç ve yaşlı grup arasındaki ortalama puan farkı genç grup açısından anlamlı bulunmuştur. Yaş ortalaması arttıkça katılımcıların bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış beklenirken, genç grubun yaşlı gruptan daha fazla bilgiye ve olumlu görüşe sahip olduğu ortaya konmuştur. Yukarıda adı geçen çalışmada da koruyucu aile olma isteği ile yaş değişkeni arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızın sonuçları ile tutarlı olarak bu çalışmada da koruyucu aile olma isteği azaldıkça yaş ortalamasının arttığı gözlemlenmiştir (Kuş, 2014). Bu ortak bulgular genç

yaştaki bireylerin toplumsal olaylara yönelik farkındalıklarının gerek teknolojinin ilerlemesi gerekse eğitim seviyelerinin artması sayesinde olumlu yönde artış gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmanın en önemli değişkenlerinden bir tanesi eğitim düzeyidir. Eğitim seviyesi düşük katılımcılar (ilkokul ve ortaokul) ile eğitim seviyesi yüksek katılımcılar (lise/lisans ve sonrası) arasındaki ortalama farkları anlamlı bulunmuştur. Ayrıca lise ve lisans ve sonrası grupları arasındaki ortalama farkları anlamlı bulunduğu için eğitim seviyesi arttıkça katılımcıların bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış olmuştur denilebilir. Yapılan diğer benzer çalışmalarda (Kuş 2014; Özkara; 2005; Poll, 2017) da olduğu gibi bu çalışmada da koruyucu aile uygulamasının yaygınlaşması önündeki en büyük engel bu konuda ki bilgi düzeyinin düşük olduğu gerçeği olarak ele alınmıştır. Bu durum eğitim seviyesinin artmasının bireylerin koruyucu aile uygulaması hakkında bilgilerine olumlu yönde katkı sağlayacağı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmamızda bekâr katılımcılar ile boşanmış ve dul katılımcılar arasındaki ortalama puan farkı anlamlı bulunmuştur ve toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri medeni duruma göre farklılık göstermiştir. Bu bulgularla tutarlı olacak şekilde başka bir çalışmada koruyucu aile olma isteği ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve medeni durumu dul ve boşanmış olan katılımcıların, koruyucu aile olmak istemedikleri görülürken, bekâr olanların diğerlerine oranla koruyucu aile olmayı daha fazla istedikleri ortaya konmuştur. Bu durum, bekâr olan bireylerin çocuk yetiştirmenin sorumluluğunun farkında olmadan koruyucu aile sistemine yaklaştıkları anlamına gelirken, evli, boşanmış ve dul bireylerin tecrübeleri doğrultusunda koruyucu aile sistemine temkinli yaklaştıkları söylenebilir.

Büyük şehirlerde doğan katılımcılar, küçük şehirlerde doğan katılımcılardan daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Bu bulgular ışığında büyük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılar küçük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye sahiptirler. Bu konuda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sağladığı koruyucu aile istatistiklerini incelemek faydalı olacaktır (Koruyucu Aile İstatistikleri, 2018). 2018 Ocak ayı itibariyle İstanbul, koruyucu aile hizmetinin en yaygın olarak görüldüğü il olmuştur. İstanbul ilinde 484

koruyucu aile mevcuttur ve bu aileler toplam 532 çocuğun bakımını üstlenmiştir. İstanbul ilini 360 koruyucu aile ve 404 koruyucu aile yanındaki çocuk ile İzmir takip etmektedir. Üçüncü sırada yer alan Ankara ilindeki mevcut koruyucu aile sayısı 310 iken koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayısı 318'dir. Koruyucu aile sayıları ile İstanbul, İzmir, Ankara, Kayseri, Kocaeli, Konya, Bursa, Gaziantep, Samsun ve Adana ilk 10 il olarak görülmektedir. Bu 10 ilde nüfus yoğunluğu açısından büyükşehir belediyesi olan illerdir. En az koruyucu aile sayısının bulunduğu 10 il ise Hakkâri, Iğdır, Kilis, Ağrı, Kars, Şırnak, Bayburt, Nevşehir, Ardahan ve Tunceli illeridir. Bu 10 ilde nüfus yoğunluğu açısından küçük şehir belediyesi olan illerdir. Koruyucu aile hizmetinin illere göre dağılımını incelerken dikkat etmemiz gereken en önemli etken nüfus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir ilde nüfus arttıkça o ildeki korunmaya muhtaç çocuk sayısında da artış görülmektedir çünkü bu illerde var olan iş imkânları köyden kente göç olgusunun artmasına neden olmuştur ve bunun sonucu olarak gelir ortalamasının düşmesi korunmaya muhtaç çocukların sayısının artmasının sebeplerinden bir tanesidir. Bu bilgiler ışığında, korunmaya muhtaç çocuk sayısındaki bu artış büyükşehir belediyesi olan illerde yaşayan bireyleri koruyucu aile olma yönünde etkilemiştir ve bu konuda bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır sonucuna varılabilir.

Çocuk sahibi olmayan katılımcıların ortalamaları, çocuk sahibi olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir ve bu fark anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular ışığında çocuk sahibi olmayan katılımcılar çocuk sahibi olan katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptirler denebilir. Diğer bir araştırmada aynı şekilde çocuk sahibi olmayanların koruyucu aile hizmeti hakkındaki bilgi düzeylerinin çocuk sahibi olanlara kıyasla daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir (Kuş, 2014). Bu sonuçlar medeni durum değişkeninde olduğu şekliyle yorumlanabilir. Çocuk sahibi olmayan bireylerin koruyucu aile uygulamasına daha çok duygusal yönden yaklaştıkları, çocuk sahibi olan bireylerin ise çocuk yetiştirme konusunda sahip oldukları geçmiş yaşantılar dolayısı ile duruma daha gerçekçi yaklaştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmada, çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olan katılımcılar ile olmayan katılımcılar arasında koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinde anlamlı

bir fark bulunmamıştır. Bu duruma korunmaya muhtaç çocuğun tanımı ile ilgili bilgi eksikliğinin yol açtığı söylenebilir. Yapılan bir çalışmada yakın çevresinde maddi veya manevi yardıma ihtiyacı olan çocuk ve öz ailesi tarafından şiddete maruz kalan çocuk olma durumu ile koruyucu aile olma isteği değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fakat çevresinde öz ailesi tarafından ihmal edilen çocuğun varlığı ve çevresinde öz ailesi tarafından çalışmaya zorlanan çocuğun varlığı ile koruyucu aile olma isteği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Kuş, 2014). Bu sonuçlar çalışmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Bireyler çocukların hangi durumlarda korunma altına alındıklarını ve koruyucu aile yanına yerleştirilmeleri gerektiğini bilmemektedirler. Bu durum, araştırmamızın ilk doğrulanmış hipotezi olan bireylerin korunmaya muhtaç çocuklar ve koruyucu aile uygulaması hakkındaki bilgi yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç

Bu araştırmada koruyucu aile uygulamasına yönelik toplumun bilgi düzeyi, görüşleri ve doğru bildikleri yanlışlar tespit edilmiştir. Bu nedenle koruyucu aile uygulamasına yönelik toplumun farkındalığı Kırıkkale ili örneğinde ele alınmıştır. Ayrıca koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyi çeşitli demografik değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal, doğum yeri, çocuk sahibi olup olmama, çevresinde korunmaya muhtaç çocuk olup olmama) incelenmiştir. Bu amacı yerine getirebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu Kırıkkale ilinde ikamet eden 400 bireye uygulanmış ve elde edilen veriler uygun yöntemler doğrultusunda analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar araştırma soruları göz önünde bulundurularak aşağıda özetlenmiştir.

1. Koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyinin ölçüldüğü bölümde katılımcılarının çoğunun biraz bilgim var kategorisinde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kırıkkale ilinde ikamet eden bu katılımcılar koruyucu aile uygulaması üzerine çok fazla bilgiye sahip değillerdir denilebilir.
2. Katılımcıların doğru bildikleri yanlışların belirlenmesi için hazırlanan bölümde yer alan 11 maddeden 7'si katılımcılar tarafından doğru olarak cevaplanmış, fakat katılımcılar 4 maddede yanılmışlardır. Katılımcıların yanıldığı 4 madde de (8, 6, 3 ve 1. Maddeler) yanlış ifadelerdir fakat katılımcıların çoğu doğru olarak işaretleme yapmışlardır. Bunun sonucunda katılımcıların doğru bildikleri bazı yanlışların olduğu sonucuna varılmıştır.

3. Kadın ve erkek katılımcılar arasında bilgi düzeyi açısından bulunan ortalama puan farkı yapılan analiz sonucunda, sonuç anlamlı bulunamamıştır. Kadınlar ile erkeklerin arasında koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi düzeyi açısından bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.
4. Genç ve yaşlı grup arasındaki ortalama puan farkı genç grup açısından anlamlı bulunmuştur. Yaş ortalaması arttıkça katılımcıların bilgi ve görüşlerinde olumlu yönde artış olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
5. Çoklu karşılaştırma testinin sonuçlarına göre ilk ve ortaokul mezunu katılımcılar ile lise ve lisans ve sonrası mezunu katılımcıların ortalamaları arasındaki farklar anlamlı bulunmuştur. Ayrıca lise mezunu katılımcılar ile lisans ve sonrası mezunu katılımcıların ortalamaları arasındaki farklar da anlamlı bulunmuştur. Eğitim seviyesi düşük katılımcılar (ilkokul ve ortaokul) ile eğitim seviyesi yüksek katılımcılar (lise/lisans ve sonrası) arasındaki ortalama farkları anlamlı bulunmuştur. Eğitim seviyesi arttıkça katılımcıların bilgi ve görüşlerinde, olumlu yönde artış olmaktadır sonucu elde edilmiştir.
6. Bekâr katılımcılar, boşanmış ve dul katılımcılara göre daha yüksek bir ortalama puana sahiptir. Bekâr katılımcılar ile evli katılımcılar arasında yer alan ortalama farkının anlamlı olmamasına rağmen hipotez 6 kısmen doğrulanmıştır çünkü bekâr katılımcılar ile boşanmış ve dul katılımcılar arasındaki ortalama puan farkı anlamlı bulunmuştur. Sonuç olarak, toplumun koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşleri medeni duruma göre farklılık göstermiştir.
7. Büyük şehirlerde doğan katılımcılar, küçük şehirlerde doğan katılımcılardan daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Bu bulgular ışığında büyük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılar küçük şehir belediyesi olan illerde doğan katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye sahiptirler sonucuna ulaşılmıştır.
8. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların ortalamaları, çocuk sahibi olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir ve bu fark anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular ışığında çocuk sahibi olmayan katılımcılar çocuk sahibi olan katılımcılara göre koruyucu aile uygulamasına yönelik daha fazla bilgiye ve daha olumlu görüşlere sahiptir sonucu çıkarılmıştır.

9. Çevresinde KMÇ olan katılımcılar ile olmayan katılımcılar arasında koruyucu aile uygulamasına yönelik bilgi ve görüşlerinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Kırıkkale ili örneğinde 400 katılımcı ile yapılan anket çalışmasının sonucunda elde edilen bilgiler açıkça göstermektedir ki Türkiye’de koruyucu aile hizmeti çok fazla bilinmemekte ve yaygın bir şekilde işlevini yerine getirememektedir. Çalışmamızda bu duruma neden olabileceği düşünülen birtakım demografik değişkenler ele alınmıştır ve bir kısmının doğruluğu yapılan analizler sonucunda kanıtlanmıştır. Bu nedenle bu süreçte atılması gereken ilk adım ülkemizde koruyucu aile hizmetini geliştirmek ve yaygınlaştırmak adına ne gibi çalışmaların yapılması gerektiği yönünde olmalıdır. Bu alanda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, bu uygulamanın önündeki engeller kısaca şu şekilde özetlenebilir;

(1) Reklam ve tanıtım yok, (2) Sosyal hizmetlerden kaynaklanan sorunlar (kampanyaların yeterli olmaması, uygulamanın batı merkezli olması, meslek elemanı azlığı, hizmetin pesinden koşulmaması, araç sıkıntısı ve bürokratik engeller), (3) Tutucu (dini açıdan) bir kesime sahip olmamız (Çevre sıcak bakmıyor, dini bakış açısı bir engel, toplumsal baskı ve toplumsal bilinç eksikliği, insan sevgisi eksikliği, insanımız bencilce yaşıyor), (4) Türk aile yapısı, (5) Hizmetin yükümlülükleri ağır olması (Her şey için izin gerekiyor, çocuğun geri alınma riski aileleri korkutuyor, insanlar sorumluluk almak istemiyor). Çalışmamız sonucunda elde edilen bilgilerde göz önünde bulundurulduğunda aşağıda yer alan öneriler de bulunulabilir.

1. Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması için AÇSHB’nin kamusal alanda sürekli ve sistemli olarak tanıtım yapması gereklidir.
2. Özellikle doğru bilinen yanlışların üzerinde durularak, sosyal çalışma görevlileri (SÇG) tarafından toplumu bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
3. Koruyucu aile uygulamasına yönelik, sosyal çalışma görevlilerinin, diğer sosyal sistemler ile (MEB, Sağlık Bakanlığı gibi) iş birliği yapması koruyucu aile uygulaması üzerine, daha hızlı ve daha etkili çalışmalar ortaya koymalarını sağlayabilir.
4. Koruyucu ailelerin bir araya gelerek kurdukları dernekler, sivil toplum kuruluşları koruyucu ailenin tanıtılması ile ilgili; eğitim, seminer, toplantı, panel organizasyonları gibi çalışmalar yapılabilir.

5. Türkiye’de koruyucu aile hizmet modelinin gelişmesi ve yaygınlaşması için, toplumsal yapımıza uygun değişikliklere ihtiyaç vardır. Bu bakımdan AÇSHB, koruyucu aile hizmetine yönelik toplumun farkındalığı ile ilgili yapılan çalışmaları değerlendirip, çalışmalarını bu doğrultuda genişletebilir.
6. Toplumun koruyucu aile ile ilgili farkındalığını artırmak için, AÇSHB biriminin gözetiminde RTÜK ile iş birliği yapılarak, koruyucu aile hizmetinin, televizyonlarda kamu spotu olarak verilmesi ya da filmlerde dizilerde koruyucu aile hizmetinin işlenmesi, uygulamaya katkı sağlayabilir.
7. Koruyucu aile hizmetine dâhil olmak isteyen fakat bazı çekinceleri olan ailelere AÇSHB tarafından görevlendirilen, sosyal çalışma görevlileri ve psikologlar çekindikleri noktalar üzerine aileler ile konuşabilir.
8. Toplumun koruyucu aileye yönelik, yanlış veya eksik dini bilgiden kaynaklı düşüncelerinin, ortadan kaldırılması adına AÇSHB ile Diyanet İşleri Başkanlığını iş birliği yapabilir.
9. Koruyucu aile olan bireylerin yakından tanınması açısından televizyon programlarında koruyucu ailelik yapan bireylere, ailelere ve bu uygulama hakkındaki deneyimlerine yer verilebilir. Bu ailelerin özellikle yaşadıkları olumlu deneyimler toplumun diğer bireyleri için hem yol gösterici hem de koruyucu aile olma isteklerini arttırıcı yönde bir rol oynayacaktır.
10. Sosyal medya aracılığı koruyucu aile hizmeti hakkında tanıtıcı reklamlar ve bilgilendirici yayınlar yapılabilir. Bu tanıtımların sistematik ve sürekli olması sağlanabilir.
11. Cinsiyet değişkeninin önemli olmadığı göz önünde bulundurularak kadın-erkek ayırt etmeden toplumun her kesiminin koruyucu aile uygulaması hakkında bilinçlendirilmesi yapılmalıdır.
12. Bireylerin koruyucu aile hizmeti gibi diğer sosyal sorumluluk projelerine katılım göstermelerini de sağlayacak, gerek ulusal çapta gerekse yerel anlamda faaliyetler düzenlenebilir.
13. Sosyal hizmetler açısından kaynaklanan sorunların önüne geçilebilmesi açısından koruyucu aile hizmeti alanında çalışabilecek meslek elemanlarının sayısı ve kalitesi arttırılabilir. İl ve ilçe bazında kurulan koruyucu aile hizmeti birimlerinin aktif çalışmalar gerçekleştirmesi sağlanabilir.
14. Koruyucu aile hizmetinin maddi yükümlülükleri göz önünde bulundurularak koruyucu aile hizmetinde yapılan ödemelerin, aileleri çocuğun bakımı için teşvik edici olması sağlanabilir.
15. Genç, eğitim seviyesi yüksek ve bekâr olan bireylerin yaşlı, eğitim seviyesi düşük ve boşanmış veya dul olan bireylere göre koruyucu aile uygulaması hakkında daha

fazla bilgiye sahip oldukları göz önünde bulundurularak problem olan kesimler belirlenerek tanıtım ve bilgilendirme o kesimlerde yoğunlaştırılabilir.

16. Nüfus yoğunluğu az olan illerdeki koruyucu aile uygulamasının azlığı dikkate alınarak bu illerde tanıtıcı ve bilgilendirici çalışmalara ağırlık verilebilir.
17. Son olarak, bu alanda yapılacak tüm çalışmalarda ve atılacak olan her adımda Çocuk Hakları Sözleşmesinin odak noktası olan çocuğun yüksek yararı düşüncesi her zamanda göz önünde bulundurulmalıdır ve bahsi geçen çocukların bir ülkenin geleceğini oluşturdukları gerçeği asla göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

AÇSB İstatistikler. (2018). Erişim: 31 Aralık 2018.

<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>

Aboud, Frances.- Samuel, Mesfin. - Hadera, Alem. - Addus, Abdulaziz. “Intellectual, social and nutritional status of children in an Ethiopian orphanage”. *Social Science and Medicine*, 33/ 11 (1991):1275-1280.

Ahmad, Abdulbaghi.- Mohamad, Kirmanj. “The socioemotional development of orphans in orphanages and traditional foster care in Iraqi Kurdistan”. *Child Abuse & Neglect*, 20/12 (1996):1161-1173.

Ajdukovic, Marina. - Ajdukovic, Dean. “Psychological well-being of refugee children”. *Child Abuse & Neglect*, 17 (1993): 843-854.

Akyüz, Emine. “Çocuğun Güvenliği İlkesi Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 24/2 (1992): 709-734.

Akyüz, Emine. *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi Yayınları, 2000.

Alp, Alper. *Yeni çalışma biçimleri ve değişen aile yapısı bağlamında çalışan kadınlar*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007.

Baum, Angela - Crase, Sedahlia Jasper - Crase, Kirsten Lee. “Influences on the decision to become or not become a foster parent. Families in Society”. *The Journal of Contemporary Social Services* 82/2 (2001): 202-213.

Bilican-Gökkaya, Veda. “Ailelerin, koruyucu aile olma nedenleri (Sivas ili örneği)”. *Journal of Human Sciences*, 11/1 (2014): 603-620.

Brown, Jason. D. “Foster parents’ perceptions of factors needed for successful foster placements”. *Journal of child and family studies* 17/4 (2008): 538-554.

Brown, Jason. D. - Bednar, Lisa. M. “Foster parent perceptions of placement breakdown”. *Children and Youth Services Review* 28/12 (2006): 1497-1511.

Cohen, Louis – Manion, Lawrence – Morrison, Keith. Research methods in education. New York: Routledge, 2002.

Çocuk Hizmetleri Hedefler. (2018). Erişim: 20 Kasım 2018

<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/hedeflerimiz>

Çocuk Koruma Kanunu. (2005). Erişim: 20 Kasım 2018

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>

Çocuk Refahı Belgesi. (2013). Erişim: 12 Aralık 2018

<http://www.sck.gov.tr/oced/CocukRefahBelgesi.pdf>

Daşbaşı, Serap. “Koruyucu Aile Hizmetinin Koruyucu Aileler Ve Biyolojik Çocukları Üzerindeki Etkisi”. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 26/1 (2015): 65-87.

Dave Thomas Foundation. (2016). Erişim: 6 Aralık 2018

<https://www.davethomasfoundation.org/five-myths-about-foster-care-adoption>

Duman, Nurdan. “Amerika Birleşik Devletlerinin OHIO Eyaletinde Çocuk Koruma Sistemi İçinde Koruyucu Aile Hizmetleri”. *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı*. Haz. Neşe Erol. 261- 290. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, 2008.

Endrawes, Gihane. - O'Brien, Louise. - Wilkes, Lesley. “Egyptian Families Caring for a relative with Mental Illness”. *A Hermeneutic Study. International Journal of Mental Health Nursing*, 16 (2007):431–440.

Erol, Neşe.- Şimşek Z. - Üstüner, S. *Çiçekli dünyamda elimi yalnız bırakma: Dünya 'da ve Türkiye 'de Çocuk Koruma Sistemleri, Koruyucu Aile Evlat Edinme*. Ankara: Ümit Matbaacılık, 2005.

Eyce, Berrin. “Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi* 1/4 (2000): 223-244.

Fiawoo, D. “Some patterns of foster care in Ghana”. In C. Oppong, C. Adaba,

M. Bekombo-Priso, and J. Moge (Eds.), *Marriage, Fertility and Parenthood in*

West Africa. Canberra, Australia: Australian National University Press. (1978):273–288

Foster care statistics USA. (2016). Erişim: 10 Aralık 2018
www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/foster/

Fostering Statistics UK. (2018). Erişim: 28 Kasım 2018
www.thefosteringnetwork.org.uk/advice-information/all-about-fostering/fostering-statistics

Fraenkel, Jack. R. - Wallen, Norman. E. - Hyun, Helen. H. *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: McGraw Hill, 2012.

Gezek, Funda. *Sokakta yaşayan gençlerin aile yapısı ve madde bağımlılığı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007.

Gibbs, Deborah. - Wildfire, Judith. “Length of service for foster parents: Using administrative data to understand retention”. *Children and Youth Services Review* 29/5 (2007): 588-599.

Goody, E. *Parenthood and social reproduction: Fostering and occupational roles in West Africa*. London: Cambridge University Press. (1982).

Huck, Schuyler. M. *Reading statistics and research*. Boston: Pearson, 2004.

İçağasioğlu, Arzu. “Koruyucu Aile Hizmetinin Toplam Kalite Yönetimi (TKY) Asından Değerlendirilmesi”. *İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet, Prof. Dr. Nesrin Koşar’a Armağan* Ankara: HÜ Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, 2001.

İzgi, Özkan “*Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi (Hukuk Vesikalarına Göre)*”. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, (1987): 89-97.

Kahraman, Fatma. *Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2007.

Karakayalı, Gökhan. *Velayet Hakkının Kullanılmasına İlişkin Hukuki Sorunlar ve Özellikle Koruyucu Aile Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2009.

Karakaş, Banu - Çevik, Ömer Can. “Çocuk refahı: çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 18/3 (2016): 887-906.

Karakoç, Fatma Yeşim. - Dönmez, Levent. “Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler”. *TED* 40/40 (2014).

Karasar, Niyazi. *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.

Karatay, Abdullah. “Türkiye’de Koruyucu Aile: Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü”. *Sosyal Bilimler Dergisi* 5 (2017): 389-427.

Koruyucu Aile İstatistikleri. (2018). Erişim: 25 Kasım 2018
<https://koruyucu.aile.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri>

Koruyucu Aile Nedir? (2018). Erişim: 31 Aralık 2018
<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/koruyucu-aile/koruyucu-aile-nedir.pdf>

Koruyucu Aile Ödeme Miktarları. (2018). Erişim: 12 Aralık 2018
<https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-aylik-odeme-miktarlari>

Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). Erişim: 15 Aralık 2018
<https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/koruyucu-aile-yonetmeliği>

Kurt, Abdurrahman. "Tanzimat Döneminde Koruyucu Aile Müesseseleri" *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, (1992): 56.

Kurt, Abdurrahman. “*Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*”, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları No: 71 (1991):549.

Kurtuluş- Akbulut, Seda. *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2011.

Kuş, Sabiha. *Koruyucu Aile Hizmeti ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2014.

Leber, Christina.- Lecroy, Craig Wilson. “Public Perception Of The Foster Care System: A National Study”. *Children And Youth Services Review*, 34/9 (2012): 1633-1638.

Lindsay, Duncan. - Schwartz, Ira M. “Advances in child welfare: Innovations in child protection, adoptions and foster care”. *Children and Youth Services Review*, (2004).

Megahead, Hamido. - Cesario, Sandra. "Family foster care, kinship networks, and residential care of abandoned infants in Egypt". *Journal of Family Social Work*, 11/4 (2008):463-477.

Mehdiyev, Gülsüm. "Çocuk ile iletişim: İnsan yetiştirmek". *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/18 (2018): 613-624.

Özkara, Suna. *Toplumun Koruyucu Aile Uygulamasına İlişkin Bilgi Görüş ve Değerlendirmeleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, 2005.

Poll. (2017). Erişim: 6 Aralık 2018 <https://www.davethomasfoundation.org/five-myths-about-foster-care-adoption>

SHÇEKK. (1983). Erişim: 15 Aralık 2018
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>

Sosyal Hizmet. (2018). Erişim: 31 Aralık 2018 <http://www.sosyalhizmetuzmani.org>

Sümbüloğlu, Vildan. - Sümbüloğlu, Kadir. *Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri*. Hatiboğlu Yayınları, 2000.

Şenocak, Hasan. "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 51 (2010): 177-228.

Taştekel, Sevda. "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Yöntemleri". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 7/1 (1992).

Türk Medeni Kanunu. (1926). Erişim: 22 Kasım 2018
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.743.pdf>

Türk Medeni Kanunu. (2001). Erişim: 10 Kasım 2018
<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>

Uluğtekin, Sevda. *Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri: Ankara İli Pilot Projesi Gözetim Görevlileri Eğitim Programı*. Ankara: Dostlar Dayanışma Demeği Ankara Şubesi Yayınları, 2005.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu. (1930). Erişim: 22 Kasım 2018
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf>

- Ünal, Vehbi. “Dünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler”, *Turkish Studies, International Periodical for the Languages*, 10/ 6 (2015):889-890.
- Vandermeersch, Celine. - Dan, O. “Child Fostering under six in Senegal in 1992–1993. Population”, 57(4/5) (2002): 659–685.
- Vural, Bilgin Kiray. - Körükçü, Özlem. - Aral, Neriman. - Körükçü, Gökhan. “An Investigation of Empathy of Foster Families, Turkey”. *Universal Journal of Educational Research* 4/3 (2016): 531-538.
- Winter, Karen. - Cohen, Olivia. “Identity issues for looked after children with no knowledge of their origins”: *Implications for research and practice. Adoption and Fostering*, 29/2 (2005): 44–52.
- Yalçın, Arslan. (2011). *Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2011.
- Yavuzer, Haluk. *Ana-baba çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2001.
- Yazıcı, Nesimi "Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler", Ankara: *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 48/1 (2007): 15.
- Yazıcı, Ergün. “Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi* 4/2 (2014): 247-270.
- Yıldırım, Sinem. - Hız, Özge. “Türkiye’de Çocuk Refahı Bağlamında Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sunulan Bir Hizmet: Koruyucu Aile Hizmeti”. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi* 2/1 (2018): 95-114.

EKLER

EK A: ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu form Sakarya Üniversitesi, Sosyal Hizmet ana bilim dalında yüksek lisans tez çalışması kapsamında koruyucu aile sistemine yönelik tutum, algı ve doğru bilinen yanlışları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Verdiğiniz bilgiler üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır ve tamamen gizli tutulacaktır. Çalışmanın sonucu hakkında bilgi almak isterseniz aşağıda yer alan e-posta adresi aracılığı ile araştırmacı ile iletişim kurabilirsiniz. Lütfen her maddede sizin için geçerli olan seçeneği işaretleyiniz. Katılımınız için teşekkürler.

A. KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz?	☐ Kadın	☐ Erkek			
Yaşınız	☐ 21-30	☐ 31-40	☐ 41-50	☐ 51-60	☐ 60+
Eğitim Durumunuz	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise	☐ Önlisans	☐ Lisans
	☐ Yüksek lisans	☐ Doktora			
Medeni Haliniz	☐ Evli	☐ Bekar	☐ Boşanmış	☐ Dul	
Doğum Yeriniz. Lütfen yazınız.....					
Çocuğunuz var mı?	☐ Evet	☐ Hayır			
Çevrenizde korunmaya muhtaç çocuk var mı?	☐ Evet	☐ Hayır			
(Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan çocuklar)					

B. DOĞRU/YANLIŞ

Aşağıda yer alan maddeleri Doğru(D) veya Yanlış (Y) olarak işaretleyiniz.

	D	Y
1. Çocuklar, çoğunlukla ebeveynleri tarafından ihmal edildiği için koruyucu aile yanına yerleştirilir.		
2. Evden çıkarılan çocukların çoğunluğu akrabalarının yanına yerleştirilir.		

3. Koruyucu ailelere, çocuklarının günlük ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları paraya ek olarak koruyucu çocuklar için bir maaş ödenir.		
4. Koruyucu aileler bazen geçici bakıcılar olarak görev yaptıktan sonra bir çocuğu evlat edinebilirler.		
5. Koruyucu bir ebeveyn olmak için eğitim gereklidir.		
6. Çoğu çocuk koruyucu aile sistemine girer çünkü fiziksel veya cinsel tacize maruz kalırlar.		
7. Korunmaya muhtaç çocuklar bazen koruyucu ailelere değil grup evlerine yerleştirilir.		
8. Korunmaya muhtaç çocukların birçoğu psikolojik problemlere sahiptir ve şiddete eğilimlidir.		
9. Koruyucu aileler sadece maddi fayda sağlamak amacıyla koruyucu aile olmaktadır.		
10. Koruyucu aile olduktan sonra bu ailelerde boşanma oranları sıklıkla görülmektedir.		
11. Korunmaya muhtaç çocuklar koruyucu aileleri tarafından istismar edilmektedirler.		

C. KORUYUCU AİLE UYGULAMASI ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Aşağıda yer alan maddeleri **Tamamen Katılıyorum (4), Katılıyorum (3), Katılmıyorum (2), Tamamen Katılmıyorum (1), Fikrim Yok (0)** şeklinde değerlendiriniz.

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Fikrim Yok
1. Koruyucu aile sisteminde değişiklik ve iyileştirme yapılması gerekmektedir.					
2. Koruyucu aile sistemi daha fazla ulusal ilgiyi hak ediyor.					
3. Hükümet, koruyucu aile sistemini desteklemek için daha fazla harcama yapmalıdır					
4. Hükümetin koruyucu aile sistemine ihtiyacı yoktur.					
5. Koruyucu aile sistemi sadece kendi sisteminde olan çocukları göz önünde bulundurur.					
6. Koruyucu aile sisteminde çalışan kişilerin ihtiyaç duydukları eğitimi alacakları kaynakları vardır.					
7. Koruyucu aile uygulaması 18 yaş sonrasında da kapsmalıdır, çünkü gençliğin					

yetişkinliğe geçişte hala desteğe ihtiyacı vardır.					
8. On sekiz, sistemden yararlanan gençlerin koruyucu bakım sisteminden çıkarılması için doğru yaştır.					
9. Toplum olarak, koruyucu ebeveynleri desteklemek için daha çok çaba göstermeliyiz.					
10. Koruyucu ebeveynler ihtiyaç sahibi çocuklara yardım etmek için birçok fedakârlıkta bulunmaktadırlar					
11. İnsanlar koruyucu ebeveynler olurlar çünkü korunmaya muhtaç çocukları çok fazla önemserler.					
12. Çoğu koruyucu ebeveyn, koruyucu ebeveynlik konusunda yeterli bilgiye sahiptir.					
13. Koruyucu aile sistemi, kaliteli koruyucu ebeveynleri bulmak konusunda oldukça başarılıdır.					
14. Koruyucu ebeveyn olmak isteyen insanlar için katı kurallar olmalıdır.					
15. Koruyucu ebeveynlerin hükümetten aldıkları fonlar, çocukların bakımlarını sağlamak için yeterlidir.					
16. Çoğu insan para için koruyucu ebeveyn olmaktadır.					
17. Para için koruyucu ebeveyn olmakta bir sorun yoktur.					
18. Çocukların evlerinden çıkarılması gerektiğinde, akrabaların yanına yerleştirilmeleri koruyucu aile yanına verilmelerinden daha iyidir.					
19. İleride koruyucu aile olmak isterim.					
20. Koruyucu aile olduğumda bakacağım çocuğun cinsiyeti benim için önemlidir.					
21. Koruyucu aile olursam bunu yakın arkadaş çevrem ve akrabalarım çok fazla yadırgarlar.					
22. Koruyucu aile olma koşulları üzerine yeterli bilgiye sahibim.					

Araştırmacı: Merve Koçtürk,

E-posta adresi: merve.aksoy3@ogr.sakarya.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Merve KOÇTÜRK 1989 yılında Eskişehir’de doğdu. İlk ve ortaöğretimini Eskişehir’de tamamladı. 2008 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyoloji bölümüne başlayarak 2012 yılında mezun oldu. 2013 yılında Mevlüde-Ahmet Doğanay Anadolu Öğretmen Lisesinde, Öğretmen Meslek Bilgisi Öğretmeni (Sorgun/Yozgat) olarak ilk görevine başladı. 2014 yılında Osmangazi Fen Lisesi, Felsefe Öğretmenliği yaptı (Merkez/Kırıkkale) şu anda Atatürk Anadolu Lisesi Felsefe Öğretmeni olarak görevine devam etmektedir (Merkez/Kırıkkale). 2019 Mart ayında yüksek lisans eğitimini tamamladı.